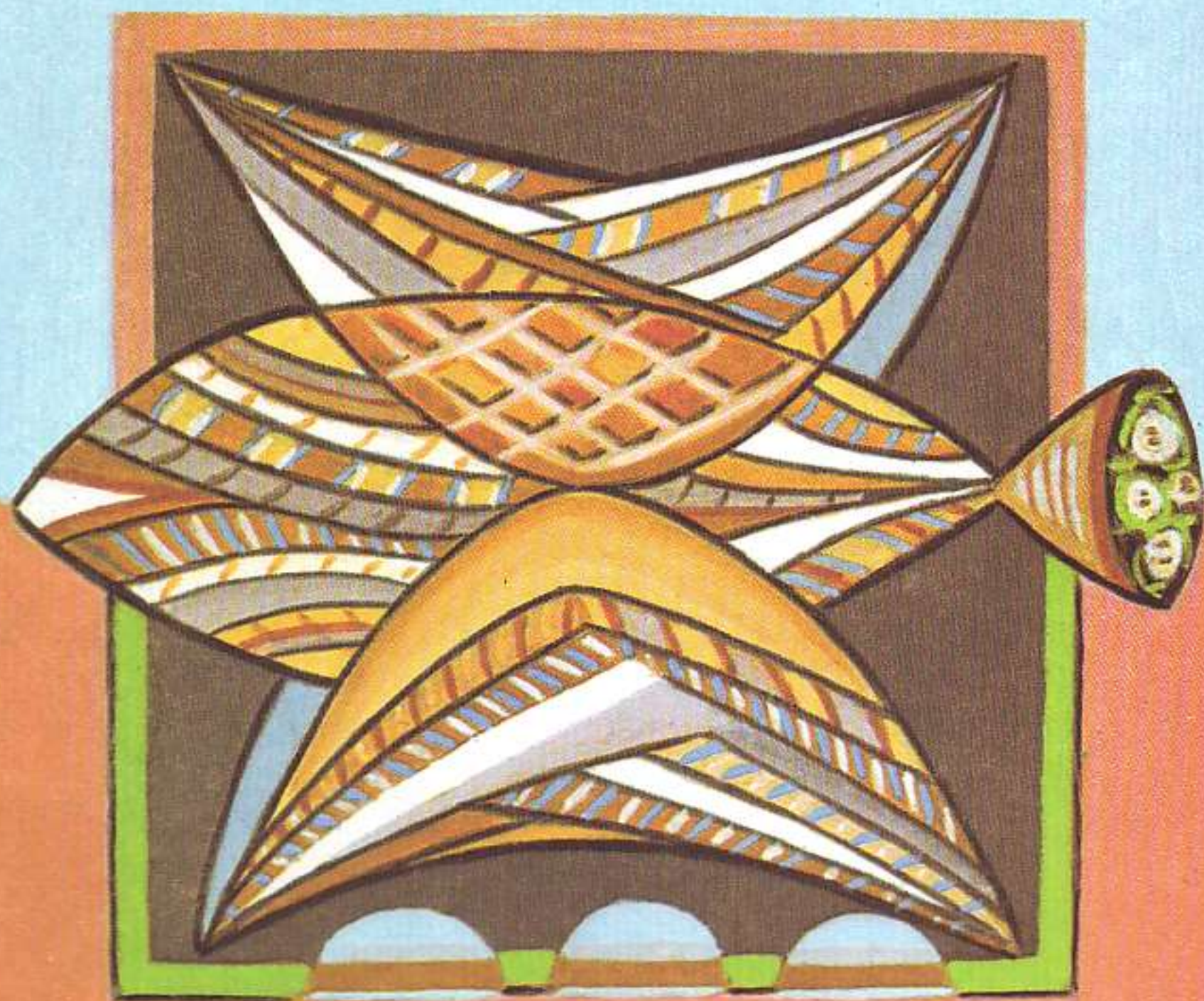

Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΟΥ

για την Ε' δημοτικού

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

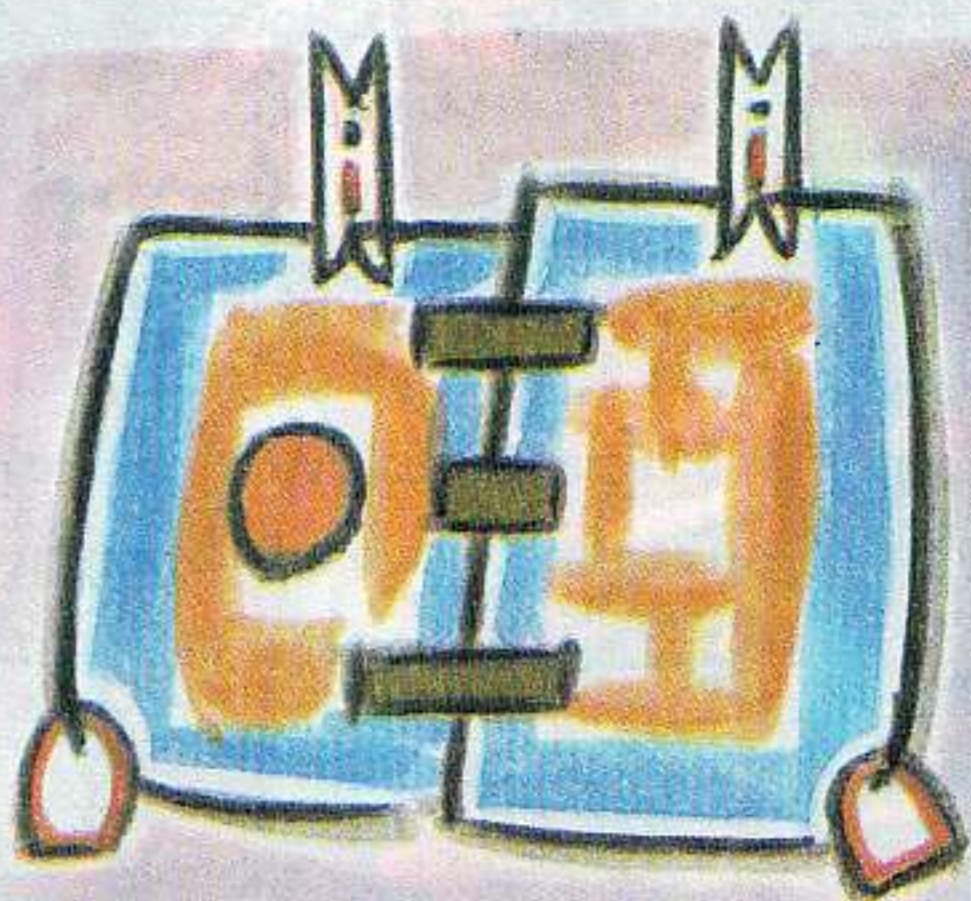
για την Ε' δημοτικού

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Με απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Συντακτική ομάδα:

Α. Βελαλίδης
Α. Βουγιούκας
Κ. Καλαπανίδας
Ν. Κανάκης
Α. Μπλούνας
Χ. Παπαδημητρίου

Εικονογράφηση: Στέφανος Ανθόπουλος

ΜΟΝΑΞΙΑ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ

Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένας άνθρωπος
σκάφτει ή σφυρίζει ή πλένει τα χέρια του.
Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένα δέντρο
σαλεύει τα φύλλα του. Εκεί που ένα ανώνυμο
έντομο βρίσκει λουλούδι και κάθεται,
που ένα ρυάκι καθρεφτίζει ένα άστρο,
εκεί που βαστώντας το μαστό της μητέρας του
μ' ανοιγμένα τα δυο μακάρια* χειλάκια του
κοιμάται ένα βρέφος, μοναξιά δεν υπάρχει.

Νικηφόρος Βρεττάκος

μακάριος: γαλήνιος, ευτυχισμένος

1. Συμπληρώνω από το ποίημα τι κάνουν:

Ένας άνθρωπος

Ένα δέντρο

Ένα έντομο

Ένα ρυάκι

Ένα βρέφος

2. Βάζω σε σειρά τις παρακάτω λέξεις, σύμφωνα με το παράδειγμα:

• δέντρο, χόρτο, θάμνος

χόρτο, θάμνος, δέντρο

• χείμαρρος, ρυάκι, ποτάμι

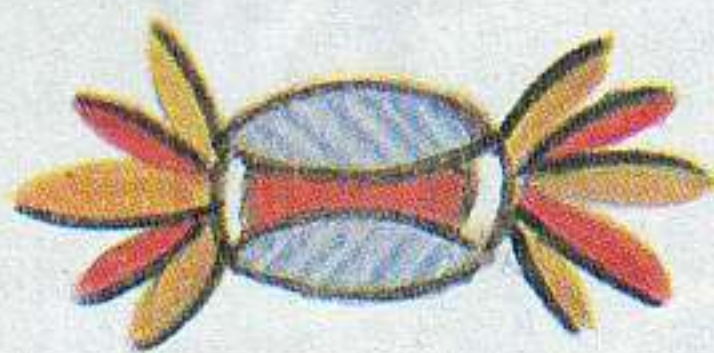
ρυάκι,

• παιδί, έφηβος, βρέφος, ενήλικος, νήπιο

βρέφος,

• γυμνάσιο, λύκειο, δημοτικό σχολείο, βρεφικός σταθμός, νηπιαγωγείο, πανεπιστήμιο

βρεφικός σταθμός,

3. Συμπληρώνω, σύμφωνα με τα παραδείγματα, χρησιμοποιώντας τις ταυτόσημες λέξεις από την παρένθεση:
(το ~~βρέφος~~, το ίχνος, το ζεύγος, το έτος, το νέφος, το ~~άνθος~~, το όρος)

το μωρό: το βρέφος, του βρέφους – τα βρέφη, των βρεφών

το ζευγάρι:

το χνάρι:

το σύννεφο:

η χρονιά:

το λουλούδι: το άνθος, του άνθους – τα άνθη, των ανθέων

το βουνό:

4. Γράφω και μαθαίνω:

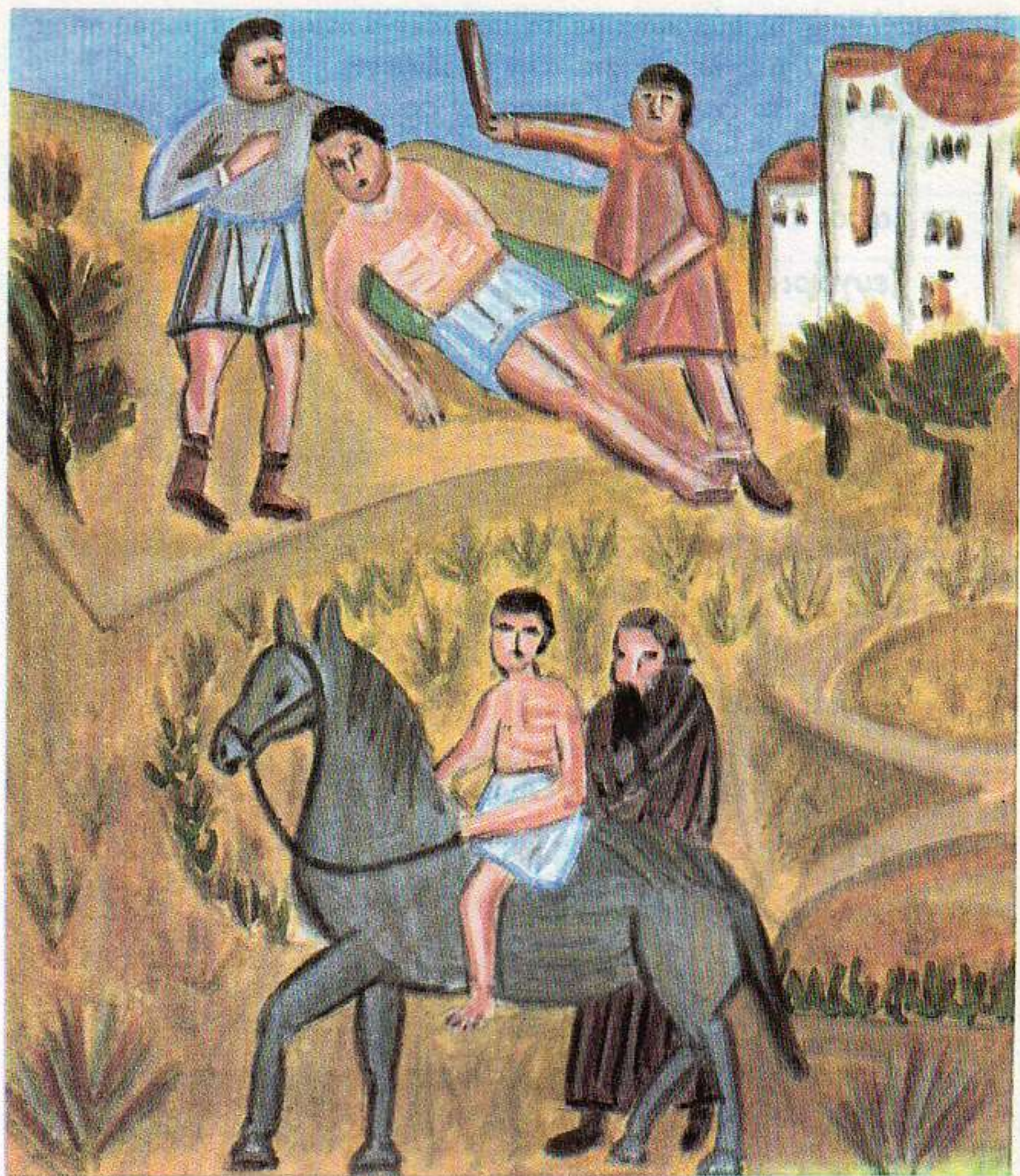
Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένα δέντρο σα-
λευει τα φύλλα του, εκεί που ένα ρυάκι κα-
θρεφτίζει ένα άστρο.

5. Λέξεις για την καρτέλα:

μοναξιά, καθρέφτης-καθρεφτίζω, ρυάκι, σαλεύω, χεί-
λος-χειλάκι

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Σκέφτομαι πρώτα πού δεν υπάρχει δυστυχία και ύστερα γρά-
φω κι εγώ ένα ελεύθερο ποίημα πάνω στα χνάρια του Νικηφό-
ρου Βρεττάκου, με τίτλο «Δυστυχία δεν υπάρχει». Προσέ-
χω ότι στο ποίημα αυτό επαναλαμβάνονται οι φράσεις «μοναξιά
δεν υπάρχει» και «εκεί που».

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΠΛΗΣΙΟΝ

Ένας νομικός σηκώθηκε για να δοκιμάσει το Χριστό κι είπε:

— Δάσκαλε, τι πρέπει να κάνω για να γίνω άξιος αιώνιας ζωής;

Κι εκείνος του είπε:

— Τι γράφει ο νόμος; Τι διαβάζεις στο νόμο;

Κι εκείνος αποκρίθηκε και είπε:

– Ν’ αγαπήσεις Κύριο το Θεό σου με όλη την καρδιά σου και με όλη την ψυχή σου και με όλη τη δύναμή σου και με όλη τη διάνοιά σου· και τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου.

Κι εκείνος του είπε:

– Σωστά αποκρίθηκες, αυτό κάνε και θα ζήσεις.

Κι ο άλλος, θέλοντας να δικαιολογηθεί, είπε στον Ιησού:

– Και ποιος είναι ο πλησίον μου;

Ο Ιησούς εξακολούθησε λέγοντας:

– Ένας άνθρωπος κατέβαινε από την Ιερουσαλήμ στην Ιεριχώ κι έπεσε στα χέρια ληστών, που τον έγδυσαν, τον έδειραν κι έφυγαν αφήνοντάς τον μισοπεθαμένο. Κατά τύχη ένας ιερέυς κατέβαινε απ’ το δρόμο εκείνο, τον είδε και προσπέρασε. Το ίδιο έκανε κι ένας Λευίτης που πήγε στο ίδιο μέρος, τον είδε και προσπέρασε. Και κάποιος Σαμαρείτης που ταξίδευε, τον πλησίασε κι όταν τον είδε, τον σπλαχνίστηκε*. Πήγε κοντά του και του έδεσε τις πληγές του, βάζοντας λάδι και κρασί, τον έβαλε επάνω στο ζώο του, τον οδήγησε σ’ ένα πανδοχείο* και τον περιποιήθηκε. Και την άλλη μέρα έβγαλε δυο δηνάρια*, τα έδωσε στον ιδιοκτήτη του πανδοχείου και του είπε: «Περιποιήσου τον, και όσα ξοδέψεις παραπάνω θα σου τα δώσω άμα επιστρέψω.» Ποιος από τους τρεις έγινε ο πλησίον εκείνου που έπεσε στα χέρια των ληστών;

Κι ο νομικός είπε:

– Εκείνος που τον σπλαχνίστηκε.

Και ο Ιησούς του είπε:

– Πήγαινε, και κάνε κι εσύ το ίδιο.

Ευαγγελιστής Λουκάς
(μετάφραση: Άγγελος Σ. Βλάχος)

τον σπλαχνίστηκε: τον συμπόνεσε, τον λυπήθηκε
πανδοχείο: ξενοδοχείο, χάνι
δηνάριο (το): ρωμαϊκό νόμισμα

1. Συμπληρώνω τις προτάσεις με την αντωνυμία εαυτός (μου, σου του, της κτλ.), όπως στο παράδειγμα:

(εσύ) Αγάπα τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου.

(αυτός) Σκέφτεται μόνο

(αυτή) Τρώγεται με και όλα της φταίνε.

(ο παππούς μου) Ξαναβρήκε μόλις γύρισε στο χωριό.

Ο γιατρός τής είπε ότι πρέπει να φροντίζει περισσότερο

Οι εγωιστές λογαριάζουν μόνο

- Σε ποιες από τις παραπάνω προτάσεις ταιριάζει και «ο εαυτούλης» αντί για τον «εαυτό»; Τις λέμε προφορικά στην τάξη.

2. Φράσεις με τις λέξεις πέφτω και κατά

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τις λέξεις (και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω):

- πέφτω

Ένας άνθρωπος έπεσε στα χέρια ληστών.

Ο νομικός έπεσε σε βαθιά συλλογή.

Στα χρόνια του πολέμου έπεσε πείνα και δυστυχία.

Του Κώστα του έπεσε το λαχείο.

- κατά

Κατά τύχη ένας ιερέας κατέβαινε απ' το δρόμο.

Κατά πού θα πάμε;

Κατά φωνή κι ο γαϊδαρος.

Κατά το μαστρο-Γιάννη και τα κοπέλια του.

Συζητήσαμε τα υπέρ και τα κατά.

3. Συμπληρώνω, σύμφωνα με τα παραδείγματα:

εγώ περιποιούμαι	δικαιολογ
εσύ περιποιείσαι	
αυτός περιποιείται	
εμείς	δικαιολογούμαστε
εσείς	δικαιολογείτε
αυτοί	δικαιολογούνται

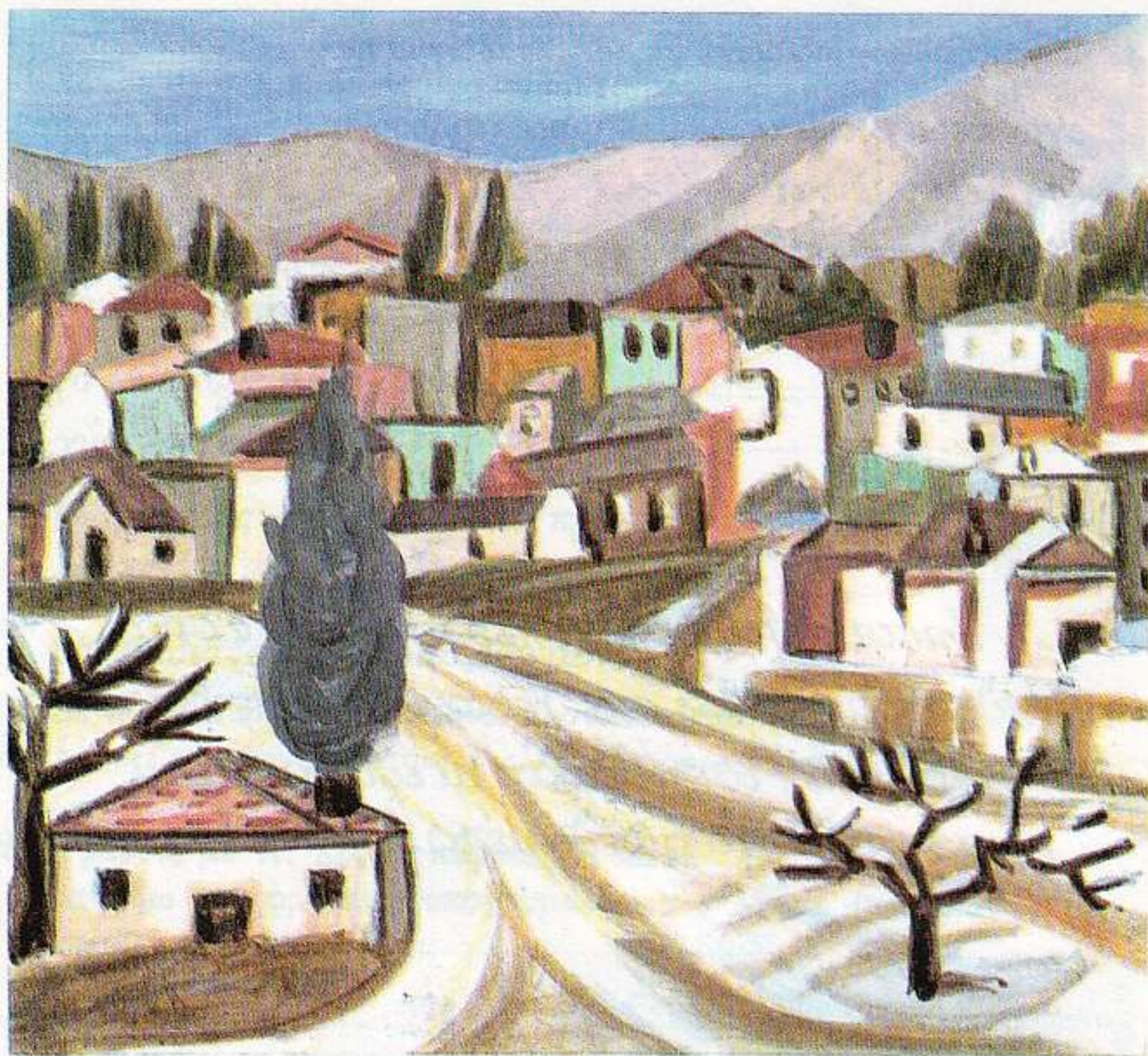
4. Γράφω και μαθαίνω:

Ο Ιησούς εξαμουρουήθηκε λέγοντας: «Ένας
άνθρωπος έδωσε στα χέρια ληστών, που
τον έγδυσαν, τον έδειραν κι εφυγαν, αφή-
νοντας τον μισοζευδαμένο».

5. Λέξεις για την καρτέλα (πρώτα σε απόλ. αλφαβ. σειρά):

άξιος, εαυτός, δικαιολογούμαι-δικαιολογία, εξακολου-
θώ, ληστής, περιποιούμαι-περιποίηση

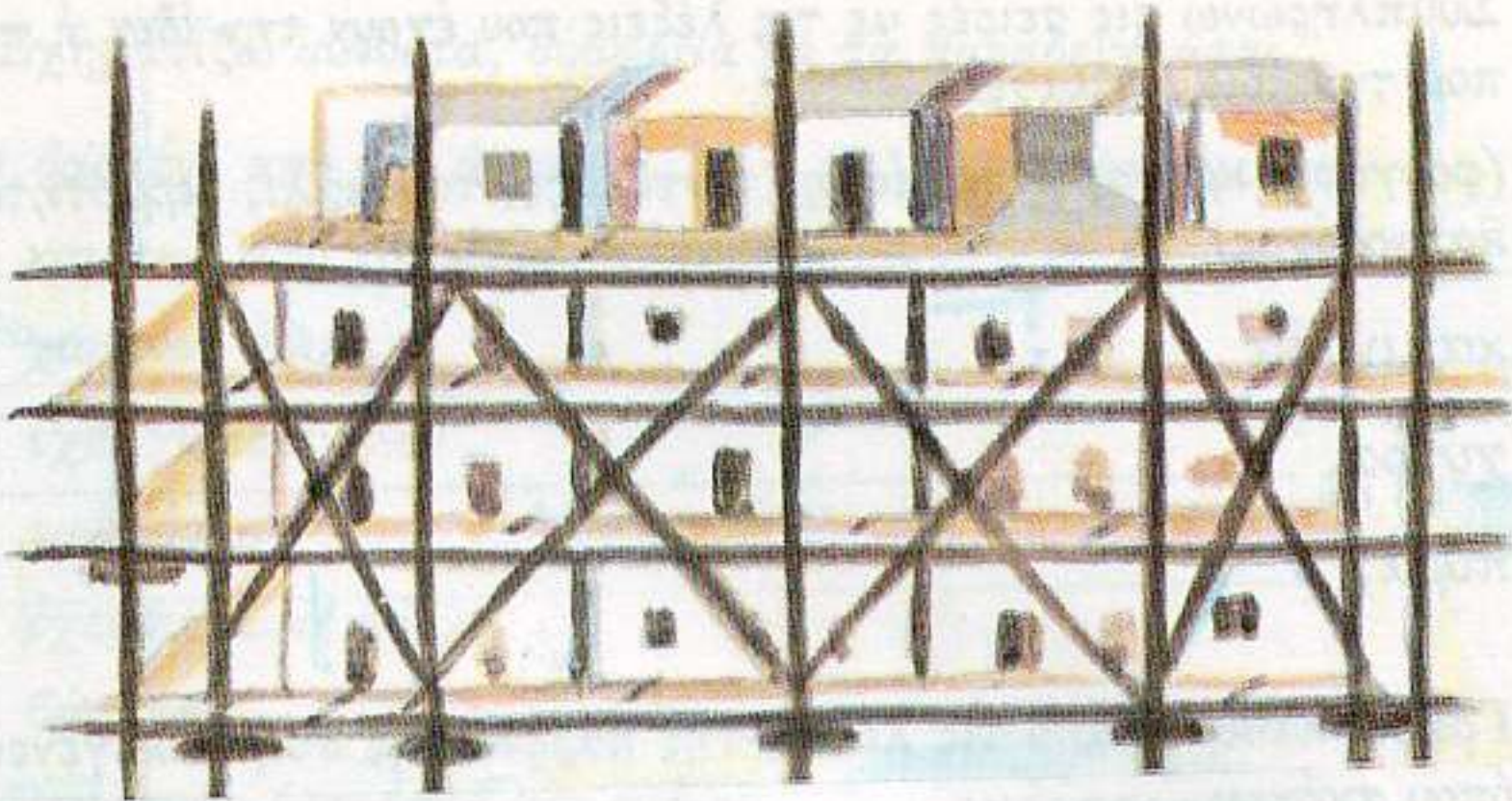

ΙΕΡΕ ΚΑΙΠΝΕ...

Ιερέ καπνέ, που από του κάθε χαμόσπιτου*
την καμινάδα αναθρώσκεις*, μόνο σημάδι ζωής,
εσύ θερμαίνεις, το μαντεύω, παιδιά, μανάδες,
γερόντους, γριούλες στην πύρα του τζακιού, που ανάβραζε
την τροφή στη χύτρα. Όξω κρουστάλλιασε στην πλατεία
η βρύση του χωριού. Κούτσουρα γυμνά τα γύρω δέντρα.

Τ.Κ. Παπατσώνης

χαμόσπιτο: χαμηλό, φτωχικό σπιτάκι
αναθρώσκεις: ανεβαίνεις, υψώνεσαι

ΤΡΑΓΟΥΔΑΣ ΤΟ ΧΙΟΝΙ...

Τραγουδάς το χιόνι από το σπίτι
μέσα στη ζεστή σου γειτονιά;
Να το τραγουδήσεις απ' του αλήτη,
αν μπορείς, την ξέσκεπη γωνιά.

Να το τραγουδήσεις με το χτίστη
στ' ανεμοδαρμένο του γιαπί.*
με την εργατιά, γεμάτη πίστη
που τους πάγους σπάει με το τσαπί.

Να το τραγουδήσεις ζευγολάτης*
της κρουσταλλιασμένης γης σποριάς·
στα ψηλά γιδόστρατα αγωγιάτης,*
που στο χιόνι τα 'θαψε ο βοριάς.

Να το τραγουδήσεις στο σοκάκι,
σαν εμένανε, όπως, μια βραδιά,
χιόνι από το τρύπιο μου σακάκι
γέμιζε την άδεια μου καρδιά.

Αθαν. Γ. Κυριαζής

γιαπί (το): μισοτελειωμένη οικοδομή

ζευγολάτης: αυτός που οργώνει το χωράφι με ζώα, ζευγάς

αγωγιάτης: αυτός που μεταφέρει με ζώο πρόσωπα ή πράγματα με πληρωμή

1. Συμπληρώνω τις σειρές με τις λέξεις που έχουν την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία:

(φουγάρο, κατσαρόλα, ζέστη, τέντζερης, τσουκάλι, θερμότητα, καπνοδόχος)

καμινάδα,

χύτρα,

πύρα,

2. Γράφω καθεμιά από τις λέξεις της παρένθεσης στην οικογένεια όπου ανήκει:

(πυρώνω, πυρετός, θερμαίνω, θερμός, πύρινος, θέρμανση, πυροστιά, πυρκαγιά, πυροσθέστης, θερμάστρα, πυροτέχνημα, θερμοκρασία, θερμόμετρο, πυρομαχικά, θερμοσίφωνας, πυροβολισμός, πύραυλος, θερμίδα, θερμοπαρακαλώ)

πύρα,

.....

.....

θερμότητα,

.....

.....

3. Σχηματίζω σύνθετα, σύμφωνα με τα παραδείγματα:

• δαρμένο από τον άνεμο	: ανεμοδαρμένο
καμένος από τον ήλιο	:
χαμένος άδικα	:
έχει γυρίσει όλον	
τον κόσμο	:
έχει περάσει πολλά	
βάσανα	:
• μονοπάτι (στράτα) για γίδια	γιδόστρατο
φωλιά χελιδονιού	:
πουλί της νύχτας	:
ποτήρι κρασιού	:
μύλος που τον γυρίζει	
ο άνεμος	:

4. Γράφω και μαθαίνω:

Οχτίστis στο ανεμοδαρμένο του γιασί uαι ο
αγωγιατής στα γηλά γιδόστρατα σνείρεύονται
τον ιερό uαώνό αιδό την uαμινάδα uαι την δού-
ρα αιδό τα uούτγουρα του τζαμιού δου θερμαίνει.

.....

.....

.....

.....

5. Λέξεις για την καρτέλα

ιερός, καμινάδα, μαντεύω, θερμός-θερμαίνω, κούτσου-
ρο, γιαπί, τσάπα-τσαπί, αγωγή-αγωγιάτης

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Δικές μου εικόνες από το χειμώνα

ΤΟ ΣΙΔΕΡΕΝΙΟ ΠΟΤΑΜΙ

Ο στρατιώτης Μπεν, Αμερικάνος απ' το Κονέκτικιουτ, πήρε απ' το λουρί το τουφέκι του και, σέρνοντάς το ανέμελα,* πήγε στη σκοπιά ν' αντικαταστήσει το Μακ.

Η σκοπιά ήταν σύρριζα στην όχθη. Μικρή, τοξωτή γέφυρα άπλωνε ως εκεί τα σιδερένια της δοκάρια, στημένη πάνω απ' το ποτάμι που χώριζε τους δυο στρατούς.

Γλέντια και χαρές είχαν γίνει σαν και σήμερα, πριν από κάμποσα χρόνια, πάνω απ' αυτό το ποτάμι. Τραγουδώντας κάποιο πρωί είχαν φτάσει οι Ρώσοι. Καταμεσής στο κεντρικό τόξο, έσφιξαν τα χέρια τους οι δυο στρατηγοί — ο Ρώσος κι ο Αμερικάνος — οι δυο πόλοι της νίκης.

ανέμελα (επιρ.): ξέγνοιαστα, αμέριμνα

Το ποτάμι βούιξε απ' τα χαρούμενα ξεφωνητά. Οι στρατιώτες άλλαξαν τα πηλίκιά τους, ανακάτεψαν τα πιοτά τους, χόρεψαν μπερδεμένους χορούς...

Ύστερα — πώς έγινε; — σιγά σιγά όλα πήραν την πίσω βόλτα, κρύωσαν, αγρίεψαν. Αλλόκοτα συμβάντα έτρεξαν,* πράγματα που δεν τα πιάνει ο μικρός νους.

Στην αντικρινή σκοπιά έκαναν αλλαγή. Ο ψηλός Τάταρος, που τα μάγουλά του φούσκωναν σαν κυδώνια, παράδινε υπηρεσία σ' έναν μ' αλογίσια μαλλιά, που ο Μπεν τον είχε δει συχνά να γελάει και φουρκιζότανε.* «Κοίτα κει», έκανε μέσα του, σαν τον πρωτόδε. «Κοίτα κει. Τούτος ο... Ιβάν γελάει αμερικάνικα!» «Ε, ψιτ!» του 'ρθε να φωνάξει...

Ο Ρώσος χουχούλιζε τα χέρια του κι έκανε σουλάτσα. Ο Μπεν δεν είχε ποτέ αλλάξει μαζί του λόγο. Τούτο μονάχα ήξερε: πως ρέμβαζε βαθιά. Και πως γελούσε, γελούσε, ώσπου να του φύγουν τα σαγόνια, σαν τύχαινε να βρεθεί παρέα με τη «Βασόλκα».

Τούτο τ' όνομα δεν ήταν κοριτσίσιο· καλά καλά δεν ήταν ούτε και όνομα. Το 'χαν δώσει οι αντικρινοί σ' ένα καφετί σκυλί, που θρεφότανε με τ' αποφάγια του καζανιού τους. Ήταν μια παμπόνηρη λυγερή σκυλίτσα, που είχε εφεύρει και εφάρμοζε κατά γράμμα ένα σοφό σύστημα «διμερών σχέσεων».

Περνούσε τα σύνορα άφοβα, ανεμπόδιστα, όποτε της έκανε κέφι, κουνώντας πρόσχαρα τη λευκή σημαιούλα της ουράς της. Είχε μοιράσει την εύνοιά* της ακριβοδίκαια ανάμεσα στους δυο κολοσσούς· τακτή μέρα και ώρα για κάθε φυλάκιο: Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή (κρέας)

αλλόκοτα συμβάντα έτρεξαν: έγιναν παράξενα πράγματα
φουρκίζομαι: νευριάζω πολύ, εξοργίζομαι
εύνοια (η): προτίμηση

«εντεύθεν»,* Τρίτη, Πέμπτη, Σάββατο (κρέας) «εκείθεν».* Τis Κυριακές αργία.

Είναι όμως μερικές εβδομάδες τώρα που η Βασόλκα χάθηκε. Έγινε άφαντη από παντού. Φώναζαν οι αντικρινοί με τις μπάσες φωνές τους. Φώναζαν οι αποδώ με χαβανέζικους λαρυγγισμούς «Βασόλκα!» Πουθενά. Η εξαφάνιση της σκυλίτσας αποτελούσε το πιο φλέγον θέμα ολόκληρες τις βαριές χειμωνιάτικες νύχτες στα δυο φυλάκια...

Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξι, στοπ! Μεταβολή! Ένα, δύο, τρία, τέσσερα... Απ' το φυλάκιο ο Τζεπ άνοιξε το πορτόνι της κουζίνας και μια χλιαρή μυρουδιά στιφάδου χύθηκε απ' τις κατσαρόλες του.

— Ε, Τζεπ! του κράζει ο Μπεν. Κάνε γρήγορα και θα φάω τη μύτη μου.

— Φα' την...

Δεν είχε όμως τελειώσει την κοροϊδία του, και μια χιονιά σφύριξε πλάι στ' αυτί του κι έλιωσε θρύμματα μες στην κουζίνα.

— Στα όπλα! φωνάζει προς τα μέσα ο Τζεπ. Και πηδάει στην αυλή. Το μπουλούκι χίμηξε ξοπίσω του. Άνιση μάχη με παγωμένα βόλια άναψε ανάμεσα στον Μπεν και στην υπόλοιπη δύναμη του φυλακίου. Ο Μπεν αμυνότανε με σθένος,* χρησιμοποιώντας για προκάλυψη τη σκοπιά. Ξεφωνίσματα συνόδευαν την επίθεση.

Απ' το πολύ σούσουρο ξελογιάστηκαν κι οι Ρώσοι, κι έβγαλαν απ' το φυλάκιο τα κεφάλια τους να δουν... Για είκοσι λεπτά δεν άκουες τίποτα άλλο παρά στριγγλιές, χάχανα, πεσίματα, και γδούπους* του χιονιού...

(συνεχίζεται)

εντεύθεν: από εδώ

εκείθεν: από εκεί

με σθένος: με τόλμη, με θάρρος

γδούπος (ο): βαρύς υπόκωφος χτύπος

1. Συμπληρώνω τις φράσεις του κειμένου με τα επίθετα που ταιριάζουν:

(αλογίσια, διμερών, τοξωτή, σιδερένια)

Μια γέφυρα άπλωνε τα της δοκάρια.

Παράδινε υπηρεσία σ' έναν ξανθό μ' μαλλιά.

Εφάρμοζε ένα σύστημα « σχέσεων».

- Συμπληρώνω, όπως στα παραδείγματα:

τόξο: τοξωτός

στρογγυλός: στρογγυλωπός

καμπύλη:

.....γκρίζος:

δαντέλα:

.....κίτρινος:

αγκάθι:

.....άγριος:

σίδηρο: σιδερένιος

άλογο: αλογίσιος

ασήμι:

.....αρνί:

άχυρο:

.....σπίτι:

στάρι:

.....βουνό:

- Συμπληρώνω, όπως στο παράδειγμα:

ο, η διμερής – οι διμερείς το διμερές – τα διμερή

ο, η διεθνής –

ο, η συνεχής –

ο, η διαρκής –

(Και προφορικά: υγιής, επιεικής, αβλαβής, πολυμελής)

η διμερής σχέση : οι διμερείς σχέσεις
 η διεθνής συμφωνία :
 η πολυμελής οικογένεια :
 η συνεχής προσπάθεια :

το πολυμελές συμβούλιο : τα πολυμελή συμβούλια
 το διεθνές πρακτορείο :
 το ασφαλές καταφύγιο :
 το τριγενές επίθετο :
 (Και προφορικά το αντίστροφο)

2. Θηλυκά σε -έα, -αία, -αια

• Χωρίζω τα ουσιαστικά της παρένθεσης σε ομάδες:
 (αυλαία, παρέα, σημαία, ιδέα, κεραία, θέα, τροχαία, νέα, μαία,
 αλέα, περικεφαλαία, Ιτέα, Κέα, Νεμέα, Τεγέα, Νικάια, Φώ-
 κια, Ποτίδαια)

-έα: παρέα,

-αία: αυλαία,

-αια: Νικάια,

- Συμπληρώνω τις προτάσεις με ουσιαστικά της παραπάνω παρένθεσης που ταιριάζουν:

Σαν τύχαινε να βρεθεί με τη Βασόλκα, γελούσε.

Η Βασόλκα κουνούσε την ουρά της σαν

Πάνω απ' το γεφύρι η ήταν μαγευτική.

Ο τεχνίτης διόρθωσε την της τηλεόρασης.

Σηκώθηκε η και η παράσταση άρχισε.

Η αδερφή του σπουδάζει (: μαμή)

Τα ουσιαστικά,,

..... και είναι ονόματα τόπων.

3. Σχηματίζω φράσεις, όπως στο παράδειγμα (πρώτα προφορικά):

(~~μπουλούκι~~, τσούρμο, κοπάδι, αγέλη, σμήνος, σμάρι)

ένα μπουλούκι άνθρωποι,

.....

.....

4. Γράφω και μαθαίνω:

Πήρε αιώ 'το λουρί το τουφέκι και, σέρνοντάς το
ανέμελα, ωτίγχε στη ευοαδιά αηάι στη γέφυρα.

.....

.....

.....

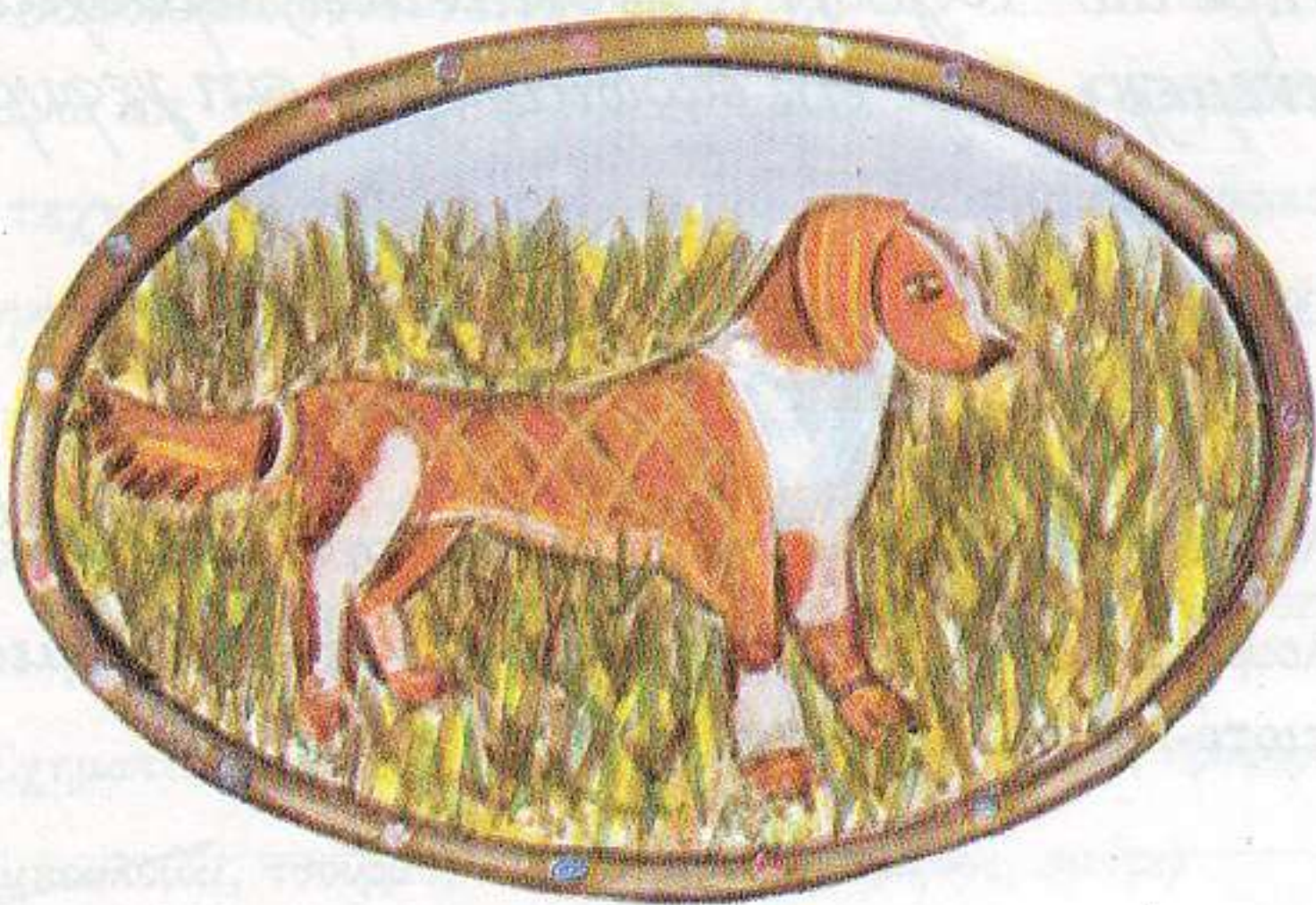
5. Λέξεις για την καρτέλα (πρώτα σε απόλυτη αλφαβητική σειρά):
λουρί, τουφέκι, ανέμελα, γέφυρα, γλέντι, καταμεσής,
πιετό-ποτό, αλλόκοτος, νους

.....

.....

.....

ΤΟ ΣΙΔΕΡΕΝΙΟ ΠΟΤΑΜΙ

(συνέχεια από το προηγούμενο)

Μα ξαφνικά όλα μεμιάς κόπηκαν. Αυτόματα όλα τα κεφάλια στράφηκαν προς μια ορισμένη κατεύθυνση. Το χέρι ενός Ρώσου, απλωμένο κατά τα χωράφια, έλυσε αμέσως το μυστήριο. Μέσα απ' τα λοφάκια μια κατάλευκη σημαιούλα σε καφετί κοντάρι ερχόταν ανεμιζόμενη προς τη γέφυρα. Και γύρω της πεντέξι ολόιδια σινιαλάκια, σε καφετιά κι αυτά κοντάρια, πλησίαζαν μ' αδέξια ανεμίσματα προς την ίδια κατεύθυνση.

Όλοι απόμειναν να τα βλέπουν με θαυμασμό κι ασυγκράτητη χαρά.

— Βασόλκα! φώναξαν χοροπηδώντας οι Ρώσοι.

— Βασόλκα! φώναξαν κι οι Αμερικάνοι.

Τα σημαιάκια πλησίαζαν ολοένα, σε πυκνό σχηματι-

σμό γύρω στο μητρικό λάβαρο. Με κλαυρίσματα, με γκρίνιες, με μικρούς κλονισμούς και μωρουδίστικους πήδους έφτασαν στη γέφυρα.

— Μακ! ξεφώνισε ο Μπεν. Μακ! φέρε μου γρήγορα, φέρε μου το ταΐνι τους!

Ο Μακ πήγε, τύλιξε σ' ένα κερόχαρτο το συσσίτιο, προσθέτοντας και μπόλικά κόκαλα, και το παράδωσε στον Μπεν. Το ίδιο είχαν κάνει κι οι Ρώσοι και τα παράδωσαν στο δικό τους φρουρό.

Τώρα η καφετιά φαμίλια με κλάψες και περιπέτειες είχε φτάσει στη μέση της γέφυρας. Εκεί η σκυλίτσα σήκωσε το ιδρωμένο περισκόπιο της μύτης της, ανίχνευσε τον αέρα κι έστειλε δεξιά κι αριστερά από δυο χαρούμενα γαβγίσματα. Τα παιδιά της παιζοκλαούριζαν ένα γύρω και κυλιούνταν στο στεγνό δάπεδο της γέφυρας.

Οι στρατιώτες τη μαύλιζαν,* την καλούσαν με χαϊδέματα και σφυριξιές. Η Βασόλκα κουφή. Καθότανε κει και ζύγιαζε το συμφέρον της. Το δίλημμα* ήταν καθαρό: κρέας από δω, κρέας από κει. Η φαμίλια τώρα μεγάλωσε. Μια μικρή αδεξιότητα και χανότανε. Η κοιλιά — τι να την κάνεις — δυο κομμάτια δε γίνεται. Τα δυο κομμάτια όμως μπορούν να γίνουν ένα μες στην κοιλιά της. Τέλος αποφάσισε. Έστειλε ένα παράπονο δεξιά, ένα αριστερά. Κατόπι έχωσε το κεφάλι στα πλευρά της και περίμενε.

Οι προστάτες της είδαν κι απόειδαν. Κοιτάχτηκαν μεταξύ τους, ξύσανε τα τσουλούφια τους, ξανακοιτάχτηκαν, ξαναξύστηκαν. Είδαν και την άδεια της κοιλιά, άκουσαν και την γκρίνια των νηπίων.

μαυλίζω: καλώ τα ζώα με ορισμένη φωνή, ξεγελώ με καλοπιάσματα

δίλημμα: η μεγάλη δυσκολία να διαλέξεις ένα από τα δύο

... 'Αβούλη,* δισταχτική, μια μπότα έτριξε από δεξιά της γέφυρας. Σύντομη ηχώ της, απάντησε απ' αντίθετα μια αρβύλα.

Η στιγμή ήταν κρίσιμη.

Η Βασόλκα γρύλισε μια μικρή επίκληση.* Τα βήματα τάχυναν. Μετά ένα λεπτό οι δυο κολοσσοί, ήμεροι, συγκινημένοι, σταμάτησαν σε μια κλωστή απόσταση, ο ένας αντίκρυ στον άλλον, άφωνοι για το κατόρθωμά τους, ντροπαλοί, προσπαθώντας να σπάσουν την αμηχανία τους. Σε μια στιγμή οι δυο στρατιώτες έσκυψαν να δουν τα μωρά. Τα μικρά ζώα συστρέφονταν με παιχνιδίσματα και μικρά καθγαδάκια. Τραβολογούσαν τ' αυτιά της μάνας τους, τη μάλωναν, κάνανε τρεμάμενες ακροβασίες στα πισινά τους ποδαράκια και κατουρούσαν.

Οι δυο κόσμοι, μπροστά σ' αυτό το μικρό, εύθυμο σκετς, γέλασαν. Δειλά, σήκωσαν ο ένας στον άλλον τα μάτια και ξανά κοκκινίζοντας, ξαναγέλασαν. Τα ξανακοίταξαν πιο θαρρετά· και ξαναγέλασαν...

Στη θέση αυτή τους πετυχαίνει η πρώτη χιονιά, ύστερα άλλη κι άλλη, από δεξιά κι απ' αριστερά... Τα πυρά τώρα σιμώνουν... Τώρα οι δυο ομάδες έχουν πατήσει τη γέφυρα. Σ' ένα λεπτό είναι κοντά. Τότε ο Μπεν σηκώνει τα χέρια:

— Παιδιά! λέει· παιδιά! Πετάξτε τα χιόνια! Ο ψυχρός πόλεμος τελείωσε.

άβουλος: αναποφάσιστος

επίκληση: παράκληση για βοήθεια

– Ουρράαα!* ακούεται από δώδεκα στόματα. Τα χέρια πετούν τα χιόνια κι αγκαλιάζονται. Τα δέματα με το κρέας έχουν σκορπίσει και τα ζώα παλεύουν με τα κόκαλα. Τα παγούρια με το μπράντι και τη βότκα μπερδεύονται στα χέρια.

Ένα βαλς ακούεται ξαφνικά απ' το ρούσικο φυλάκιο. Ένας μακρυκάνης* στρατιώτης πλησίαζε με τη φουσαρμόνικά του, παίζοντας κείνο το παλιό γνώριμο συμμαχικό βαλς, το αξέχαστο απ' την ημέρα της νίκης.

Χορός τρελός, άτσαλος στήθηκε πάνω στην αχρηστεμένη γέφυρα. Και το χαροκόπι* κράτησε θερμό, αδερφικό ως το βράδυ...

Μενέλαος Λουντέμης

ουρράαα!: ζήτω!

μακρυκάνης: μακρυπόδης

χαροκόπι (το): μεγάλο γλέντι

1. Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί και -ύς, -ιά, -ύ

- Υπογραμμίζω τα επίθετα στις παρακάτω προτάσεις:
Όλο για τη Βασόλκα μιλούσαν τις βαριές νύχτες του χειμώνα.
Μια σημαιούλα σε καφετί κοντάρι φάνηκε να έρχεται.
Σε λίγο η καφετιά φαμίλια έφτασε στη μέση της γέφυρας.

- Σχηματίζω επίθετα, όπως στα παραδείγματα:

καφές : ο καφετής η καφετιά το καφετί
 του καφετιού της καφετιάς του καφετιού

στάχτη :

θάλασσα:

βάρος : ο βαρύς η βαριά το βαρύ
 του βαριού της βαριάς του βαριού

πλάτος :

βάθος :

- Μεταφέρω φράσεις στον πληθυντικό, όπως στο παράδειγμα:

ο βαθύς γκρεμός : οι βαθιοί γκρεμοί

ο φαρδύς δρόμος :

ο καφετής σκύλος :

το βαρύ φορτίο : τα βαριά φορτία

το πλατύ ποτάμι :

το σταχτί γαιδουράκι :

2. Λέξεις με δύο όμοια σύμφωνα

- Τις υπογραμμίζω στις παρακάτω φράσεις του κειμένου:
(καθαρό δίλημμα, δυο κομμάτια, ξαναγέλασε κοκκινίζοντας,
ξανακοίταξαν θαρρετά, συμμαχικό βαλς)
- Χωρίζω τις λέξεις που είναι σε κάθε παρένθεση σε δυο ομάδες:
(κόκκινος, κόκορας, κόκαλο, σακάκι, λάκκος, εκκλησία, ξω-
κλήσι, κόκκος, κουκί, κουκκίδα, κούκος, κουκούτσι)

με δύο κκ:

με ένα κ:

.....
(τρελός, φύλλο, φυλή, τριφύλλι, καριοφίλι, κολάρο, μαλλί,
φάκελος, Γαλλία, Πορτογαλία, γαλοπούλα, έλλειψη, έλειψα)

με δύο λλ:

με ένα λ:

3. Φράσεις με τις λέξεις προς και από

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τις λέξεις και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω :

• προς

Μια κατάλευκη σημαιούλα ερχόταν προς τη γέφυρα.

Έκαμαν μια αναφορά προς το διοικητή.

Ως προς αυτό, να μείνεις ήσυχος.

Προς το παρόν αυτό είχαμε να κάμουμε.

Για να βεβαιωθώ, τα μέτρησα ένα προς ένα.

• από

Μια μπότα έτριξε από δεξιά.

Από αγκάθι βγαίνει ρόδο...

Σε γυρεύω από το πρωί.

Ξεπάγιασα από το κρύο.

Αυτό το έπιπλο είναι από καρυδιά.

4. Γράφω και μαθαίνω:

Μεμιάς όλα υόωπησαν υι αυτόματα όλοι στρά-
φησαν ως προς μια ορισμένη κατεύθυνση. Μια
κατάλευκη σημαιούλα σε καφετί μοντάρι ερ-
χόταν ως προς τη γέφυρα, ανεμίζοντας άδέξια.

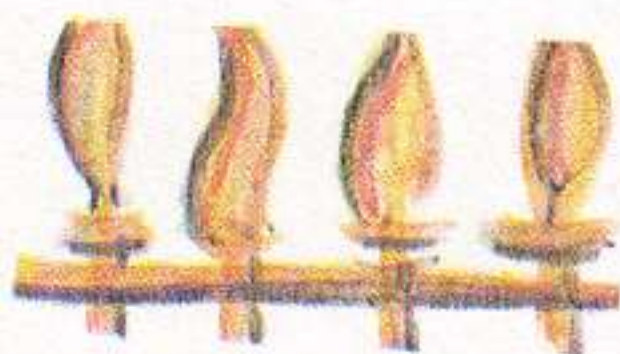
.....

.....

.....

.....

.....

5. Λέξεις για την καρτέλα:

μεμιάς, αυτόματα, κατεύθυνση, καφετής, -ιά, -ί, κοντάρι, σινιάλο, αδέξιος, μπόλικος, φρουρός

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Κάνω περίληψη όλου του κεφαλαίου με τη βοήθεια των παρακάτω ερωτήσεων:

Τι γεφύρι ήταν αυτό και τι έγινε εκεί;

Τι έκαναν ο Μπεν και ο... Ιβάν;

Τι ήταν η Βασόλκα, πώς βουλευόταν από φαγητό και τι της έτυχε;

Τι μικροεπεισόδιο έγινε; Γιατί σταμάτησε αυτόματα;

Σε τι δίλημμα βρέθηκε η Βασόλκα και σε τι τα αντίπαλα φυλάκια;

Πώς έγινε και βρέθηκαν κοντά Ρώσοι και Αμερικάνοι και ποιο ήταν το τελικό αποτέλεσμα;

ΕΡΜΗΣ ΚΑΙ ΧΑΡΩΝ

ΕΡΜΗΣ: Αν θέλεις, βαρκάρη, έλα να λογαριάσουμε τι μου χρωστάς, για να μην τσακωνόμαστε πάλι.

ΧΑΡΩΝ: Να τα λογαριάσουμε. Αυτό είναι το καλύτερο, για να βρούμε την ησυχία μας.

ΕΡΜΗΣ: Μου παράγγειλες και σου έφερα μιαν άγκυρα των πέντε δραχμών.

ΧΑΡΩΝ: Πολλά βάζεις.

ΕΡΜΗΣ: Μα τον Πλούτωνα, πέντε δραχμές την αγόρασα! Κι ένα λουρί για τους σκαρμούς,* των δύο οβολών.*

ΧΑΡΩΝ: Γράψε πέντε δραχμές και δύο οβολούς.

σκαρμός (ο): μικρός πάσσαλος όπου περνιέται η θηλιά του κουπιού
οβολός (ο): νόμισμα, το ένα έκτο της αρχαίας αττικής δραχμής

ΕΡΜΗΣ: Και μια σακοράφα* για το πανί. Την πλήρωσα πέντε οβολούς.

ΧΑΡΩΝ: Γράψ' τους κι αυτούς.

ΕΡΜΗΣ: Σου έφερα επίσης κερί, για να βουλώσεις τ' ανοίγματα της βάρκας, καθώς και καρφιά και σκοινί. Όλα τούτα δύο δραχμές.

ΧΑΡΩΝ: Μου έκανες ψώνια σε πολύ καλή τιμή.

ΕΡΜΗΣ: Αυτά είναι όλα, εκτός αν ξεχάσαμε τίποτε. Πότε λοιπόν λες να μου τα δώσεις;

ΧΑΡΩΝ: Για την ώρα είναι αδύνατο. Όμως, αν κάποιο θανατικό ή κανέννας πόλεμος μου στείλει μαζεμένους νεκρούς, τότε θα μπορέσω να κερδίσω απ' αυτούς κλέβοντάς τους στα μεταφορικά!

ΕΡΜΗΣ: Κι εγώ λοιπόν θα κάθομαι και θα παρακαλώ να γίνουν συμφορές, ώστε να εισπράξω τα λεφτά μου;

ΧΑΡΩΝ: Δε γίνεται αλλιώς. Τώρα, όπως βλέπεις, μας έρχονται λίγοι. Υπάρχει ειρήνη στον κόσμο.

ΕΡΜΗΣ: Κάλλιο η ειρήνη, κι ας αργείς να μ' εξοφλήσεις.

Λουκιανός

(μετάφραση: Παναγ. Μουλάς)

σακοράφα (η): μεγάλη βελόνα για το ράψιμο σαχιών

1. Υπογραμμίζω τα ρήματα και τις γενικές:

Μου παράγγειλες και σου έστειλα μίαν άγκυρα,
των πέντε δραχμών κι ένα λουρί των δύο οβολών.

- Ρήματα με αόριστο σε -ειλα, -εινα, -ειρα
Συμπληρώνω, όπως στο παράδειγμα:

Ενεστώτας

Αόριστος

Παρακείμενος

παραγγέλλω

παράγγειλα

έχω παραγγείλει

στέλλω

αναγγέλλω

μένω

γέρνω

σπέρνω

- Συμπληρώνω, σύμφωνα με το παράδειγμα:

άγκυρα – πέντε δραχμές: άγκυρα των πέντε δραχμών

γαλοπούλα – έξι κιλά:

ταχύτητα – ενενήντα χιλιόμετρα:

δεξαμενή – εννιακόσια κυβικά:

διάλειμμα – δέκα λεπτά:

2. Φράσεις με τα χρωστώ-οφείλω και αλλιώς-διαφορετικά

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τις λέξεις (και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω):

• χρωστώ-οφείλω

Έλα να λογαριάσουμε τι μου χρωστάς.

Χρωστά τα μαλλιοκέφαλά του.

Τι σου χρωστώ και με βασανίζεις έτσι;

Χρωστάει της Μιχαλούς. (= είναι τρελός)

Τι οφείλω;

Οφείλει την επιτυχία του στην επιμονή του.

• αλλιώς-διαφορετικά

Δε γίνεται αλλιώς.

Αν μπορείς, κάμε κι αλλιώς.

Έτσι κι αλλιώς δεν προφτάνουμε.

Πες μου αν θα έρθεις· διαφορετικά να μην περιμένω.

Αυτή τη φορά φέρθηκε πολύ διαφορετικά.

3. Γράφω και μαθαίνω:

*Μου θαράγγειζες και σου έφερα μαν άγκυρα
των δέντε δραχμών. Τι άλλο μου χρωστάς;*

.....

.....

.....

4. Λέξεις για την καρτέλα:

χρωστώ, άγκυρα, βουλώνω, τούτος

ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ένας γέρος σε φτώχειας ανάγκη
 άλλον τρόπο να ζήσει δεν είχε
 χώρια ξύλα να κόφτει* στο λόγχο
 μετά βιας* το ψωμί του να βγάζει.

Μιαν ημέρα βαριά φορτωμένος,
 περπατώντας σ' ορθό μονοπάτι,
 οχ τον κόπο* και κάμα* του ήλιου
 την ανάσα να πάρει δε φτάνει.

χώρια ξύλα να κόφτει: εκτός από το να κόβει ξύλα
 μετά βιας: με δυσκολία, με το ζόρι
 οχ τον κόπο: απ' τον κόπο
 κάμα (το): η μεγάλη ζέστη από τον ήλιο, λιοπύρι

Σ' έναν όχτο τ' ανάσκελα πέφτει
και στο μέγα πολύ κούρασμά του
τη ζωή του μισώντας βαριέται
και το Χάρο με πόθο του κράζει.

Να ο Χάρος ομπρός του πετιέται,
το δρεπάνι κρατώντας στο χέρι,
μ' άγριαν όψη και σχήμα τρομάρας.
— Για με*, γέρο, του λέγει, τι θέλεις;

— Αχ! ο γέρος ευτύς αποκρίθη,
το ζαλίκι* μου αυτό δεν μπορούσα
να σηκώσω· σε φώναξα ο δόλιος*
να μου δώσεις ολίγη βοήθεια.

Ιωάννης Βηλαράς

για με: να με

ζαλίκι: φορτίο που μπορούμε να σηκώσουμε στον ώμο

δόλιος: δυστυχισμένος, ταλαίπωρος

Σχηματίζω ζευγάρια με τις λέξεις της
αντίστοιχες ιδιωματικές:

(κόβει, εμπρός, ευθύς, όχθος, να με, απ' τον)

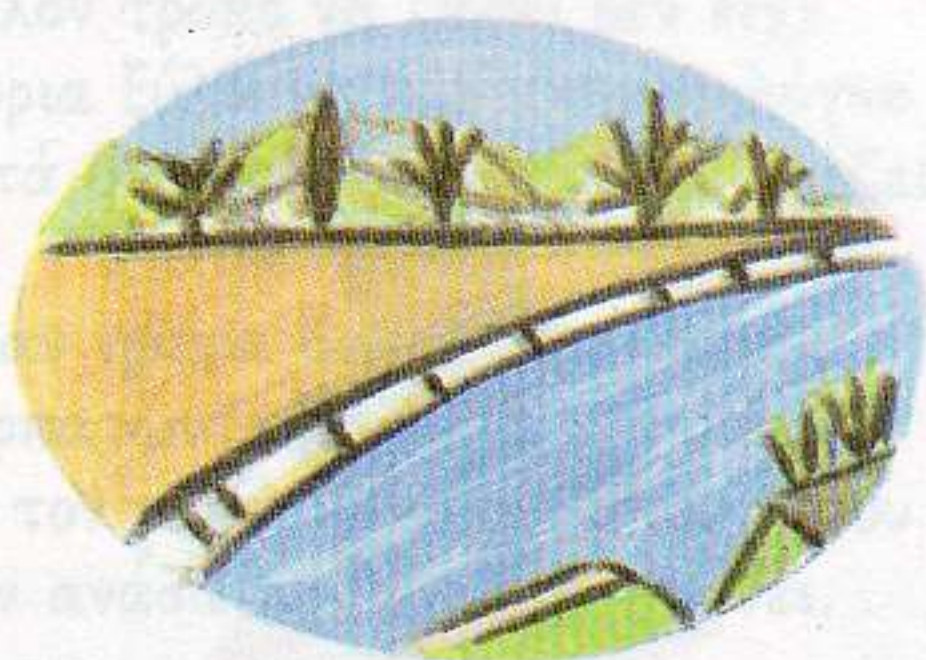
κόφτει:ευτύς:

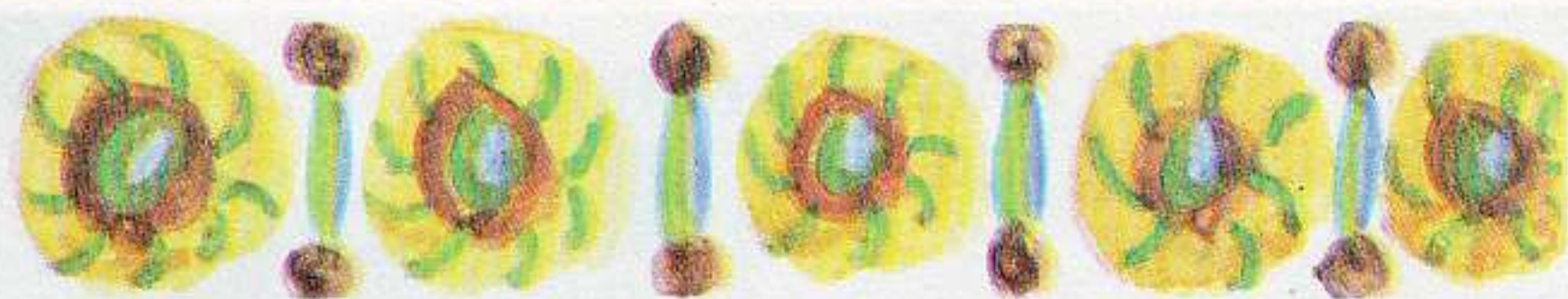
όχτος:για με:

ομπρός:οχ τον:

2. Σημειώνω με Σ τις λέξεις που έχουν την ίδια ή την ίδια περί-
που σημασία και με Α τα αντίθετα:

() Χάρος – θάνατος	() χώρια – εκτός
() ανάσκελα – μπρούμυτα	() μετά βίας – με το ζόρι
() ανάσα – αναπνοή	() όψη – θωριά
() κόπος – μόχθος	() ζαλίκι – φόρτωμα
() φτώχεια – πλούτος	() δό-λιος – δύστυχος
() κούραση – κόπωση	() δό-λι-ος – ύπουλος

3. Γράφω και μαθαίνω:

Να μι ο Χάρος ομωρός του ωειέται,
το δρεωάνι υρατώντας στο χέρι,
μ' άγριαν όγη μαι εχήμα τρομάρας.

.....

.....

.....

4. Λέξεις για την καρτέλα (πρώτα σε απόλ. αλφαβ. σειρά):

ανάσκελα, μπρούμυτα, ανασαίνω-ανάσα, μονοπάτι,
κόπος, δρεπάνι, όψη

.....

.....

5. Σκέφτομαι και γράφω:

Το ποίημα του Ι. Βηλαρά βασίζεται στον παρακάτω μύθο του Αισώπου:

Ένας γέρος έκοψε μια φορά ξύλα, τα φορτώθηκε και τραβούσε πολύ δρόμο. Από την πολλή κούραση, απόθεσε καταγής το φορτίο και καλούσε το θάνατο να τον πάρει. Παρουσιάστηκε ο θάνατος και τον ρώτησε για ποιο λόγο τον φώναξε. «Για να σηκώσεις το φορτίο», του απάντησε ο γέρος.

(μετάφρ. Θρ. Σταύρου)

Συγκρίνω τα δύο κείμενα και γράφω τι πρόσθεσε και τι άλλαξε ο Ι. Βηλαράς στον αρχικό μύθο.

Γκραβούρα 19ου αιώνα από άγνωστο περιηγητή της εποχής.

Η ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ

Η Αθήνα πρωτεύουσα

Πολλοί ελληνικοί τόποι φιλοδόξησαν να δώσουν την πρωτεύουσα στο κρατίδιο που δημιουργήθηκε με τις θυσίες των αγωνιστών του 1821. Τελικά προτιμήθηκε η Αθήνα για το ένδοξο παρελθόν της.

Την εποχή εκείνη (1834) το άλλοτε «κλεινόν άστυ» ήταν ένα μεγάλο χωριό, σκορπισμένο γύρω στην Ακρόπολη. Η ατυχία είναι ότι η πόλη δε χτίστηκε πάνω στα αρχικά ευρύχωρα σχέδια του αρχιτέκτονα Κλεάνθη – και φτάσαμε έτσι στο σημερινό κυκλοφοριακό αδιέξοδο.

Για τα ανάκτορα του Όθωνα μια πρώτη σκέψη ήταν να χτιστούν πάνω στην Ακρόπολη, αλλά, ευτυχώς, το σχέδιο εκείνο γρήγορα εγκαταλείφτηκε. Τελικά παραχωρήθηκε στους ξενόφερτους βασιλιάδες μια τεράστια έκταση για παλάτι και κήπο. Εδώ και πολλές δεκαετίες στο παλάτι του Όθωνα στεγάζεται η Βουλή των Ελλήνων και ο κήπος έγινε δημόσιος, ο γνωστός Εθνικός Κήπος.

Ένα σπουδαίο γεγονός για την Αθήνα, και γενικότερα για την Ελλάδα, ήταν η ίδρυση του πρώτου ελληνικού πανεπιστημίου (1837). Το πανεπιστήμιο στεγάστηκε αρχικά στο σπίτι του Κλεάνθη (που σώζεται μέχρι σήμερα) κάτω από την Ακρόπολη και είχε τον πρώτο χρόνο όλους όλους 52 φοιτητές.

Η Αθήνα στα μάτια ενός ξένου

Η Αθήνα που επισκέφτηκε στα 1834 ένας Ρώσος περιηγητής, δεν είχε ακόμα παρά κάμποσα κακοφτιαγμένα σπίτια, χωρίς λεωφόρους, χωρίς φανοστάτες και άμαξες, χωρίς τίποτε που να θυμίζει ευρωπαϊκή πόλη. Η οδός Ερμού δεν είχε παραπάνω από δέκα σπίτια.

Την ημέρα στους δρόμους κυκλοφορούσαν πολλοί ξένοι, Βαυαροί στρατιωτικοί, Ιταλοί καταστηματάρχες, μέλη του διπλωματικού σώματος και κυβερνητικοί υπάλληλοι.

Στα καφενεία συναντούσες και Έλληνες φουστανελοφόρους, που κάθονταν άπρακτοι, καπνίζοντας και συζητώντας για τα περασμένα ηρωικά χρόνια. Εντύπωση έκαμε στον ξένο ότι πουθενά δε συνάντησε γυναίκα. Τη νύχτα πάλι, όσοι κυκλοφορούσαν, ακόμα και διπλωμάτες και αξιωματικοί με τη στολή τους, κρατούσαν στο χέρι τους φανάρι, για να μη σκοντάψουν στις πέτρες και στους λάκκους.

«Η Ωραία Ελλάς»

«Η Ωραία Ελλάς» ήταν ένα καφενείο της Αθήνας που άφησε εποχή στα χρόνια του Όθωνα. Εκεί μαζεύονταν πολιτικοί και στρατιωτικοί, έμποροι, άνθρωποι της πένας και άλλοι πολίτες, και συζητούσαν τα νέα της ημέρας. Από τις συζητήσεις εκείνες μπορούσε να καταλάβει κανείς αν η κοινή γνώμη ήταν με το μέρος του βασιλιά και της κυβέρνησης ή εναντίον τους.

Οι πρώτες εφημερίδες της Αθήνας

Οι αθηναϊκές εφημερίδες του καιρού εκείνου έμοιαζαν με τις σημερινές της επαρχίας. Ήταν εβδομαδιαίες ή δεκαπενθήμερες και είχαν έναν ιδιοκτήτη και διευθυντή που τα έκανε όλα: γράψιμο, τύπωμα, διανομή, εισπράξεις. Οι δημοσιογράφοι έπαιρναν θέση στα διάφορα ζητήματα κι έτσι γίνονταν η φωνή της κοινής γνώμης. Μεγάλο ρόλο έπαιξαν στην επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου και στην έξωση* του Όθωνα. Από τις πιο γνωστές ήταν η «Αθηνά», ο «Αιών» και η «Ελπίς».

έξωση (η): πέταμα έξω, διώξιμο

Ο Καραγκιόζης στην Αθήνα

Φαίνεται ότι στα χρόνια εκείνα έκαμε την εμφάνισή του στην Αθήνα για πρώτη φορά το θέατρο των σκιών με παραστάσεις του Καραγκιόζη για μεγάλους. Μια εφημερίδα της εποχής αναφέρει έναν τέτοιον Καραγκιόζη στην Πλάκα. Και γράφει ότι ξοδεύοντας κανείς δέκα μόνο λεπτά, πέντε για την είσοδο και πέντε για ένα ναργιλέ, μπορούσε να διασκεδάσει τρεις ολόκληρες ώρες, ακατάπαυστα γελώντας όλο αυτό το διάστημα. Αναγράφει ακόμη την είδηση ότι σε μια παράσταση γιορτάστηκαν οι γάμοι του Καραγκιόζη.

Από τότε το ρεπερτόριο* του θεάτρου των σκιών πλούτιστηκε με πολλά έργα, όπως: Ο Καραγκιόζης κυβερνήτης, Ο Καραγκιόζης προφήτης, Ο Καραγκιόζης τραπεζίτης, Ο Καραγκιόζης λωποδύτης κ.ά.

ρεπερτόριο (το): κατάλογος θεατρικών έργων

1. Αρσενικά ουσιαστικά σε -ητής (και οι εξαιρέσεις τους)

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις:

Το πανεπιστήμιο είχε τον πρώτο χρόνο 52 φοιτητές.

Ένας Ρώσος περιηγητής επισκέφτηκε την Αθήνα.

- Σχηματίζω υποομάδες, όπως στα παραδείγματα:

~~αθλητής~~, (νικώ), (μηνύω), ~~κριτής~~, (ενισχύω), (ιδρύω), (ανα-
κρίνω), κολυμβητής, (μετρώ), (πωλώ), (ομιλώ), συμμαθητής,
ποιητής, καθηγητής, φοιτητής, (εκφωνώ), (προπονώ), (καλ-
λιεργώ), (διοικώ), (κατακτώ), (περιηγούμαι),

σε -ητής: αθλητής, νικητής,

σε -τής: κριτής,

σε -υτής: μηνυτής,

2. Αρσενικά ουσιαστικά σε -ίτης -ήτης και -ύτης

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω φράσεις και προτάσεις:

Μαζεύονταν άνθρωποι της πένας και άλλοι πολίτες.

Οι εφημερίδες είχαν έναν ιδιοκτήτη.

Ο Καραγκιόζης κυβερνήτης, Ο Καραγκιόζης προφήτης.

Ο Καραγκιόζης τραπεζίτης, Ο Καραγκιόζης λωποδύτης

- Σχηματίζω υποομάδες, όπως στα παραδείγματα:

πολίτης, κυβερνήτης, προφήτης, τραπεζίτης, τεχνίτης, αλήτης,
μεσίτης, ιδιοκτήτης, συντοπίτης, ξενομερίτης, διαβήτης, μαγνή-
της, μακαρίτης, σπουργίτης, πλανήτης, κομήτης, φεγγίτης, λι-
γνίτης, σταλακτίτης, αποσπερίτης, λωποδύτης, δύτης

σε -ίτης: πολίτης,

σε -ήτης: κυβερνήτης,

σε -ύτης:

3. Η οδός και πώς να τη χρησιμοποιούμε σωστά

- Μαθαίνω πρώτα να την κλίνω προφορικά:

η οδός, της οδού, την οδό (στην οδό)
οι οδοί, των οδών, τις οδούς (στις οδούς)

- Συμπληρώνω με το ουσιαστικό η οδός στον τύπο που πρέπει:

– Μένω στην Φθιώτιδας 15. Το σπίτι μου
είναι στη διασταύρωση των Φθιώτιδας
και Μαγνησίας.

– Δεν ξέρω καμιά απ' αυτές τις Στην
Αθήνα ξέρω μόνο την Ηρακλείου, κοντά
στο τέρμα της Πατησίων, που μένει
ο θεός μου, και τα ονόματα των
Σταδίου, Πανεπιστημίου και Ακαδημίας.

4. Γράφω τις περιφράσεις στη θέση που πρέπει, όπως στο παρά-
δειγμα:

(~~οι άνθρωποι της πένας~~, το κλεινόν άστυ, το θέατρο των σκιών,
η Νύφη του Θερμαϊκού, ο Γέρος του Μοριά)

οι συγγραφείς και δημοσιογράφοι: οι άνθρωποι της πένας
η Αθήνα:

η Θεσσαλονίκη:

ο Καραγκιόζης:

ο Κολοκοτρώνης:

5. Γράφω πώς λέμε πιο σύντομα τις παρακάτω φράσεις:
(ετήσιος, εξαμηνιαίος, τριμηνιαίος, μηνιαίος, δεκαπενθήμερος,
εβδομαδιαίος, ημερήσιος)
εφημερίδα που βγαίνει κάθε μέρα: ημερήσια εφημερίδα
περιοδικό που βγαίνει κάθε εβδομάδα:
άδεια 15 ημερών:
δόση που πληρώνεται κάθε μήνα:
λογαριασμός νερού κάθε τρεις μήνες:
συνδρομή κάθε εξάμηνο:
έρανος που γίνεται κάθε χρόνο (έτος):
6. Συμπληρώνω, σύμφωνα με τα παραδείγματα:
το παρόν-του παρόντος, το παρελθόν-του
το κράτος-του κράτους, τα κράτη-των κρατών
το έθνος
η συζήτηση-της συζήτησης, οι συζητήσεις-των συζητήσεων
η έκταση
η θάλασσα-της θάλασσας, οι θάλασσες-των θαλασσών
η πρωτεύουσα

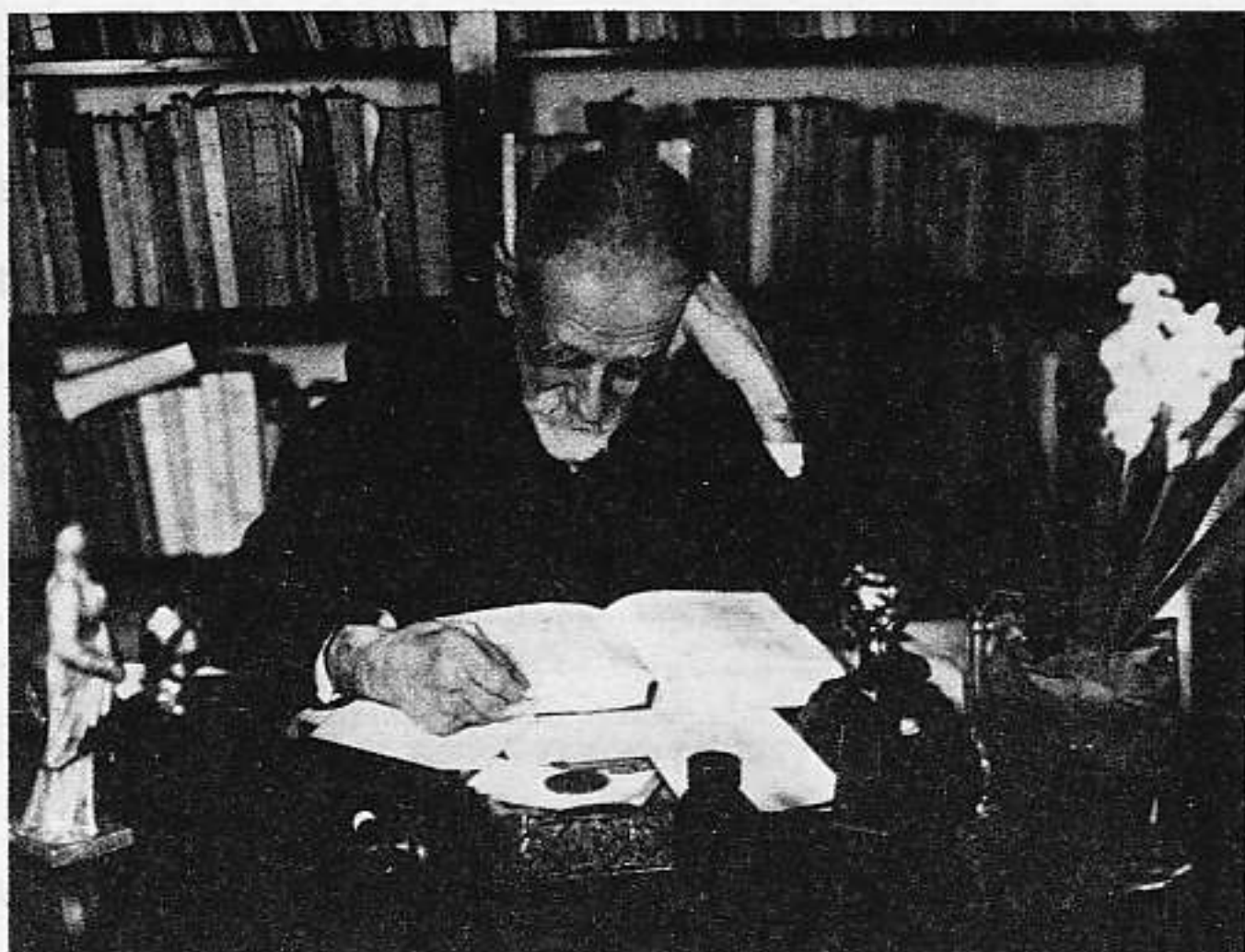
7. Γράφω και μαθαίνω:

Πολλοί τόποι φιλοδόκησαν να δώσουν την
πρωτεύουσα στο ελληνικό κρατίδιο. Τελικά ωρο-
τιμήθηκε η Αθήνα για το ένδοξο παρελθόν της.

8. Λέξεις για την καρτέλα

πρωτεύουσα, κράτος-κρατίδιο, έθνος-εθνικός, παρελ-
θόν, έκταση, κυκλοφορία-κυκλοφοριακός, τεράστιος,
ευρύχωρος, τελικά

Η ΛΑΜΠΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

Μια φορά κι έναν καιρό, σαν χτες ήταν αυτό, μέσα στην καρδιά τούτης της πολιτείας στέκονταν ένα σπίτι χωρίς θορύβους, εκεί στην αρχή της οδού Ασκληπείου.

Εκεί πίσω από τις γρίλιες ενός στενού παραθυριού άναβε ένα κοκκινωπό φωσάκι: η λάμπα του Παλαμά. Ήταν ένα φωσάκι που έκαιγε ήσυχα μέσα στη νυχτωμένη και ξάστερη πολιτεία. Μας παρηγορούσε. Ήταν η άγρυπνη καρδιά της Αθήνας που χτυπούσε εκεί πάνου.

Όσοι πέρασαν από κείνο το σπίτι δε γίνεται να ξεχάσουν το γραφείο του ποιητή. Ένα μέτριο, παλιό δωμάτιο, που τα σανίδια του είχαν πάρει το χρώμα του βιολίου. Ξεχείλιζε από βιβλία και χαρτιά. Βγαίνουν από παντού και κατακυρίευαν το στενόχωρο καμαράκι. Ξεχύνονταν από τα ράφια, στοιβάζονταν ως το ταβάνι, πρόβελναν από τα συρτάρια, σκάλωναν στα τραπέζακια, στριμώχνονταν στα κουφώματα των κλειστών παραθυριών. Και πάνου στο γραφείο ήταν πάλι άλλα βιβλία κι άλλα περιοδικά, σωρός, και πίσω απ' όλα αυτά τα χαρτιά έβγαине ο

Παλαμάς, όπως ένας πολεμιστής βγαίνει πίσ' από το μετερίζι* που κάθεται και φυλάει ταμπουρωμένος.

Λεπτοκαμωμένος, λιγνός, με φίνα χαρακτηριστικά, με ανήσυχα χέρια πολύ χλωμά. Μα μέσα σ' όλα και πάνου απ' όλα, κείνα τα μοναδικά μάτια, του Παλαμά τα μάτια. Φώλιαζαν κάτω από φρύδια μεγάλα σαν φτερούγες.

Περνούσαν τα χρόνια, τα παιδιά γινόμασταν άντρες, οι συντροφίες μας οι φοιτητικές σκόρπιζαν, οι πόλεμοι και η βιοπάλη μας έπαιρναν, μας έφερναν σήμερα εδώ αύριο εκεί! Όμως ποτέ δε λείψαμε να περνάμε τρεις τέσσερις φορές το χρόνο από το κελί του πνευματικού εθνάρχη.

Σ' αυτό το αναμεταξύ τα κορακόφτερα φρύδια άσπριζαν σιγά-σιγά μέσα στο μισόφωτο, και στο τέλος βρήκαμε τα μαύρα μάτια του Παλαμά να φωλιάζουν κάτω από τις φτερούγες των φρυδιών του, σαν κάτω από τις φτερούγες άσπρων περιστεριών. Όμως τα μάτια κείνα ήταν πάντα γεμάτα από αγάπη και μεγάλα όνειρα.

Μέσα σε κείνο το κελί γράφτηκε όλο το έργο του ποιητή, σαράντα χρόνια αράδα, χρόνο στο χρόνο, μήνα στο μήνα, μέρα στη μέρα, ώρα στην ώρα. Και πάνω σ' αυτά τα χρόνια κείνη η λάμπα, της Αθήνας το αγιοκάντηλο. Ήτανε μια φτωχική λάμπα του πετρελαίου, και είδε, έναν έναν, όλους τους παλαμικούς στίχους, να γεννιούνται μέσα στο φωτερό περίγυρό της.

(Δεν το σώσαμε* να γλιτώσουμε κείνο το σπίτι, ίσως ούτε κείνη τη λάμπα. Όμως ένα έθνος πρέπει να σώζει τ' ακριβά του και τα κειμήλιά του, θέλεις πρόσωπα είναι, θέλεις πράματα άψυχα, όσο είναι καιρός.)

μετερίζι (το): πολεμίστρα, οχύρωμα
δε σώσαμε: δεν κατορθώσαμε, δεν μπορέσαμε

Την πρώτη φορά που πήγα να δω τον Παλαμά στο καινούριο σπίτι που αναγκάστηκε να κουβαλήσει, εκεί στην Πλάκα, τότε βρήκα μέσα σ' ένα περιβάλλον άγνωστο κι αλλότριο.* Όλα γύρω του ήτανε γυαλιστερά, ανάπνεαν τον αέρα του μοντέρνου, του καινούριου και του περικομψού. Πάνω στο νέο γραφείο άναβε μια ηλεκτρική λάμπα με γλυκόχρωμο αμπαζούρ.* Όλα αυτά ήταν ωραία, μορφοσυγυρισμένα και άνετα. Όμως δε βάσταξα να μην του πω τη λύπη μου, που δεν έβλεπα κείνη την αγαπημένη λάμπα, που φώτισε την Ελλάδα ολάκερη, και φαινόταν η φέξη της κι από την Ευρώπη, κι από την Αμερική, κι από την άκρη του κόσμου.

Κοίταζα τ' ωραίο μπρούτζινο πολύφωτο στο ταβάνι, κοίταζα και την κομψή λάμπα του γραφείου του, κοίταζα και το χέρι του ποιητή, που ήταν άρρωστο πια, και σερνότανε στο γόνατό του σαν τσακισμένη φτερούγα αϊτού, που κρέμασε. Αυτό το χέρι δεν μπορούσε πια ν' αραδιάσει τους στίχους του κάτω από τόσο φως...

Στράτης Μυριβήλης

αλλότριος: ξένος

αμπαζούρ (το): περικάλυμμα λάμπας που στρέφει τις ακτίνες του φωτός προς τα κάτω

1. Βάζω πρώτα κόμμα όπου πρέπει. Ύστερα ξαναγράφω, όπως στο παράδειγμα, χωρίς κόμματα, βάζοντας το και εκεί που πρέπει, για έμφαση.

Φαινόταν η φέξη της από την Ευρώπη, από την Αμερική, από την άκρη του κόσμου.

Φαινόταν η φέξη της και από την Ευρώπη και από την Αμερική και από την άκρη του κόσμου.

Είναι κοσμογυρισμένος. Ταξίδεψε στην Ευρώπη την Αμερική την Αφρική την Ασία την Αυστραλία.

.....

.....

Είναι φανατικός αναγνώστης. Διαβάζει βιβλία περιοδικά εφημερίδες κόμικς κάθε λογής έντυπο.

.....

.....

2. Αρσενικά σε -ιστής (και οι εξαιρέσεις τους)

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις:

Πίσω απ' τα χαρτιά έβγαινε ο Παλαμάς, όπως ένας πολεμιστής. Ο Παλαμάς ήταν ένας αγωνιστής της πένας.

- Σχηματίζω υποομάδες, όπως στα παραδείγματα:

πολεμιστής, (αγωνίζομαι), (θερίζω), εμπρηστής, (χειρίζομαι), (ελαιοχρωματίζω), (διαφημίζω), (οδός-καθαρίζω), (δανείζω), διολιστής, τραγουδιστής, εγωιστής, ποδοσφαιριστής, λογιστής, ληστής

σε -ιστής: πολεμιστής, αγωνιστής,

.....

.....

σε -ηστής: εμπρηστής,

σε -ειστής,

3. Και πάλι η οδός και οι συγγενικές της λέξεις

- Συμπληρώνω με το σωστό τύπο:

Η Ασκληπιού αρχίζει από την Ακαδημίας.

Το σπίτι του Παλαμά ήταν στην αρχή της
Ασκληπιού.

Το Πολυτεχνείο βρίσκεται στη διασταύρωση
των Πατησίων και Στουρνάρα.

- Σχηματίζω σύνθετες λέξεις με το -οδο-, οδ- ή -οδος:

..... στρωτήρας, στρωμα, καθαριστής,

..... ηγός, συν..... ηγός, οιπόρος, δι..... ια,

πάρ....., είς....., έξ....., άν....., κάθ.....

4. Σημειώνω με Κ τις κυριολεξίες, Μ τις μεταφορές και Π τις παρομοιώσεις, όπως στα παραδείγματα:

(Κ) Τα πουλιά φωλιάζουν στα δέντρα.

(Μ) Τα μάτια του Παλαμά φώλιαζαν κάτω από μεγάλα
φρύδια.

(Π) Τα φρύδια του ήταν μεγάλα σαν φτερούγες.

() Το σπίτι του Παλαμά ήταν η άγρυπνη καρδιά της Αθήνας.

() Η καρδιά του Παλαμά δεν άντεξε στο τέλος.

() Το δωμάτιο ξεχείλιζε από χαρτιά και βιβλία.

() Ο καφές του ξεχείλιζε στο φλιτζάνι.

() Ο Παλαμάς έβγαине πίσω από τα χαρτιά, όπως
ένας πολεμιστής βγαίνει πίσω από το μετερίζι.

() Η λάμπα είδε τους παλαμικούς στίχους να γεννιούνται.

() Το άρρωστο χέρι του σερνόταν στο γόνατό του
σαν τσακισμένη φτερούγα αϊτού.

5. Γράφω και μαθαίνω:

Ήταν λιγνός, με φίνα χαραυτηριοτιτιά και ω-
λυ χλωμά χέρια. Τα μάτια του φώλιαζαν ιά-
τω αιδό φρύδια μεγάλα σαν φτερούγες.

6. Λέξεις για την καρτέλα:

κειμήλιο, βιολί, λιγνός, χλωμός, φρύδι, χαρακτήρας-
χαρακτηριστικός, στριμώχνω-ομαι, αράδα, περιβάλ-
λον

7. Σκέφτομαι και γράφω:

Ένα παλαικό αντικείμενο στο σπίτι μας (Πώς είναι
και τι έχω ακούσει γι' αυτό.)

Αύριο Ανθολόγιο

ΟΙ ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΝ ΘΕΑΤΡΟ

Τα πρόσωπα

Κυδώνης, Ροκάνης, Στημόνης, Φυσούνης, Καζάνης και
Βελόνης

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΚΥΔΩΝ. Είναι μαζεμένη εδώ όλη η συντροφιά;

ΣΤΗΜ. Καλύτερα θα 'κανες να τους φώναζες όλους, καθέ-
ναν με τ' όνομά του, όπως είναι μέσα στον κατάλογο.

ΚΥΔΩΝ. Εδώ είναι η σημείωση με τ' όνομα καθενού που
μέσα σ' όλη την Αθήνα περνάει για ικανός να πάρει μέρος
στην παράσταση, που θα κάνουμε μπροστά στον άρχοντά

μας και την αρχόντισσα, τη βραδιά των γάμων τους.

ΣΤΗΜ. Πρώτα, φίλε μαστρο-Κυδώνη, πες μας ποια είναι η υπόθεση του δραμάτου, ύστερα διάβασε τα ονόματα των ηθοποιών κι έλα πια στο προκείμενο.*

ΚΥΔΩΝ. Τι να σας πω, το δράμα μας είναι: Η τραγικότατη κωμωδία κι ο σκληρότατος θάνατος του Πύραμου και της Θίσβης.

ΣΤΗΜ. Θαυμάσιο έργο σας λέω και χωρατάδικο. Τώρα, φίλε μαστρο-Κυδώνη, φώναξε τους ηθοποιούς με τον κατάλογο. Μαστόροι, ανοιχτείτε.

ΚΥΔΩΝ. Ν' απαντάτε, όταν σας φωνάζω. Στημόνης ο υφαντής!

ΣΤΗΜ. Παρών. Πες μου τι μέρος έχω και τράβα παρακάτω.

ΚΥΔΩΝ. Εσύ Στημόνη, είσαι γραμμένος για το ρόλο του Πύραμου...

ΣΤΗΜ. Αμ, θα κάνω να χυθούν κάμποσα δάκρυα στην παράσταση. Όταν παίζω, ας κοιτάξουν οι θεατές τα μάτια τους. Θα φέρω τρικυμίες, θα συγκινήσω όσο δεν παίρνει. Τώρα τράβα παρακάτω...

ΚΥΔΩΝ. Φυσούνης ο γύφτος!

ΦΥΣΟΥ. Παρών, μαστρο-Κυδώνη.

ΚΥΔΩΝ. Εσύ Φυσούνη, θα παίζεις Θίσβη.

ΦΥΣΟΥ. Τι είναι ο Θίσβος; Κανέννας πλανόδιος* ιππότης;

ΚΥΔΩΝ. Είναι η κόρη που αγαπάει ο Πύραμος.

ΦΥΣΟΥ. Όχι, στη ζωή σου, μη με βάλεις να παίξω γυναί-
κειο πρόσωπο. Άρχισαν να βγαίνουν τα γένια μου.

έλα στο προκείμενο: έλα στο θέμα

πλανόδιος: αυτός που τριγυρίζει από τόπο σε τόπο

ΚΥΔΩΝ. Δεν πειράζει, θα το παίζεις με μούτσούνα* και θα μπορείς να μιλάς όσο θέλεις φιλά.

ΣΤΗΜ. Αν μπορώ να κρύψω το πρόσωπό μου, άσε με να παίζω εγώ τη Θίσβη θα μιλάω με τρομερά φιλή φωνή...

ΚΥΔΩΝ. Όχι, όχι, εσύ πρέπει να παίζεις τον Πύραμο κι εσύ, Φυσούνη, τη Θίσβη.

ΣΤΗΜ. Καλά, πάρα κάτω.

ΚΥΔΩΝ. Βελόνης ο ράφτης!

ΒΕΛΩΝ. Εγώ είμαι, μαστρο-Κυδώνη.

ΚΥΔΩΝ. Εσύ, Βελώνη, θα παίζεις τη μητέρα της Θίσβης. Καζάνης ο γανωτής!

ΚΑΖΑΝ. Παρών, μαστρο-Κυδώνη.

ΚΥΔΩΝ. Εσύ θα είσαι ο πατέρας του Πύραμου, κι εγώ ο πατέρας της Θίσβης. Ροκάνης ο μαραγκός. Εσύ θα κάνεις το μέρος του λιονταριού· κι έτσι θαρρώ, ετοιμάστηκαν όλα τα μέρη του έργου.

ΡΟΚΑΝ. Έχεις γράψει το μέρος του λιονταριού; Σε περικαλώ, αν κι είναι και το 'χεις, δώσ' το μου, γιατί είμαι αργός στη μελέτη.

ΚΥΔΩΝ. Μπορείς να το κάνεις εφτασκέδιο,* γιατί δεν είναι τίποτ' άλλο από μούγκρισμα.

ΣΤΗΜ. Δε μ' αφήνεις να κάνω εγώ και το λιοντάρι; Θα βγάλω τέτοιο μούγκρισμα, που θα κάνω κάθε καρδούλα να με προσέξει. Θα μουγκρίζω έτσι που θα κάνω τον άρχοντα να πει: «Να ξαναμουγκρίσει, να ξαναμουγκρίσει».

ΚΥΔΩΝ. Αν το παρακάνεις άγρια, θα τρομάξεις την αρχόντισσα και τις κυρίες και μπορεί να μπήξουν τις φωνές. Κι αυτό θα φτάσει για να μας κρεμάσουν όλους.

ΟΛΟΙ. Θα μας κρεμάσουν τους κακόμοιρους!

ΣΤΗΜ. Καλύτερα θα...
...με τ' όνομά του... στον κατάλογο.

ΚΥΔΩΝ. Εδώ είναι η...
...μέσα σ' όλη την Αθήνα... να πάρει μέρος στην παράσταση, που θα κάνουμε μπροστά στον άρχοντα...

μούτσούνα: μάσκα, προσωπίδα
εφτασκέδιο: αυτοσχέδιο

ΣΤΗΜ. Μάλιστα, σύντροφοι, αν πρόκειται να τρομάξετε τις κυρίες τόσο, που να χάσουν τα λογικά τους, τότε δε θα ξέρουν πια τι κάνουν και θα μας κρεμάσουν. Εγώ όμως θα φτιάσω τη φωνή μου έτσι, που θα σας κάνω ένα τόσο χαριτωμένο μούγκρισμα, σαν να 'μουνά πιτσουνάκι, βυζανιάρικο. Θα μουγκρίζω σαν αηδόνι.

ΚΥΔΩΝ. Δεν μπορείς να παίζεις άλλο μέρος, μόνο τον Πύραμο· γιατί ο Πύραμος είναι άντρας με γλυκό πρόσωπο, ομορφάνθρωπος, που τέτοιοι μόνο στα πανηγύρια μπορείς να τον βρεις. Είναι άντρας ιπποτικός και χαριτωμένος. Γι' αυτό πρέπει να παίζεις χωρίς άλλο τον Πύραμο.

ΣΤΗΜ. Καλά, απευθύνη μου. Με τι γένια θα τον παίξω καλύτερα;

ΚΥΔΩΝ. Να, μ' ό,τι γένια θέλεις.

ΣΤΗΜ. Θα τον παραστήσω ή μ' αχυρένια, ή πορτοκαλιά γενειάδα, ή με κόκκινη σαν το κρεμέζο,* ή με ολωσδιόλου κίτρινη.

ΚΥΔΩΝ. Λοιπόν, μαστόροι, αυτά είναι τα μέρη σας. Και θα σας συστήσω, θα σας συμβουλέψω και θα σας παρακαλέσω, να τα μάθετε ως αύριο το βράδυ· και να 'ρθετε να μ' ανταμώσετε στο δάσος του άρχοντά μας, ένα μίλι έξω απ' την πόλη, με το φως του φεγγαριού, να κάνουμε τις δοκιμές.

κρεμέζο (το) (ή το κρεμέζι): κόκκινη χρωστική ουσία

1. Επώνυμα και από πού βγαίνουν

- Γράφω τα πρόσωπα του έργου δίπλα στις συγγενικές τους λέξεις:

κυδώνι:ροκάνι:στημόνι:

φουσερό:καζάνι:βελόνι:

- Σχηματίζω επώνυμα, σύμφωνα με τα παραδείγματα:

ψωμί, αλεύρι, μέλι (-άς): Ψωμάς, Αλευράς,

περιδόλι, δαμβάκι (-άρης): Περιβολάρης,

σαμάρι, φανάρι (-τζής): Σαμαρτζής,

κοντός, ξανθός: Κοντός-Κόντος,

Γεώργιος, Νικόλαος: Γεωργίου,

Φώτης, Γιάννης (-όπουλος): Φωτόπουλος,

δάσκαλος, Παντελής (-άκης): Δασκαλάκης,

ιατρός, Σπύρος (-ίδης): Ιατρίδης,

Φώτης, Σταμάτης (-άδης): Φωτιάδης,

Λορέντζος, Ιάκωβος (-άτος): Λορεντζάτος,

λεβέντης, Δημήτρης (-άκος): Λεβεντάκος,

άσπρος, Δημήτρης (-έας): Ασπρέας,

σπανός, Νικόλας (-ούδης): Σπανούδης,

αφέντης, Κωνσταντής (-έλης): Αφεντέλης,

Πόλη, Μεσολόγγι: Πολίτης,

Σούλι, Σάμος: Σουλιώτης,

Ζάκυνθος, Πάτρα: Ζακυνθινός,

Μυτιλήνη, Κάλυμνος: Μυτιληνιός,

Αμοργός, Πάρος: Αμοργιανός,

Μύκονος, Μάνη: Μυκονιάτης,

Αθήνα, Θήβα: Αθηναίος,

2. Σύνθετα από συν

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις:

Είναι εδώ όλη η συντροφιά; Θα σας συστήσω και θα σας συμβουλεύω να τα μάθετε. Θα συγκινήσω όσο δεν παίρνει.

- Σχηματίζω σύνθετα, όπως στα παραδείγματα:

συν (αμετάβλητο) συν + π, β, φ = συμ.

συν+τροφός = σύντροφος συν+βουλή = συμβουλή

συν+αγωνίζομαι = συν+παίκτης =

συν+εργάτης = συν+φοιτητής =

συν + σ + σύμφωνο = συ

συν + κ, γ, χ = συγ

συν+στάση = σύσταση

συν+κινώ = συγκινώ

συν+σκέψη = συν+γραφέας =

συν+σκοτίζω = συν+χαίρω =

3. Φράσεις με τις λέξεις έτσι και χωρίς

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τις λέξεις (και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω):

- έτσι:

Κι έτσι ετοιμάστηκαν όλα. Θα φτιάξω τη φωνή μου έτσι, που θα κάνω ένα χαριτωμένο μούγκρισμα. Έτσι μ' αρέσει. Έτσι το είπε γι' αστείο. Τον πήραν μαζί τους με το έτσι θέλω. –

– Πώς παν οι δουλειές;

– Έτσι κι έτσι.

– Έτσι κι αλλιώς έχασα την ευκαιρία.

– Έτσι και του πεις κουβέντα, γίνεται θηρίο.

– Κι έτσι να μου το δίνετε, δεν το θέλω.

- χωρίς:

Πρέπει να παίζεις χωρίς άλλο τον Πύραμο. Γυρίζει χωρίς παπούτσια.

Σε πάτησα χωρίς να το θέλω. Πηγαίνετε χωρίς εμένα.

4. Γράφω και μαθαίνω:

Η υπόθεση του δράματος θα φέρει τρικυμίες,
θα συγκινητίσει, θα μάγει τις μυρίες να χά-
σουν τα λογικά τους ολωσδιόλου.

.....

.....

.....

5. Λέξεις για την καρτέλα:

καζάνι-Καζάνης, δράμα-του δράματος, παρών-παρού-
σα-το παρόν, υπόθεση, τρικυμία, συγκινώ, γύφτος, λο-
γικός-τα λογικά, ολωσδιόλου

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Τι ρόλους θα έπαιζαν οι μαστόροι και τι προβλήματα
είχαν;

ΟΙ ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ ΝΑ ΠΑΙΞΟΥΝ ΘΕΑΤΡΟ

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΣΤΗΜ. Είμαστε όλοι παρών;

ΚΥΔΩΝ. Όλοι κι όλοι, κι εδώ το μέρος, ούτε γίνεται πιο κατάλληλο για τη δοκιμή μας. Αυτό εδώ τ' αλώνι θα είναι η σκηνή μας και τούτη η τούφα απ' τα βάτα θα είναι το παρασκήνιο, όπου θα ντυθούμε, και να το παίζουμε τώρα στ' αλήθεια, έτσι όπως θα το παραστήσουμε μπροστά στο ρήγα.

ΣΤΗΜ. Μαστρο-Κυδώνη...

ΚΥΔΩΝ. Τι θέλει ο βλάμης ο Στημόνης;

ΣΤΗΜ. Είναι κάτι πράματα μέσα σ' αυτή την κωμωδία του Πύραμου και της Θίσβης που δε θ' αρέσουν διόλου. Καταπρώτης ο Πύραμος πρέπει να τραβήξει σπαθί να σκοτωθεί, πράμα που οι κυρίες δεν μπορούν να το βαστάξουν. Ε, τι λες;

ΚΑΖΑΝ. Βαγγελίστρα μου, είναι κι αν είναι φόβος.

ΒΕΛΟΝ. Νομίζω, καλά θα κάνουμε ν' αφήσουμε τους σκοτωμούς, ώσπου να τελειώσουν όλα.

ΣΤΗΜ. Ούτε γιώτα. Έχω μια ιδέα που όλα διορθώνονται. Γράψε μου έναν πρόλογο· κι ας βγει ο πρόλογος να πει πως δεν έχουμε κακούς σκοπούς που φορούμε σπαθιά, και πως ο Πύραμος δε σκοτώνεται στ' αλήθεια· και για πιο καλύτερη ασφάλεια, ας τους το πει πως εγώ, ο Πύραμος, δεν είμαι ο Πύραμος, παρά ο Στημόνης, ο υφαντής. Αυτό θα τους βγάλει κάθε φόβο...

ΚΑΖΑΝ. Οι κυρίες δε θα τρομάζουν απ' το λιοντάρι;

ΒΕΛΟΝ. Το φοβάμαι, σας δίνω το λόγο μου.

ΣΤΗΜ. Μαστόροι! Πάρτε παράδειγμα απ' τον εαυτό σας: το να παρουσιάσεις — ο Θεός να μας φυλάξει! — ένα λιοντάρι μπροστά σε κυρίες, είναι πολύ τρομερό πράμα. Γιατί δε γίνεται φοβερότερο θεριό από 'να ζωντανό λιοντάρι· και να 'χουμε το νου μας.

ΚΑΖΑΝ. Γι' αυτό, ένας άλλος πρόλογος πρέπει να πει πως δεν είναι αληθινό λιοντάρι.

ΣΤΗΜ. Βέβαια, πρέπει να πούμε τ' όνομά του, και πρέπει να φανεί λίγο πρόσωπό του ανάμεσα απ' το λαιμό του λιονταριού. Κι ο ίδιος ακόμα πρέπει να μιλήσει και να πει τούτα, ή αν δεν μπορεί τα ίδια, απάνου κάτου: «Κυρίες» ή «Ωραίες κυρίες», «θα 'θελα να σας περικαλέσω» ή «θα 'θελα να σας εξορκίσω» ή «να σας το ζητήσω χάρη να μη φοβηθείτε, να μην τρομάξετε. Η ζωή μου για σας! Αν νομίζετε ότι ήρθα εδώ πέρα όντας λιοντάρι, ο διάολος να με πάρει! Όχι, δεν είμαι τέτοιο πράμα. Είμαι άνθρωπος, όπως είναι όλοι οι άνθρωποι». Και αληθινά τότε ας ειπεί ονομαστί τ' όνομά του και ας τους το πει καθαρά και ξάστερα πως είναι ο Ροκάνης ο μαραγκός.

ΚΥΔΩΝ. Καλά, έτσι θα γίνει. Μα έχουμε ακόμα δυο δύσκολα ζητήματα. Έχουμε να φέρουμε το φως του φεγγαριού μέσα στο δωμάτιο· γιατί, ξέρετε, ο Πύραμος και η Θίσβη ανταμώνονται στο φως του φεγγαριού.

ΡΟΚΑΝ. Έχει φεγγάρι τη βραδιά που θα παίζουμε το δράμα μας;

ΣΤΗΜ. Έναν Καζαμιά, έναν Καζαμιά! Για κοίτα μέσα και βρες το φεγγάρι, βρες το φεγγάρι.

ΚΥΔΩΝ. Ναι, θα φωτάει το φεγγάρι κείνο το βράδυ.

ΣΤΗΜ. Ε, τότε, αφήνουμε το ένα παραθυρόφυλλο από το μεγάλο παράθυρο της κάμαρης, όπου θα παίζουμε, ανοιχτό, και ας φωτάει το φεγγάρι από το παράθυρο.

ΚΥΔΩΝ. Ναι, ή τέλος ας μπει ένας με μίαν αφάνα* κι ένα φανάρι και να ειπεί πως έρχεται να παραμορφώσει ή να παραστήσει το πρόσωπο του φεγγαριού. Είναι όμως κι άλλο ένα ζήτημα: χρειαζόμαστε έναν τοίχο στο μεγάλο δωμάτιο, γιατί ο Πύραμος και η Θίσβη, λέει η ιστορία, τα 'λεγαν μέσα από τη χαραμάδα ενός τοίχου.

ΡΟΚΑΝ. Για όλο τον κόσμο δεν μπορούμε να φέρουμε έναν τοίχο εκεί μέσα. Τι λες κι εσύ, Στημόνη;

ΣΤΗΜ. Ο ένας ή ο άλλος πρέπει να παραστήσει τον τοίχο, κι ας βάλει απάνω του λίγο ασβέστη ή λίγη λάσπη, για να σημαίνει τον τοίχο, κι ας κρατήσει τα δάχτυλά του έτσι, κι ανάμεσα απ' αυτή τη χαραματιά να κρυφομιλούν ο Πύραμος κι η Θίσβη.

ΚΥΔΩΝ. Αν γίνεται αυτό, τότε όλα διορθώνονται. Ελάτε, καθίστε χάμω, κάθε μάνας γιος, και ξαναπεράστε τα μέρη σας...

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ
(μετάφραση: Βασίλης Ρώτας)

αφάνα (η): είδος αγκαθωτού θάμνου

1. Ξαναγράφω τις φράσεις του κειμένου (με έκθλιψη, αφαίρεση ή αποκοπή), όπως στα παραδείγματα:

θα αρέσουν: θ' αρέσουν, από τα βάτα: απ' τα βάτα
και όλοι: κι όλοι, να έχουμε: να 'χουμε

το αλώνι:σε αυτή:

και εδώ:θα ήθελα:

στα αλήθεια:από ένα:

από το λιοντάρι:να αφήσουμε:

και άλλο:από το λαιμό:

2. Βάζω τόνο όπου πρέπει:

το προσωπο, το προσωπο του, τα 'λεγαν, τα λεγανε,
απο οσα, απ' οσα, απο ενα, απο 'να, λιγ' απ' ολα,
θα ηθελα, θα 'θελα, ουτ' εγω, μες στο σπιτι, μεσ' απ'
το σπιτι, του μιλησα, μιλησε του, μιλα του, μαστρο-
Κυδωνη δωσε μου, δωσε μου το, φωναξε μου τον
Πως σε λενε; Μου ειπαν πως σε λενε Φριξο.
Εσυ που ξερεις, πες μου που πηγε ο Νωντας;
Αν σου πω που πηγε και πως περασε, θα γελασεις.
Τι σου αρεσει πιο πολυ, η θαλασσα η το βουνο;

3. Φράσεις με επιρρήματα

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τα επιρρήματα (και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω):

• αλήθεια, στ' αλήθεια, αληθινά, πραγματικά, πράγματι

Να το παίξουμε τώρα στ' αλήθεια. Στα ψέματα ή στ' αλήθεια το λες; Αλήθεια, κάτι ξέχασα να σου πω. Και αληθινά τότε ας πει τ' όνομά του. Αληθινά σου λέω.

Πραγματικά δεν το περίμενα από σένα. Είναι πράγματι έτσι που τα λες;

- με τα επιρρήματα διόλου, ολωσδιόλου, καθόλου
Είναι κάτι πράγματα που δε θ' αρέσουν διόλου.
– Μήπως κουράστηκες; – Διόλου.
Δεν αξίζει ολωσδιόλου. Είσαι ολωσδιόλου αδικαιολόγητος.
Δεν είμαι καθόλου ευχαριστημένος. Με θυμήθηκες καθόλου;

4. Σχηματίζω σύνθετες λέξεις:

- με το προ (= πριν) και τις λέξεις:
λόγος, αισθάνομαι, ανάκριση, αποφασίζω, γεύμα, γυμνάζω, ει-
δοποίηση, εξοφλώ, ετοιμάζομαι, κάτοχος, χτες, πέρσι

πρόλογος,

- με το προ (= μπροστά) και τις λέξεις:

βάδισμα, τρέχω, έκταση, εξέχω, γεφύρωμα, πορεύομαι, θήκη,
τείνω

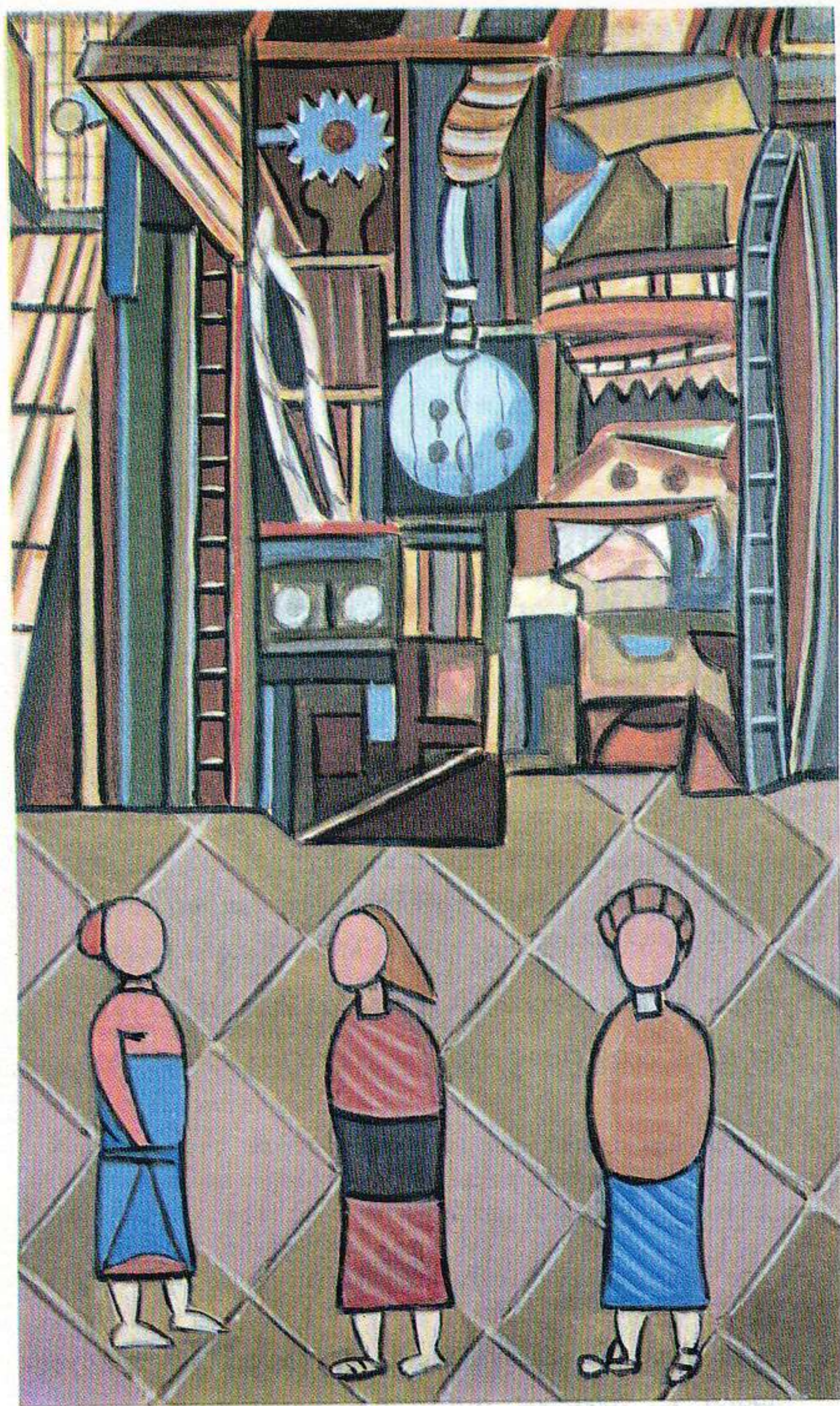
προβάδισμα,

5. Γράφω και μαθαίνω:

*Αυτό εδώ τ' αλώνι είναι το πιο κατάλληλο.
Για καλύτερη ασφάλεια θα έχουμε κι έναν ωρόλογο.*

6. Λέξεις για την καρτέλα:

κατάλληλος, αλώνι, διόλου, ασφάλεια, λόγος-
πρόλογος, τρομερός, ασβέστης

Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΣΤΟ ΛΟΥΤΡΟ ΤΟΥ

Ο Αρχιμήδης γεννήθηκε το 287 π.Χ. και ήταν συγγενής του τυράννου των Συρακουσών Ιέρωνα.

Μια μέρα ο Ιέρωνας τον κάλεσε και του ανέθεσε να λύσει ένα δύσκολο πρόβλημα. Είχε παραγγείλει σ' ένα χρυσοχόο των Συρακουσών ένα στέμμα από συμπαγές χρυσάφι. Ήταν άραγε τίμιος ο χρυσοχόος εκείνος; Έπρεπε λοιπόν ο Αρχιμήδης να εξακριβώσει, χωρίς να το καταστρέψει, αν το στέμμα ήταν από καθαρό συμπαγές χρυσάφι ή αν ήταν κούφιο από μέσα ή ακόμη αν είχε φτιαχτεί από κράμα χρυσού και αργύρου.

Η λύση του προβλήματος αρχικά φαινόταν αδύνατη. Ο Αρχιμήδης όμως δεν ήταν από κείνους που σταματούν μπροστά σε μια δυσκολία. Έστυβε το μυαλό του αδιάκοπα, ώσπου σε μια στιγμή η λύση ήρθε αναπάντεχη*.

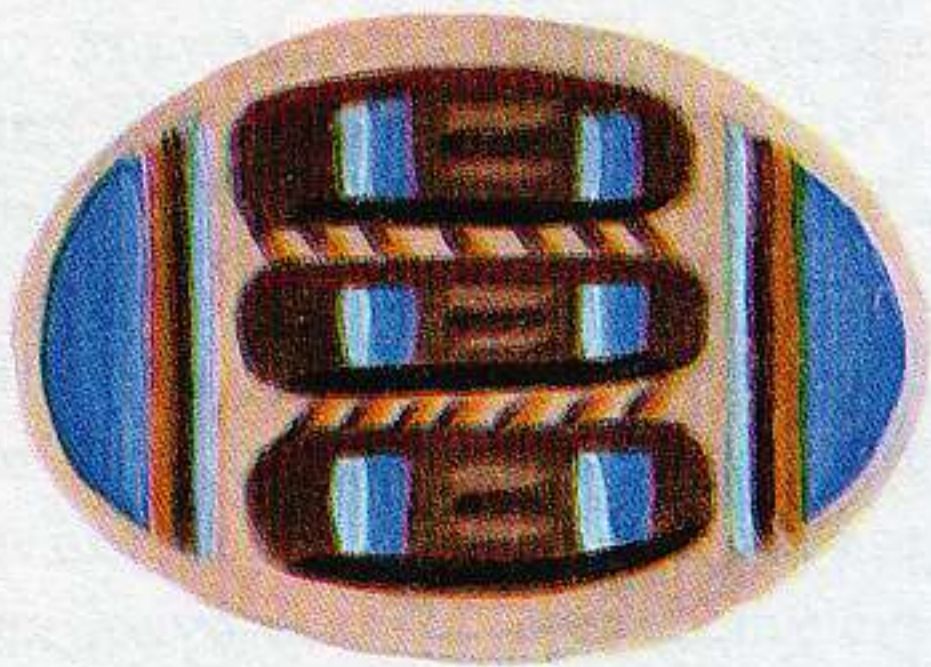
Μια μέρα, στο λουτρό, καθώς βυθιζόταν μέσα στο νερό, ξαφνικά «φωτίστηκε». Η παράδοση λέει πως ξεπετάχτηκε από το λουτρό και βγήκε γυμνός στους δρόμους φωνάζοντας: «Εύρηκα! Εύρηκα!».

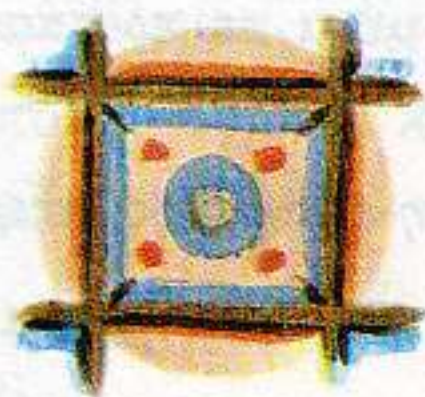
Τι είχε βρει λοιπόν; Είχε βρει τη λύση του προβλήματος που τον απασχολούσε, παρατηρώντας την επιφάνεια του νερού να ανεβαίνει μέσα στο λουτρό, καθώς το σώμα του βυθιζόταν. Επειδή το πρόβλημα δεν έφευγε ποτέ από το μυαλό του, σκέφτηκε εκείνη τη στιγμή πως και το στέμμα, αν βυθιζόταν στο νερό, θα έκανε επίσης την επιφάνειά του να ανεβεί. Από χρυσάφι, από ασήμι, ή από μολύβι, συμπαγές ή κούφιο, το στέμμα πιάνει οπωσδήποτε έναν ορισμένο χώρο, έχει κάποιον όγκο, και αν το βυθίσουμε στο νερό, το νερό, μην μπορώντας να συμπιεστεί, θα ανεβεί μέσα στο δοχείο του, σε μια στάθμη ψηλότερη, που μπορούμε να τη σημαδέψουμε εύκολα.

αναπάντεχος: απρόσμενος, απροσδόκητος

Αφήνοντας τώρα το στέμμα και επαναλαμβάνοντας το πείραμα με κομμάτια καθαρό χρυσάφι, προσπαθούμε να φέρουμε τη στάθμη του νερού στο ίδιο σημείο όπου ανέβηκε, όταν βυθίστηκε στο στέμμα. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να δεχτούμε πως έχουμε τον ίδιο όγκο. Αν ζυγίσουμε λοιπόν τόσο το στέμμα, που υποτίθεται πως είναι από καθαρό χρυσάφι, όσο και τα κομμάτια του χρυσού, πρέπει να βρούμε το ίδιο βάρος. Αν το στέμμα είναι κούφιο, πρέπει να ζυγίζει λιγότερο από τα κομμάτια του χρυσού. Επίσης ελαφρότερο πρέπει να βρεθεί, αν το στέμμα είναι φτιαγμένο από κράμα χρυσού και αργύρου, αφού ο άργυρος (το ασήμι) είναι δυο φορές σχεδόν ελαφρότερος από το χρυσό. Το πείραμα έδειξε πως το στέμμα δεν είχε το χρυσάφι που έπρεπε να έχει.

Το κείμενο όπου ο Αρχιμήδης περιγράφει τις εφευρέσεις του ήταν χαμένο για 1.700 χρόνια και βρέθηκε το 1540.

1. Συνδέω προτάσεις με το αν (χωρίς κόμμα), σύμφωνα με το παράδειγμα:

Ήταν το στέμμα από καθαρό χρυσάφι; Αυτό έπρεπε να εξακριβώσει ο Αρχιμήδης.

Ο Αρχιμήδης έπρεπε να εξακριβώσει αν το στέμμα ήταν από καθαρό χρυσάφι.

Πήγαν τελικά εκδρομή; Δε μάθαμε.

Είναι κατάλληλο το έργο για παιδιά; ρώτησε ο Ντί-
νος.

2. Αντιμεταθέτω τις προτάσεις (υπόθεση-απόδοση), σύμφωνα με το παράδειγμα, βάζοντας ανάμεσά τους κόμμα:

Αν ζυγίσουμε το στέμμα, πρέπει να βρούμε το ίδιο βάρος.

Πρέπει να βρούμε το ίδιο βάρος, αν ζυγίσουμε το στέμμα.

Αν είναι κούφιο, το στέμμα πρέπει να ζυγίζει λιγότερο.

Το στέμμα πρέπει να βρεθεί ελαφρότερο, αν είναι φτιαγμένο από χρυσάφι και ασήμι.

3. Χρησιμοποιώ σωστά μέσα σε προτάσεις τις παρακάτω λέξεις (πρώτα προφορικά):

(ανακάλυψη, εφεύρεση-εφευρέτης, εξερευνητής)

Η της Αμερικής έγινε το 1492.

Η τυπογραφία ήταν μια σπουδαία

Ο Χριστόφορος Κολόμβος ήταν μεγάλος

και ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος μεγάλος

4. Μετασχηματίζω μια πρόταση, σύμφωνα με το παράδειγμα:

Η λύση αυτού του προβλήματος δεν είναι εύκολη.

Αυτό το πρόβλημα δε λύνεται εύκολα.

Αυτό το πρόβλημα δεν είναι εύκολο να λυθεί.

Δεν είναι εύκολο να λύσουμε αυτό το πρόβλημα.

Η εξακρίβωση της αλήθειας δεν είναι εύκολη.

.....
.....
.....

5. Γράφω και μαθαίνω:

Ο Τέρωντας μάζεψε τον Αρχιμήδη και του ανέθεσε να λύσει ένα δύσκολο πρόβλημα: να εξακριβώσει οπωσδήποτε αν το στέμμα ήταν από καθαρό χρυσάφι.

.....
.....
.....
.....

6. Λέξεις για την καρτέλα:

καλώ, αναθέτω, πρόβλημα, τίμιος, αδιάκοπος, ανα-
πάντεχος, οπωσδήποτε, όγκος, κείμενο, ανακαλύπτω-
ανακάλυψη, εφεύρεση

7. Σκέφτομαι και γράφω:

Πότε θα γίνει γρηγορότερα ένα ομαδικό έργο;

Κάνω υποθέσεις: για το ίδιο έργο (μεγάλο ή μικρό, εύκολο ή
δύσκολο), για τους εργάτες (πολλοί ή λίγοι, ειδικευμένοι ή
ανειδίκευτοι), υψηλή ή χαμηλή αμοιβή, και για τις ώρες εργα-
σίας (πολλές ή λίγες).

Ακολουθώ το παράδειγμα και δεν ξεχνώ να βάζω κόμμα:

Αν το έργο είναι μεγάλο, θα χρειαστούν περισσότερες
μέρες.

Αν το έργο είναι μικρό, θα χρειαστούν λιγότερες μέρες
(ή: θα γίνει γρηγορότερα).

ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Φανταστείτε, για μια εφιαλτική στιγμή, τι θα συνέβαινε, αν όλες οι μηχανές μας – απλές και σύνθετες, που κινούνται είτε με μυϊκή δύναμη είτε με ηλεκτρισμό – ξαφνικά αποφάσιζαν να κηρύξουν απεργία.

Η ζωή μας θα έπεφτε απότομα σε αδράνεια,* με έναν τρόπο κωμικοτραγικό. Δε θα ξέραμε την ώρα, δε θα μπορούσαμε να πλυθούμε, να μαγειρέψουμε, ν' ανοίξουμε μια κονσέρβα, ν' ανάψουμε τα φώτα, να ζεστάνουμε το σπίτι, να τηλεφωνήσουμε, ν' ακούσουμε ραδιόφωνο, να δούμε τηλεόραση ή να συναντήσουμε ένα φίλο μας σε συμφωνημένη ώρα. Απ' τη μια άκρη της γης στην άλλη εκατομμύρια αυτοκίνητα, φορτηγά, λεωφορεία και τρακτέρ θα έμεναν ακινητοποιημένα. Ούτε εργοστάσια θα δούλευαν ούτε

αδράνεια (η): ακινησία, απραξία

και οι σειρήνες θα μπορούσαν να σημάνουν συναγερμό. Τα αεροπλάνα θα έμεναν προσγειωμένα και τα υποβρύχια θα τα είχε τυλίξει η αιώνια σιωπή των βυθών. Όλοι θα ήμαστε απομονωμένοι από τον κόσμο, από τη γειτονική πόλη, από τις άλλες συνοικίες — ο ένας από τον άλλον.

Ο άνθρωπος με σκέτα τα χέρια του δεν μπορεί να κινήσει ένα βράχο. Αλλά όταν σπρώξει ένα λαστό κάτω από το βράχο και μια πέτρα κάτω από το λαστό για υπομόχλιο και πιέσει την άλλη άκρη του λαστού προς τα κάτω, τότε ο βράχος κινείται.

Από την παλαιολιθική ακόμα εποχή ο άνθρωπος έδωσε δείγματα της επινοητικής του ικανότητας.* Έφτιαξε κοφτερά πέτρινα μαχαίρια, σκαπτικά εργαλεία, τσεκούρια από υπομονετικά πελεκημένο πυριτόλιθο* και καμάκια με μύτη από κοφτερό κόκαλο. Όλα ήταν πρωτόγονα προσάρτηματα των χεριών, των νυχιών και των δοντιών του, πρωτόγονες μηχανές για να ασκήσει τη δύναμή του αποτελεσματικά. Οι μοχλοί πολλαπλασίαζαν τις δυνάμεις του, του έδιναν το «μηχανικό πλεονέκτημα». Το τόξο ήταν το πρώτο κατασκεύασμα που του επέτρεπε να αποθηκεύει ενέργεια.

Το μέταλλο, που θα γίνει το υλικό των μηχανών, υποτάχτηκε στη θέληση του ανθρώπου γύρω στην τέταρτη χιλιετία π.Χ., στην περιοχή όπου αναπτύχτηκαν οι αρχαίοι πολιτισμοί της Μέσης Ανατολής. Τότε είναι που οι άνθρωποι ανακάλυψαν ότι μερικά είδη πέτρας, όταν πυρωθούν στα αναμμένα κάρβουνα, σαν από μαγεία βγάζουν καθαρό μέταλλο. Σιγά σιγά έμαθαν πώς να κατεργάζονται το λιωμένο χαλκό και να φτιάχνουν τσεκούρια και κοπίδια. Έτσι έπαψαν να εξαρτώνται από τη δύστροπη πέτρα για την κατασκευή των εργαλείων τους.

επινοητική ικανότητα: η εφευρετικότητα

πυριτόλιθος: είδος σκληρού πετρώματος, στουρναρόπετρα

Η κατεργασία των μετάλλων, η επινόηση του τροχού και η ανακάλυψη των μηχανισμών που μετατρέπουν μια φυσική μορφή ενέργειας σε άλλη μορφή, ικανή να παράγει κίνηση, όπως οι ανεμόμυλοι, ήταν οι προάγγελοι του σημερινού μηχανοποιημένου κόσμου.

Σήμερα οι μηχανές έχουν κάμει τα όνειρα του ανθρώπου πραγματικότητα. Υποτάζουν στην άκρη του δακτύλου μας τη δύναμη του ανέμου και του καταρράχτη, του ατμού και του κεραυνού. Μας επιτρέπουν να συγκεντρώσουμε κάτω από το καπό της μηχανής του αυτοκινήτου μας τη δύναμη 400 αλόγων. Μας δίνουν ακόμα τη δυνατότητα να συμπίεσουμε το χρόνο και να εκμηδενίσουμε το διάστημα.

Πάντως, αν και οι μηχανές έχουν αφάνταστα πληθύνει και τελειοποιηθεί στο πέρασμα των αιώνων, ένας σωστός κατάλογός τους θα έπρεπε να αρχίσει με τις πέντε επινοήσεις που απαρίθμησε ο Ήρωνας ο Αλεξανδρινός, μια ελληνική εφευρετική μεγαλοφυΐα, της εποχής απάνω κάτω του Χριστού. Οι επινοήσεις αυτές είναι: ο μοχλός, ο τροχός, ο άξονας, η τροχαλία, η σφήνα και ο κοχλίας.

1. Επαναλαμβάνω την υπόθεση, αντικαθιστώντας κάθε φορά την απόδοση με άλλη πρόταση από τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου, σύμφωνα με το παράδειγμα:

Αν όλες οι μηχανές αποφάσιζαν να κηρύξουν απεργία, η ζωή μας θα έπεφτε σε αδράνεια.

Αν όλες οι μηχανές αποφάσιζαν να κηρύξουν απεργία, δε θα ξέραμε την ώρα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(Έβαλα κόμμα εκεί που πρέπει;)

2. Ρήματα σε -ούμαι και -ώμαι

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις:

Ο βράχος κινείται με τη βοήθεια του λοστού.

Οι άνθρωποι έπαψαν να εξαρτώνται από την πέτρα.

- Μαθαίνω να τα κλίνω προφορικά:

κινούμαι, κινείσαι, κινείται

κινούμαστε, κινείστε, κινούνται

εξαρτώμαι, εξαρτάσαι, εξαρτάται

εξαρτόμαστε, εξαρτάστε, εξαρτώνται

- Κλίνω γραπτά τα εξής δύο:

στερούμαι,

εγγυώμαι,

- Συμπληρώνω με τον κατάλληλο τύπο:

(κινούμαι) Ένας αρχαίος σοφός είπε ότι τα πάντα

..... Η γη γύρω από τον ήλιο κι εσύ
μαζί με τη γη.

(εξαρτώμαι) Οι άνθρωποι ο ένας από τον άλλο.

Εγώ από εσένα, κι εσύ
από μένα.

3. Σχηματίζω οικογένειες λέξεων:

(κονσερβοκούτι, κονσερβοποιείο, πίεση, πιεστικός, πιεστήριο, πελεκούδι, κατασκευή, κατασκεύασμα, πελεκημένος, υλικό, κατασκευαστής, ειδικός, υλοτόμος, τροχόσπιτο, ειδικότητα, ανειδίκευτος, ατμομηχανή, τροχαία, τροχοφόρα, ατμόπλοιο, υδρατμός)

κονσέρβια:

πιέζω:

πελεκώ:

κατασκευάζω:

ύλη:

είδος:

τροχός:

ατμός:

4. Γράφω και μαθαίνω:

Οι ιδρώτες μεγάλες εφευρέσεις είναι: ο μοχλός,
ο τροχός, ο άξονας, η τροχαλία, η εφώνια και
ο υοχλίας.

5. Λέξεις για την καρτέλα:

κονσέρβα, συμφωνώ, πιέζω, πελεκώ, κατασκευάζω,
υλικό, είδος, τροχός, ατμός

6. Σκέφτομαι και γράφω:

Τι θα γινόταν αν από κάποια αιτία έλιωναν οι πάγοι
στους πόλους της γης.

(Με βάση την υπόθεση αυτή κάνω μια σειρά από προβλέψεις και
τις γράφω, σύμφωνα με το παράδειγμα της εργασίας 1.)

Αύριο Ανθολόγιο

ΤΟ ΜΗΧΑΝΗΜΑ

Το έφεραν ένα πρωί στο κτίριο που ήταν τα γραφεία μας και το τοποθέτησαν κοντά στη σκάλα του τρίτου ορόφου.

Ο Γιάννης ο καφετζής, σαν από ένστικτο κατάλαβε την απειλή. Έμεινε με το δίσκο μετέωρο να κοιτά φιλόποπτα τον εχθρό. Η λειτουργία του ήταν απλή. Κανόνιζες μ' ένα διακόπτη το ποτό που ήθελες, έριχνες ένα δίφραγκο και περίμενες να γεμίσει το πλαστικό ποτήρι.

Ο Γιάννης συνέχισε ν' ανεβαίνει σκεπτικός. Στο κατέβασμα βρήκε το μηχανήμα τριγυρισμένο απ' τους πρώτους θαυμαστές. Χωρίς να χάσει καιρό, πήγε να παραπονεθεί στον προσωπάρχη. Ο προσωπάρχης του εξήγησε ότι το μηχανήμα εξυπηρετούσε. Η δουλειά θα μοιραζόταν. Έπρεπε να συμβιώσουν.*

συμβιώνω: ζω μαζί με άλλους

«Δε φαντάζομαι να μου κάνει μεγάλη ζημιά το μηχάνημα», προσπάθησε να πείσει τον εαυτό του ο Γιάννης. «Γιατί να σηκώνεται ο κόσμος απ' τα γραφεία και να πηγαίνει να το προσκυνά; Άλλωστε το μηχάνημα δεν ξέρει να χαμογελά.»

Άρχισε να πυκνώνει τις βόλτες, να γίνεται πιο σβέλτος και χαμογελαστός, ώστε να προλαβαίνει να τους εξυπηρετεί, προτού επιθυμήσουν κάτι παγωμένο και πάνε στο μηχάνημα. Αλλά παρ' όλα αυτά, όταν κάτι έλειπε από το δίσκο του, οι δυσαρεστημένοι δεν περίμεναν να τους το φέρει! Έσπευδαν* στο μασίνι. Ξέχασα να σας πω ότι έτσι το λέγανε χαϊδευτικά: «μασίνι».

Ο Γιάννης αναγκάστηκε ν' αλλάξει τακτική. Άρχισε μια άνευ προηγουμένου συκοφαντική δυσφήμιση κατά του εχθρού του. Η πρώτη διάδοση, που έβαλε σε κυκλοφορία, έλεγε ότι το μηχάνημα τρώει τα κέρματα. Αυτό αναχαίτισε* για κάμποσο τα κύματα των πιστών. Αποδείχτηκε όμως τελικά ότι κάτι τέτοιο γινόταν πολύ σπάνια για να το πάρει κανείς σοβαρά υπόψη. Τα συνθήματα «ανακατεύει την πορτοκαλάδα με καφέ» και «ρίχνει σκουριά στο κακάο» δεν έπιασαν καθόλου κι ας ξενύχτησε ο Γιάννης για να τα σοφιστεί.

Το μηχάνημα του έγινε εφιάλτης. Οι σκάλες τού φαινόταν ατέλειωτες. Τα γνώριμα πρόσωπα των γραφείων, μάσκες εχθρικές. Κάθε φορά που περνούσε μπροστά απ' το μασίνι, το 'βλεπε με το μάτι να λάμπει θριαμβικά, τη σχισμή του να χαμογελά. Ο ακέραιος χαρακτήρας του λύγισε.

Άρχισε να ρίχνει κρυφά στη σχισμή του μηχανήματος δίφραγκα, που τα στράβωνε στο πεζούλι του καφενείου.

έσπευδαν: πήγαιναν διαστικοί

αναχαιτίζω: εμποδίζω, σταματώ

Το μηχάνημα χάλαγε βέβαια, αλλά οι δούλοι του έσπευδαν να το διορθώσουν.

«Μα γιατί; συλλογιζόταν. Γιατί;» Τον έπνιγε το δίκιο. «Τόσα χρόνια να ιδρώνεις, να τρέχεις, να λες την πρώτη καλημέρα, να χαμογελάς και να 'ρχεται ξαφνικά ένα μασίνι να σου τρώει το ψωμί; Άτιμο πράμα!»

Όσπου μια μέρα πήρε τη μεγάλη απόφαση: Το μεσημέρι του Σαββάτου, όταν θα 'φευγε ο κόσμος, θα 'μενε στα γραφεία και θα κανόνιζε τους λογαριασμούς του με το μηχάνημα. Θα του 'κοβε τις χοντρές, μαύρες αρτηρίες! Θα 'σβηνε το απαίσιο* κίτρινο μάτι! Θα ξεβίδωνε τα σωθικά του! Θ' ανάδευε τα σπλάχνα του! Θα 'βρισκε την καρδιά του! Και θα 'δινε εκεί το θανάσιμο το πλήγμα!*

Το προηγούμενο βράδυ κοιμήθηκε έναν ανήσυχο ύπνο. Είδε στ' όνειρό του το μηχάνημα να κηδεύεται σε μια μαύρη λεωφόρο. Το 'σερναν οι δούλοι του, ξεβιδωμένο, ξέπνοο, με τα καλώδιά του ν' ανεμίζουνε στη νύχτα! Πίσω βάδιζαν τηλέτυπα* και αριθμομηχανές, αφήνοντας ένα συλλυπητήριο βόμβο. Οι δούλοι άφησαν το μασίνι να πέσει σ' ένα βάραθρο* χωρίς τέλος, ενώ το έραιναν με στραβωμένα κέρματα...

Το πρωί του Σαββάτου ήταν κεφάτος. Το μηχάνημα ανύποπτο μοίραζε καφέ, κακάο κι αναψυκτικά.

Έρθε μεσημέρι. Τα γραφεία άδειασαν. Ο Γιάννης έμεινε μόνος. Άφησε να περάσει μισή ώρα, τρία τέταρτα. Άρχισε να κατεβαίνει αργά τις σκάλες, κρατώντας τα όργανα του θανάτου: Μια τανάλια κι ένα παλιό κατσαβίδι.

Έφτασε στο πλατύσκαλο. Εκεί βρέθηκαν αντιμέτω-

απαίσιος: άσχημος, φριχτός

θανάσιμο πλήγμα: θανατηφόρο χτύπημα

τηλέτυπο: μηχάνημα που αποτυπώνει τα τηλεγραφήματα σε ταινία

βάραθρο: απότομη βαθιά χαράδρα

ποι. Ο Γιάννης και το μηχάνημα! Αναμετρήθηκαν! Το μηχάνημα αστραφτερό, με το κίτρινο μάτι να λάμπει! Ο Γιάννης με τα καλαμάκια στο τσεπάκι, σκυφτός, κουρασμένος, μα αποφασισμένος! Παράξενη ησυχία απλωνόταν γύρω. Απόμακρα ακουγόντουσαν όπως σε όνειρο οι θόρυβοι της πόλης.

Ο Γιάννης προχώρησε, έσπρωξε το βαρύ μηχάνημα δαγκώνοντας τα χείλη και ξεβίδωσε με το κατσαβίδι τη λεία πλάτη. Βρέθηκε μπροστά σ' ένα λαβύρινθο από πυκνά, μπλεγμένα καλώδια... Ποιο απ' όλα οδηγούσε στην καρδιά;

Ζαλίζεται παρακολουθώντας τη δαιδαλώδη διαδρομή τους. Τα καλώδια σαλεύουν απειλητικά. Μοιάζουν με φίδια. Αναδεύονται θαρρείς και ζωντανεύουν. Ένας βόμβος στ' αυτιά του. Η ανάσα του κοφτή. Σφίγγει τα δόντια. Απλώνει το χέρι...

Εκεί, έπαθε ηλεκτροπληξία ο Γιάννης. Τινάχτηκε! Γονάτισε! Τον βρήκαν κάρβουνο τ' άλλο πρωί, πλάι στο μηχάνημα.

Στη θέση του Γιάννη έφεραν ένα μηχάνημα ακόμα.

Ευγένιος Τριβιζάς

1. Σύνδεση προτάσεων με το *όταν*

- Συνδέω προτάσεις (βάζοντας και κόμμα), όπως στο παράδειγμα:

Έλειπε κάτι από το δίσκο του; Οι δυσαρεστημένοι δεν περίμεναν να τους το φέρει.

Όταν έλειπε κάτι από το δίσκο του, οι δυσαρεστημένοι δεν περίμεναν να τους το φέρει.

Έριχνες ένα δίφραγκο στη σχισμή; Το μασίνι σου γέμιζε το πλαστικό ποτήρι.

.....

.....

Ο Γιάννης περνούσε μπροστά απ' το μασίνι. Έβλεπε τη σχισμή του να χαμογελά.

.....

.....

- Αντιμεταθέτω τις προτάσεις, όπως στο παράδειγμα:

Όταν θα 'φευγε ο κόσμος, ο Γιάννης θα κανόνιζε τους λογαριασμούς του με το μηχάνημα.

Ο Γιάννης θα κανόνιζε τους λογαριασμούς του με το μηχάνημα, όταν θα 'φευγε ο κόσμος.

Όταν έμεναν μόνοι, θα του 'κοβε τις χοντρές αρτηρίες

.....

.....

Όταν έβρισκε την καρδιά του, θα του 'δινε το θανάσιμο πλήγμα.

.....

.....

(Έβαλα κόμμα εκεί που πρέπει;)

3. Γράφω και μαθαίνω:

Το έφεραν στο υτίριο και το ζωούετησαν μοντά
στη συάλα.

Ο Γιάννης ματάλαβε την αδειχή και μοίταζε
φιγύωσστα τον εχθρό.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

σπάνια, σοβαρά, συνεχώς, ασφαλώς, άλλωστε, κτίριο,
τοποθετώ, απειλώ-απειλή, εχθρός

5. Σκέφτομαι και γράφω:

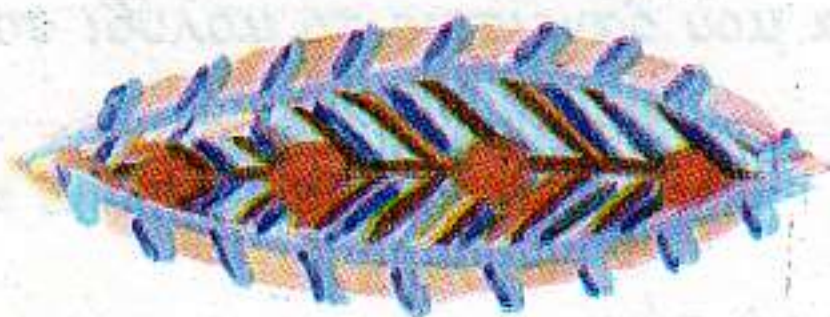
Εδώ είναι δύο γνώμες, μια από το προηγούμενο κείμενο και μια
από το σημερινό:

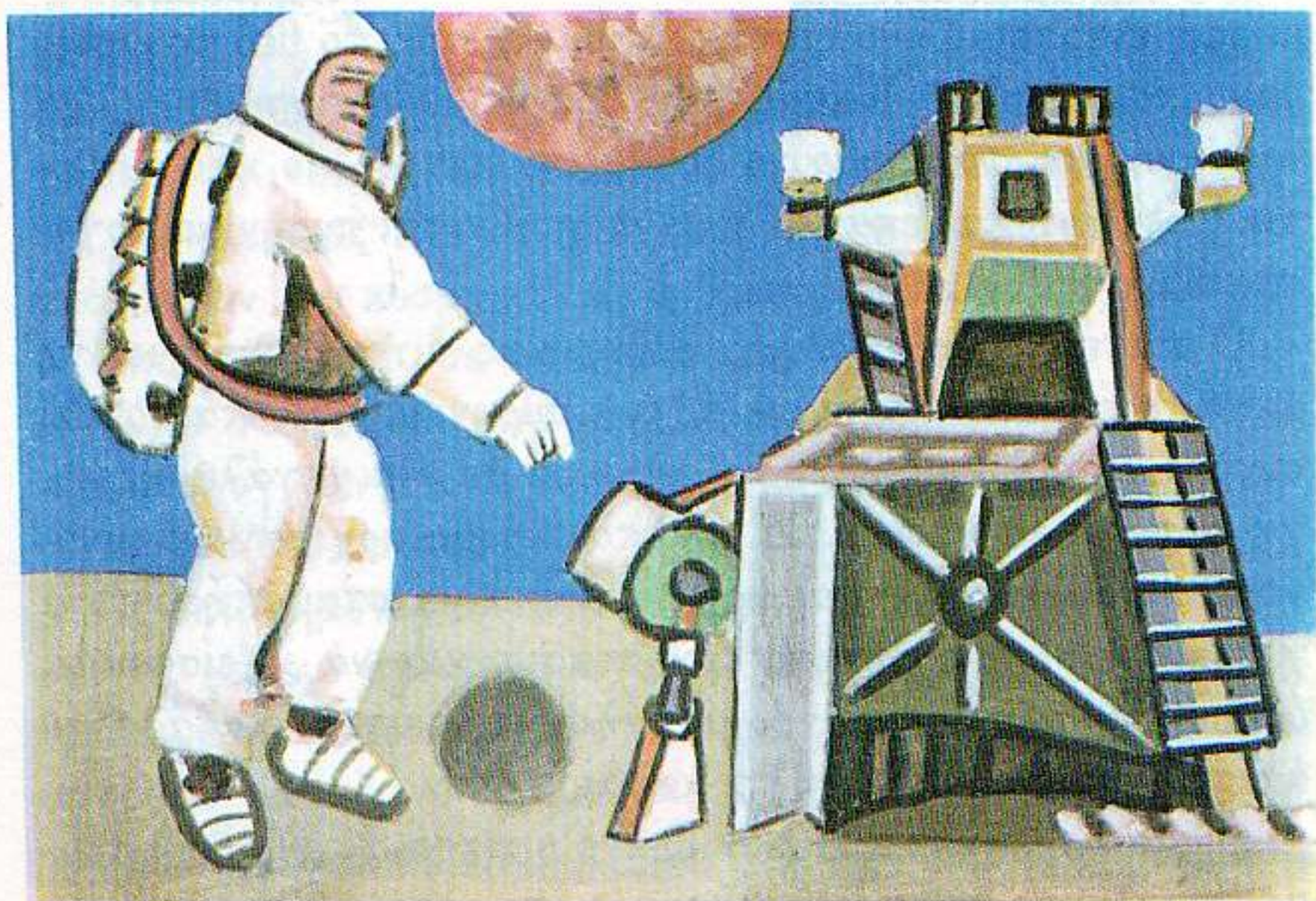
«Σήμερα οι μηχανές έχουν κάμει τα όνειρα του ανθρώ-
που πραγματικότητα.»

«Τόσα χρόνια να ιδρώνεις και να 'ρχεται ξαφνικά ένα
μασίни να σου τρώει το ψωμί. Άτιμο πράμα!»

Γράφω κι εγώ τι σκέφτομαι πάνω σ' αυτά.

Αύριο Ανθολόγιο

ΕΤΟΣ 2080 Μ.Χ.

Λέγομαι Κωνσταντίνος Πέτρης και είμαι 15 χρονών. Γεννήθηκα το 2065, εποχή εντυπωσιακών ανακαλύψεων και μεγάλων επιστημονικών κατορθωμάτων.

Τα τελευταία εκατό χρόνια ήταν απ' τα πιο δύσκολα που πέρασε ποτέ η ανθρωπότητα. Πολλές φορές έφτασε στα πρόθυρα* του αφανισμού.* Δυο μεγάλα παγκόσμια φαινόμενα, η ενεργειακή κρίση και η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της γης, απείλησαν πολλές φορές την ειρήνη του κόσμου.

Όταν άρχισε να σώνεται το πετρέλαιο, γύρω στο 2020, οι άνθρωποι χρησιμοποίησαν την ενέργεια του ήλιου, ιδιαίτερα στις χώρες με μεγάλη ηλιοφάνεια. Επίσης, όπου φυσούσαν δυνατοί άνεμοι, έστησαν τεράστιους μεταλλικούς ανεμόμυλους που έδιναν ενέργεια. Αυτή η

στα πρόθυρα (επιρ.): πολύ κοντά

αφανισμός: ολοκληρωτική καταστροφή, εξαφάνιση

μορφή ενέργειας ονομάστηκε αιολική από το θεό του ανέμου, τον Αίολο. Κατάφεραν ακόμα οι επιστήμονες να βγάλουν απ' το κάρβουνο συνθετικό πετρέλαιο και συνθετική βενζίνη και έπαψαν πια να χτίζονται πυρηνικά εργοστάσια.

Ο πατέρας μου πολλές φορές μας διηγιότανε για τη μεγάλη έκρηξη που έγινε σ' ένα πυρηνικό εργοστάσιο και σκόρπισε το θάνατο και τη συμφορά σε μια μεγάλη περιοχή για πολλά χρόνια. Σ' όλο τον κόσμο άρχισαν να γίνονται συσκέψεις και διαμαρτυρίες, για να σταματήσουν να χτίζονται πια πυρηνικά εργοστάσια και να κλείσουν κι όσα υπήρχαν. Τελικά, οι μεγάλοι του κόσμου κατάφεραν να συνεννοηθούν και να τα καταργήσουν.

Θυμάμαι ακόμα που μου έλεγε ο πατέρας για την τρομερή μόλυνση του περιβάλλοντος, που έφερε ένα σωρό καταστροφές στη γη και οι άνθρωποι στις μεγάλες πόλεις άρχισαν να πεθαίνουν από διάφορες αρρώστιες. Μάλιστα ένας μεγάλος επιστήμονας είχε προφητέψει ότι, αν δε σταματήσει η μόλυνση από τα καυσαέρια, σε λίγα χρόνια η μέση θερμοκρασία της ατμόσφαιρας θ' ανέβαινε λίγους βαθμούς. Αυτό θα ήταν μεγάλη καταστροφή για τη γη, γιατί θα έλιωναν οι πάγοι στους πόλους, θα ανέβαινε η στάθμη της θάλασσας και όλες οι παραθαλάσσιες πόλεις θα κινδύνευαν να πνιγούν.

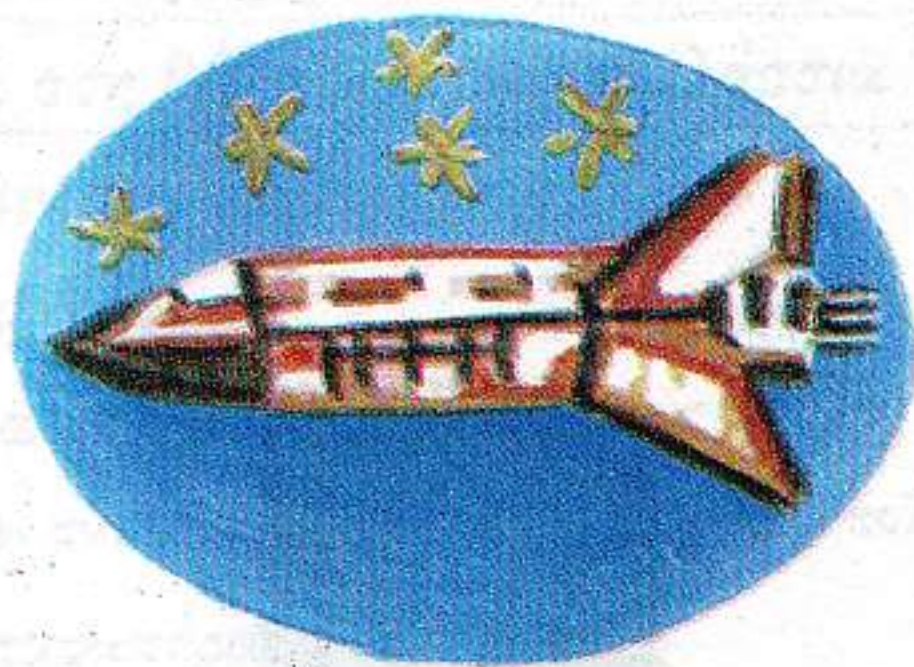
Όμως την τελευταία πια στιγμή πριν απ' την καταστροφή, οι άνθρωποι κατάλαβαν ότι έπρεπε να ενωθούν τα κράτη και να πολεμήσουν από κοινού τον ύπουλο εχθρό. Οι κυβερνήσεις έφτιαξαν διάφορα επαναστατικά προγράμματα για να προστατευτεί ο άνθρωπος και το περιβάλλον και όλοι τα εφάρμοσαν με μεγάλη αυστηρότητα. Έτσι σε λίγα χρόνια οι θάλασσες καθάρισαν και γέμισαν πάλι με ψάρια· τα ζώα και τα πουλιά, που είχαν αρχίσει να εξαφανίζονται, ξαναγύρισαν στις φωλιές τους, και τα μαύρα

σύννεφα της καπνομίχλης διαλύθηκαν πάνω απ' τις μεγάλες πολιτείες. Όλες σχεδόν οι αρρώστιες είχαν νικηθεί, ο καρκίνος και οι παθήσεις της καρδιάς έπαψαν να σκοτώνουν τον κόσμο και οι άνθρωποι πέθαιναν σχεδόν μόνο από γηρατειά, σε πολύ μεγάλη ηλικία.

Γύρω στο 2040 υπήρχαν 12 δισεκατομμύρια άνθρωποι και υπολόγιζαν ότι σε λίγα χρόνια ο αριθμός θα μεγάλωνε ακόμα περισσότερο.

Οι επιστήμονες όλων των κρατών είχανε κιόλας αρχίσει να κάνουν τολμηρά σχέδια. Λέγανε να στείλουν ανθρώπους να κατοικήσουν στο διάστημα, σε πλανήτες όπου υπήρχαν κατάλληλες συνθήκες. Πολλά χρόνια πριν, από το 1969, οι άνθρωποι είχαν πατήσει στο φεγγάρι και πολλά διαστημόπλοια με αστροναύτες είχαν πετάξει σε μακρινά αστέρια και είχαν μελετήσει τους παράξενους και άγνωστους αυτούς κόσμους.

Λίτσα Ψαράυτη

1. Μεγαλώνω διαδοχικά κάθε πρόταση με δύο επιθετικούς προσδιορισμούς, όπως στο παράδειγμα:

(επιστημονικός, μεγάλος)

Γεννήθηκα σε εποχή κατορθωμάτων.

Γεννήθηκα σε εποχή επιστημονικών κατορθωμάτων.

Γεννήθηκα σε εποχή μεγάλων επιστημονικών κατορθωμάτων.

(παγκόσμιος, μεγάλος)

Η ειρήνη απειλήθηκε από δυο γεγονότα.

.....

.....

(μεταλλικός, τεράστιος)

Οι άνθρωποι έστησαν ανεμόμυλους.

.....

.....

(επαναστατικός, διάφορος)

Οι κυβερνήσεις έφτιαξαν προγράμματα.

.....

.....

2. Συνδέω τις προτάσεις με το γιατί (βάζοντας και κόμμα), όπως στο παράδειγμα:

Η στάθμη της θάλασσας ανέβαινε και οι παραθαλάσσιες πόλεις κινδύνευαν να πνιγούν.

Οι παραθαλάσσιες πόλεις κινδύνευαν να πνιγούν, γιατί η στάθμη της θάλασσας ανέβαινε.

Ο πληθυσμός της γης μεγάλωνε πολύ και οι επιστήμονες ανησυχούσαν.

Οι αρρώστιες είχαν νικηθεί και οι άνθρωποι πέθαιναν σε μεγάλη ηλικία.

3. Σύνθετα από παρα-

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω προτάσεις:

Όλες οι παραθαλάσσιες πόλεις θα κινδύνευαν.

Οι επιστήμονες είχαν μελετήσει τους παράξενους εκείνους κόσμους και έκαναν παράτολμα σχέδια.

- Σχηματίζω σύνθετα με το παρα- (= κοντά, δίπλα)

πόλη κοντά στη θάλασσα: παραθαλάσσια

συλλαβή πριν από τη λήγουσα:

ακολουθώ από κοντά:

χώρος δίπλα στη σκηνή θεάτρου: (το)

- Σχηματίζω σύνθετα με το παρα- (= πάρα πολύ, πιο)

πιο πέρα: παραπέρα

κουράζομαι πάρα πολύ:

πάρα πολύ φορτωμένο:

πάρα πολύ γινωμένο (ώριμο)

4. Φράσεις με επιρρήματα

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τα επιρρήματα και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω :

- κιόλας, ήδη:

Οι επιστήμονες άρχισαν κιόλας να κάνουν τολμηρά σχέδια.

Δε φτάνει που του έγινε το χατίρι, γκρινιάζει κιόλας.

Φαίνεται πως μπήκαμε ήδη στην άνοιξη.

- σχεδόν, περίπου, απάνω κάτω:

Όλες σχεδόν οι αρρώστιες είχαν νικηθεί.

Ήταν η ώρα δέκα περίπου το βράδυ.

Θα ήταν πενήντα απάνω κάτω άνθρωποι.

5. Γράφω και μαθαίνω:

Έγιναν διαμαρτυρίες για την έυρηξη του ατμοσφαιρικού εργοστασίου και για τη μόλυνση της ατμόσφαιρας.

.....

.....

.....

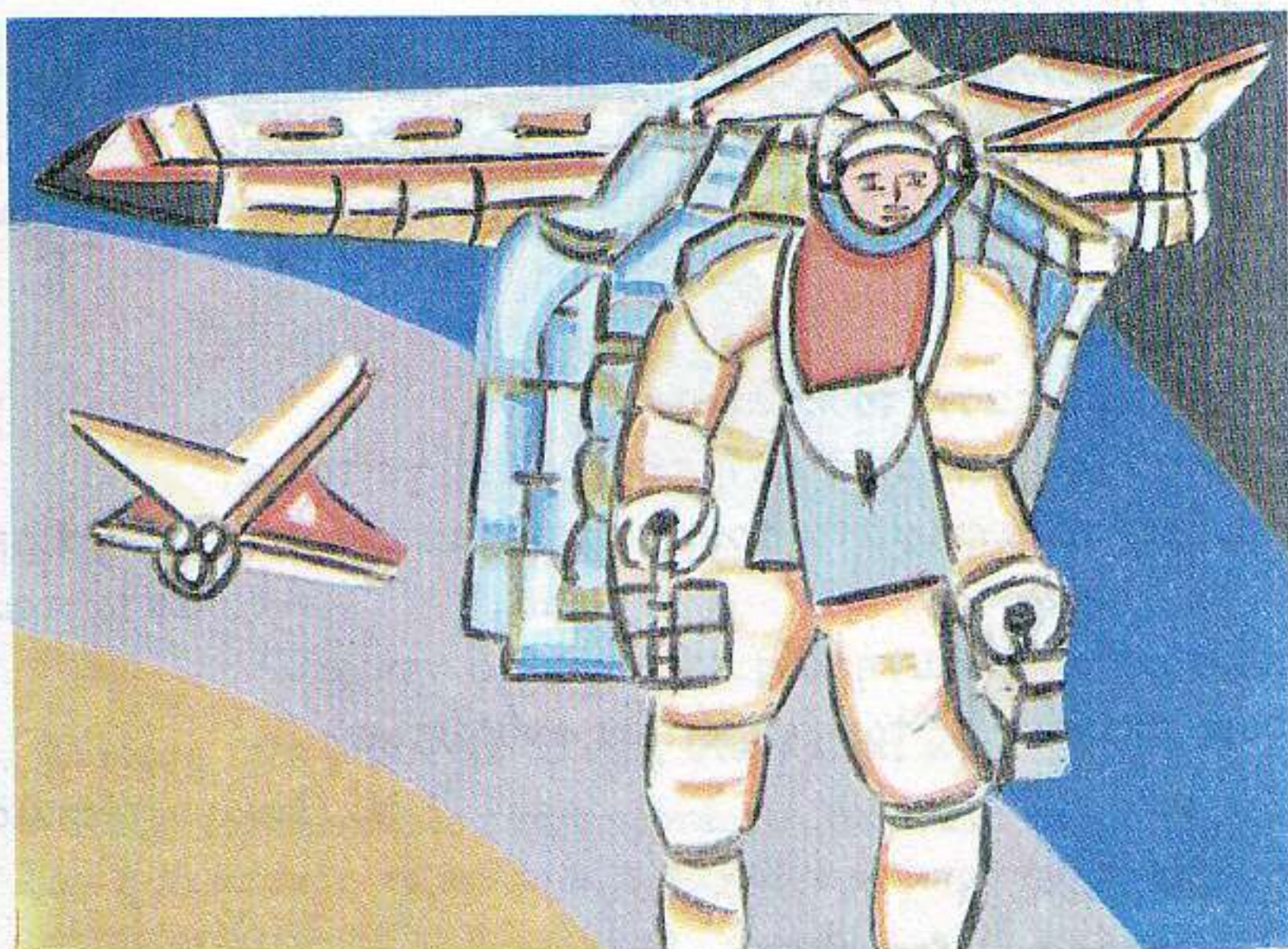
6. Λέξεις για την καρτέλα (πρώτα σε απόλυτη αλφαβητική σειρά):

παγκόσμιος, χώρα, έκρηξη, διαμαρτύρομαι-διαμαρτυρία, ατμόσφαιρα, βαθμός, πάγος

.....

.....

Ο ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

(Ο ταχυδρόμος ήταν πάντα ένα πολύ αγαπητό πρόσωπο, ιδιαίτερα σε παλαιότερες εποχές, όταν ήταν η αποκλειστική πηγή ειδήσεων. Ο ποιητής φαντάζεται έναν τέτοιο ταχυδρόμο ανάμεσα στους αστερισμούς, όπου θα έχουν μεταναστεύσει οι άνθρωποι στο μακρινό μέλλον.)

Ο ταχυδρόμος του διαστήματος.
Αυτό είναι ένα καινούριο επάγγελμα.
Από πόρτα σε πόρτα,
ανάμεσα στους μεγάλους αστερισμούς.

Με το δισάκι* του φορτωμένο τρυφερά χαιρετίσματα,
με το δισάκι του φορτωμένο αγάπη:
«Σας καρτερούμε στην Κόμη της Βερενίκης.»

δισάκι: ένα είδος διπλό ταγάρι

Οι φαμίλιες* μοιράζονται:
ο ένας βρίσκεται στον Ηνίοχο,
ο άλλος βολοδέρνει* στον Ηρακλή,
ο τρίτος εμπορεύεται στην Άρκτο γουναρικά.
Ο ταχυδρόμος του διαστήματος αγρυπνεί στη βολίδα του.

Καμιά φορά,
σαν η περίσταση το καλέσει,
απαγκιάζει* και σε τούτη την παλιά γειτονιά,
να φέρει τα μηνύματά του, τα καλέσματά του, τα χαιρε-
τίσματά του,
από τους αστροκυνηγούς της όγδοης γενιάς
στους επίγονους* των «πρώτων ανθρώπων».

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος

φαμίλια: οικογένεια

βολοδέρνω: μοχθώ, βασανίζομαι

απαγκιάζω: καταφεύγω σε απάνεμο μέρος

επίγονοι: απόγονοι, οι μεταγενέστεροι

1. Σύνδεση προτάσεων με το σαν, όταν, άμα, αν

- Βάζω κόμμα ανάμεσα στις προτάσεις, όπως στα παραδείγματα:
Σαν η περίπτωση το καλέσει, ο ταχυδρόμος απαγκιάζει σε τούτη τη γειτονιά.

Ο ταχυδρόμος αγγυπνεί στη βολίδα του, όταν οι άλλοι κοιμούνται.

Άμα ο ταχυδρόμος φτάσει στο χωριό όλοι οι χωριανοί μαζεύονται στην πλατεία.

Οι χωριανοί έχουν μεγάλη χαρά όταν ο ταχυδρόμος φέρνει γράμματα απ' τους ξενιτεμένους.

Σαν τύχει να καθυστερήσει ο ταχυδρόμος οι χωριανοί ανησυχούν.

Αν κάποτε φτάσουμε στ' αστέρια ο ταχυδρόμος θα έρθει κι εκεί να μας βρει.

- Αντιμεταθέτω τις προτάσεις στις τέσσερις προηγούμενες περιόδους, βάζοντας το κόμμα εκεί που πρέπει:

Όλοι οι χωριανοί μαζεύονται στην πλατεία, άμα ο ταχυδρόμος φτάνει στο χωριό.

2. Πότε λέμε ή γράφουμε τα παρακάτω;
(χαιρετίσματα, συγχαρητήρια, συλλυπητήρια, χρόνια πολλά,
πολύχρονος, καλό ταξίδι, καλή στράτα, κατευόδιο, ώρα καλή,
στο καλό, καλώς ήρθες, καλώς όρισες, καλή δύναμη, περαστι-
κά, σιδερένιος, κοπιάστε, καλή όρεξη)

Όταν στέλνουμε γράμμα: χαιρετίσματα

Φεύγει κάποιος (για ταξίδι):

Έρχεται από ταξίδι ή απ' αλλού:

Γιορτάζει:

Έχει μια επιτυχία:

Χάνει συγγενικό πρόσωπο:

Είναι άρρωστος ή γίνεται καλά:

Στο φαγητό:

3. Γράφω και μαθαίνω:

*Αν η ωφείσταδη το μαζέσει, ο ταχυδρόμος
του διαστήματος φέρνει τα μηνύματά του,
τα μαζέσματά του, τα χαιρετίσματά του
στην ωαγια γειτονία των ανθρώπων.*

4. Λέξεις για την καρτέλα:

διάστημα, γούνα-γουναιικά, μήνυμα-μηνύματος, συλ-
λυπητήρια

ΤΡΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ

1. ΚΑΖΑΜΙΑΣ 1985

Μάρτης

Παράταση του χειμωνιάτικου καιρού. Ισχυρός σεισμός στην Ιαπωνία. Μεγάλη ανεργία στις βιομηχανικές χώρες. Διέλευση* φωτεινού ιπτάμενου αντικειμένου από τον ουρανό της Ελλάδας. Εντοπισμός μεγάλης κηλίδας πετρελαίου στο Αιγαίο. Ανακάλυψη τετράφυλλου τριφυλλίου με μαγικές ιδιότητες.

διέλευση (η): το πέρασμα

2. ΩΡΟΣΚΟΠΙΟ (μιας ημέρας του Μάρτη)

Υδροχόος: Είναι η στιγμή να οδηγήσετε τον εαυτό σας στο σωστό λιμάνι. Χρειάζεστε καθαρή τροφή και πολύ οξυγόνο.

Ιχθύες: Πολλές μετακινήσεις σήμερα. Μη χάνετε την ιστοροπία σας στο παραμικρό ταρακούνημα.

Κριός: Απογοήτευση από ένα σχέδιό σας που ναυάγησε. Ξεχάστε το και βγείτε να διασκεδάσετε το βράδυ.

3. ΟΝΕΙΡΟΚΡΙΤΗΣ

αμάξι: Αν δεις στον ύπνο σου αμάξι, μακρινό ταξίδι θα κάνεις.

νερό: Αν είναι καθαρό, σημαίνει άφθονα πλούτη και υγεία· αν είναι θολό, σημαίνει τσακωμούς.

σταφύλια: Αν τα δεις μόνο, περίμενε βροχή. Αν τα τρως κιόλας, κακές ειδήσεις θα λάβεις.

φιστίκια: Θα σε πιάσει φλυαρία και δε θα μπορέσεις να κρατήσεις κάποιο μυστικό σου.

1. Συμπληρώνω τις ελλειπτικές προτάσεις με τα ρήματα που υπονοούνται, όπως στο παράδειγμα (προφορικά):

Ισχυρός σεισμός στην Ιαπωνία.

Έγινε (ή θα γίνει ή αναμένεται) ισχυρός σεισμός στην Ιαπωνία.

Μεγάλη ανεργία στις βιομηχανικές χώρες. (Υπάρχει, παρατηρείται, αναμένεται κ.α.)

Πολλές μετακινήσεις σήμερα. (Έγιναν, κάματε, θα κάμετε κ.ά.)

Διέλευση φωτεινού αντικειμένου. (Παρατηρήθηκε, θα παρατηρηθεί κ.ά.)

2. Μετατρέπω ονοματικές φράσεις σε ρηματικές και το αντίστροφο, σύμφωνα με τα παραδείγματα:

• Παράταση χειμωνιάτικου καιρού.

Παρατείνεται ο χειμωνιάτικος καιρός.

Θα παραταθεί ο χειμωνιάτικος καιρός.

Εντοπισμός μεγάλης κηλίδας πετρελαίου.

Ανακάλυψη τετράφυλλου τριφυλλιού.

• Κηρύχτηκε νέος πόλεμος στην Ασία.

Κήρυξη νέου πολέμου στην Ασία.

Λύεται το πρόβλημα της ανεργίας.

Θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

3. Οι... προφητείες του Ονειροκρίτη

- Χωρίζω την υπόθεση από την απόδοση με κόμμα:

Αν δεις στον ύπνο σου αμάξι μακρινό ταξίδι θα κάμεις.

Αν δεις καθαρό νερό άφθονα πλούτη θ' αποκτήσεις.

Αν το νερό είναι θολό θα μπλέξεις σε τσακωμό.

Αν δεις σταφύλια περίμενε βροχή.

Αν τρως σταφύλια κακές ειδήσεις θα λάβεις.

- Αντιμεταθέτω την υπόθεση και την απόδοση των ίδιων προτάσεων, όπως στο παράδειγμα (το κόμμα απαραίτητο):

Μακρινό ταξίδι θα κάμεις, αν δεις στον ύπνο σου αμάξι.

4. Σχηματίζω οικογένειες λέξεων:

(βιομηχανία, ύδρευση, ιχθυοπωλείο, ναύτης, ναυτικό, βιομηχανικός, βιοτεχνία, βιολογία, ναυτιλία, ιχθυοτροφείο, ναυάγιο, υδραγωγείο, υδραυλικός, υδρατμός, υδρόγειος, ναυπηγείο, ιχθυολογία, βιοπάλη, υδάτινος, υδατοφράχτης, βιογραφία, μακρόβιος, ναύαρχος, ναυμαχία, αμφίβιος, υδρόβιος, συμβίωση, ενυδρείο, υδροχόος, ναύλα)

βίος (= ζωή): βιοτεχνία, βιολογία, βιογραφία,

ύδωρ (= νερό): υδατοφράχτης, υδρατμός, υδάτινος, υδροχόος,

ναυς (= πλοίο): ναυτικό, ναυμαχία,

ιχθύς (= ψάρι):

5. Γράφω και μαθαίνω:

*Αν γεννηθήκατε στον Χριστό, θα δοιμάσετε αδο-
γοποίηση από ένα σχέδιό σας που ναυάγησε.*

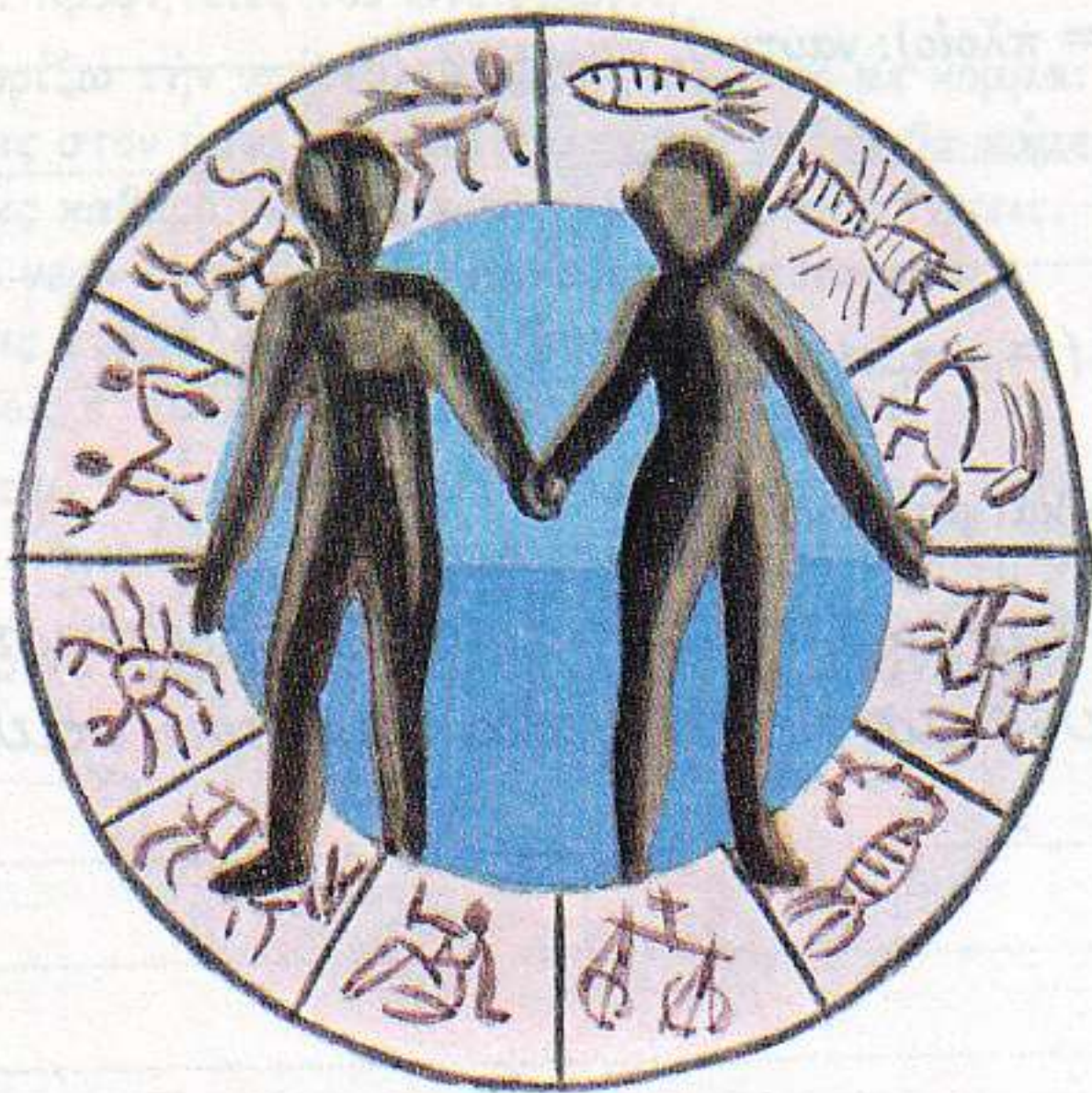
6. Λέξεις για την καρτέλα:

ισχυρός, ανεργία, βίος-βιομηχανία-βιομηχανικός, αμά-
ξι, απογοητεύομαι-απογοήτευση, ναυαγώ-ναυάγιο,
ιχθυοπωλείο, άφθονος, υγεία

7. Σκέφτομαι και γράφω:

Ξαναγράφω τις υποθέσεις της εργασίας 3 (και άλλες παρό-
μοιες), συμπληρώνοντας την απόδοση με δικές μου... προφη-
τείες.

ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

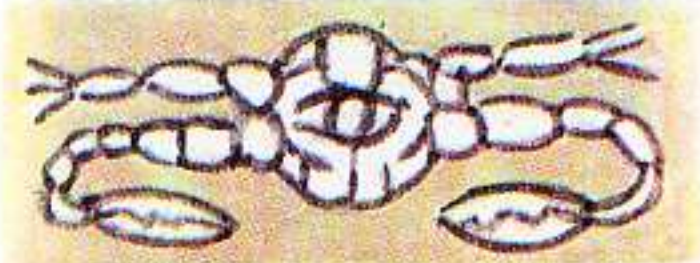
1. Ο Καζαμίας είναι ένα είδος ημερολογίου σε μορφή βιβλίου, που είχε άλλοτε μεγάλη κυκλοφορία ανάμεσα στα λαϊκά στρώματα. Εκτός από το ημερολόγιο κατά μήνα και τις σχετικές πληροφορίες για τις γιορτές, περιλαμβάνει και σκόρπιες εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, ιστορίες και ανέκδοτα, οδηγίες για τις γεωργικές καλλιέργειες κτλ.

Περιλαμβάνει επίσης και προγνώσεις καιρού, καθώς και διάφορα άλλα προγνωστικά για γεγονότα και φαινόμενα. Όλες αυτές οι προγνώσεις είναι εντελώς αυθαίρετες. Σε ό,τι αφορά τον καιρό, η μετεωρολογική επιστήμη μας βεβαιώνει ότι, με τα μέσα που έχει στη διάθεσή της ακόμα και σήμερα, δεν μπορεί να κάμει σίγουρες προβλέψεις παρά για λίγες μόνο μέρες. Και όσο για τις άλλες προγνώσεις του Καζαμιά, αυτές είτε βασίζονται σε κάποια πιθανότητα είτε γράφονται για να κάμουν εντύπωση στους αφελείς.

2. Το ωροσκόπιο κατατάσσει τους ανθρώπους σε δώδεκα ομάδες, τα ζώδια, ανάλογα δηλαδή με τον αστερισμό που αντίκριζε η γη όταν γεννήθηκε ο καθένας μας. Τα ζώδια έχουν τα ονόματα που τους έδωσαν με τη φαντασία τους οι αρχαίοι Έλληνες: Κριός, Ταύρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγός, Σκορπιός, Τοξότης, Αιγόκερος, Υδροχόος, Ιχθύες. Οι αστρολόγοι πίστευαν ότι η μοίρα του κάθε ανθρώπου έχει σημαδευτεί από το ζώδιό του. Τα ωροσκόπια λοιπόν που βλέπουμε σε εφημερίδες και περιοδικά δεν είναι τίποτε άλλο παρά αυθαίρετες και αόριστες προβλέψεις για το τι θα συμβεί στον καθένα μας ανάλογα με το ζώδιό του. Υποτίθεται ότι έτσι λέει η αστρολογία.

Αλλά η αστρολογία δεν είναι επιστήμη. Επιστήμη είναι η αστρονομία, και αυτή μας λέει ότι δεν είναι σωστό να μιλούμε για ζώδια παρά για χωριστά άστρα, που η φαντασία του ανθρώπου τα ένωσε έτσι κι ακόμα ότι, καθώς ο άξονας της γης μετακινείται ελαφρά μέσα στις χιλιετίες, η εμφάνιση των ζωδίων σήμερα δε συμπίπτει με τις παλιές ημερομηνίες. Και το σπουδαιότερο: ολόκληρη η γη, και τα όντα που ζουν πάνω της, δέχονται τις επιδράσεις των κοσμικών δυνάμεων· αλλά από κει και πέρα ο άνθρωπος εξαρτάται από το γήινο περιβάλλον, φυσικό και ανθρώπινο, και από τον ίδιο τον εαυτό του.

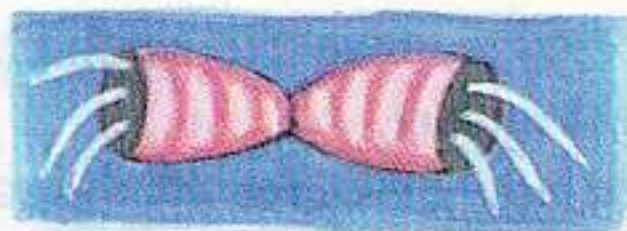
Και όσο για τους «ωροσκόπους» των εφημερίδων, εκείνοι τα ξέρουν όλα αυτά, αλλά γράφουν τα ωροσκόπιά τους για να ψυχαγωγούν τους αναγνώστες τους. Το θέμα είναι ότι πρέπει να μάθουν την αλήθεια και όλοι οι αναγνώστες, και εκείνοι δηλαδή που μπορεί να παίρνουν τα ωροσκόπια στα σοβαρά.

3. Ο Ονειροκρίτης ήταν ένα λαϊκό βιβλίο που εξηγούσε τα όνειρα, βαλμένα σε αλφαθητική σειρά. Οι εξηγήσεις είχαν σχέση με τις παλιές μαντείες και έλεγαν τι θα συμβεί στον άνθρωπο, και πιο πολύ τι θα συμβεί έξω απ' αυτόν για το καλό ή το κακό του. Σήμερα δεν κυκλοφορούν πια Ονειροκρίτες. Αλλά και χωρίς βιβλίο, πολλοί άνθρωποι χρησιμοποιούν ακόμα τέτοιες εξηγήσεις για τα όνειρά τους.

Οι σχετικές επιστήμες, ψυχολογία και ψυχιατρική, λένε ότι τα όνειρα έχουν τις αιτίες τους, αλλά ότι οι αιτίες αυτές είναι μέσα μας («Όποιος πεινάει καρβέλια ονειρεύεται.»). Τα όνειρα μπορεί με τον τρόπο τους να μας προειδοποιούν ότι ίσως δεν τα πάμε καλά με τον εαυτό μας. Αλλά σε καμιά περίπτωση δεν έχουν προφητικές ιδιότητες, ώστε να βγάζουμε συμπεράσματα για το τι θα γίνει στον κόσμο.

1. Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το αλλά

- Υπογραμμίζω σε κάθε περίοδο τα ρήματα και το αλλά και παρατηρώ πότε μπαίνει και πότε δεν μπαίνει κόμμα:

Δεν είναι σωστό να μιλάμε για ζώδια αλλά για χωριστά άστρα. Οι ωροσκόποι τα ξέρουν αυτά, αλλά γράφουν τα ωροσκόπιά τους για να ψυχαγωγούν.

- Βάζω κόμμα όταν και όπου πρέπει, όπως παραπάνω:

Ο άνθρωπος δέχεται τις επιδράσεις των γήινων αλλά και των κοσμικών δυνάμεων.

Ο άνθρωπος δέχεται τις επιδράσεις των κοσμικών δυνάμεων αλλά από κει και πέρα εξαρτάται απ' το γήινο περιβάλλον.

Τα όνειρα μπορεί να προειδοποιούν ότι δεν τα πάμε καλά με τον εαυτό μας αλλά δεν έχουν προφητικές ιδιότητες.

Τα όνειρα μπορεί να προειδοποιούν ότι δεν τα πάμε καλά με τον εαυτό μας αλλά και με τους γύρω μας.

Τα όνειρα δεν προφητεύουν αλλά ίσως προειδοποιούν.

2. Ξαναγράφω τις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με τα παραδείγματα:

- Η μετεωρολογική επιστήμη κάνει προβλέψεις μόνο για μερικές μέρες.

Η μετεωρολογική επιστήμη δεν κάνει προβλέψεις παρά για μερικές μέρες.

Τα ωροσκόπια κάνουν προβλέψεις μόνο για τους ευκολόπιστους.

Οι ωροσκόποι γράφουν τα ωροσκόπιά τους μόνο για να ψυχαγωγήσουν.

• Ο άνθρωπος δε δέχεται μόνο τις επιδράσεις των γήινων αλλά και των κοσμικών δυνάμεων.

Ο άνθρωπος δέχεται όχι μόνο τις επιδράσεις των γήινων αλλά και των κοσμικών δυνάμεων.

Ο άνθρωπος δεν εξαρτάται μόνο από το γήινο περιβάλλον αλλά και από τον εαυτό του.

Όλα αυτά δεν πρέπει να τα ξέρουν μόνο οι επιστήμονες αλλά και ο κόσμος όλος.

3. Γράφω και μαθαίνω:

Ο Καθαμίας περιλαμβάνει εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, ανέκδοτα, οδηγίες για μαχητικές και προβλέψεις που είτε βασίζονται σε ιατρικά ικανοτήματα είτε γράφονται για να μάθουν εντύπωση.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

εγκυκλοπαίδεια-εγκυκλοπαιδικός, γνώση, ανέκδοτο, ταύρος, καλλιεργώ-καλλιέργεια, προβλέπω-πρόβλεψη, βάση-βασίζομαι, πιθανός-πιθανότητα-πιθανόν, ψυχαγωγώ-ψυχαγωγία, θέμα

5. Σκέφτομαι και γράφω:

Τρεις διαφημίσεις

α. Η τεχνολογία έφτιαξε το μοχλό, τον τροχό, τον άξονα, την τροχαλία, τη σφήνα, τον κοχλία. Και την έβδομη μέρα έφτιαξε το αναψυκτικό ΣΟΥΠΕΡΚΟΛ.

β. Τα πολλά γλυκά κάνουν κακό, γιατί έχουν πολλή ζάχαρη. Το ΤΟΥΡΤΕΛ έχει λίγη ζάχαρη και πολλή γλύκα. Πολύ ΤΟΥΡΤΕΛ λοιπόν και ξένοιαστη απόλαυση!

γ. Θα βρείτε πολλά στην αγορά: Το ΦΙ-ΧΙ υπέροχο, το ΧΙ-ΦΙ απίθανο, το ΧΙ-ΨΙ ιδανικό, το ΨΙ-ΧΙ ασύγκριτο, το ΦΙ-ΨΙ καταπληκτικό, το ΨΙ-ΦΙ συγκλονιστικό. Ένα όμως είναι το ΦΙ-ΧΙ-ΨΙ: υπέροχο, απίθανο, ιδανικό, ασύγκριτο, καταπληκτικό, συγκλονιστικό!

Οι διαφημίσεις αυτές θέλουν να μας παραπλανήσουν. Γράφω για μία από τις τρεις: γιατί και πώς θέλει να μας παραπλανήσει.

Αύριο Ανθολόγιο

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΚΟΥΔΙΑΡΗ

(Αυτά που περιγράφονται στο κείμενο τοποθετούνται σ' ένα χωριό του Θεσσαλικού κάμπου πριν από εκατό περίπου χρόνια, όταν η Θεσσαλία προσαρτήθηκε στο ελεύθερο ελληνικό κράτος.)

Λίγο πριν αρχίσει ο θέρος, ήρθε στο χωριό μας ένας αρκουδιάρης. Ήταν ένας γύφτος απ' αυτούς που έχουν μια αρκούδα και παίρνουν σβάρνα τα χωριά να δώσουν παραστάσεις. Μπήκε στο χωριό παίζοντας το νταούλι* του. Ύστερα άρχισε να χτυπάει την κουδούνα του και να φωνάζει:

«Τρέξε, κόσμε, να δεις θέαμα που δεν ματάδες! Τρέξε, κόσμε, να δεις, έφτασε ο αρκουδιάρης!»

νταούλι (το): μεγάλο τύμπανο

Σηκώθηκε το χωριό στο ποδάρι. Μικροί μεγάλοι κινήσαμε για την παράσταση.

Σαν φτάσαμε στην πλατεία, τη βρήκαμε γιομάτη κόσμο. Καρφίτσα δεν έπεφτε. Σπρώξαμε από δω, στριμωχτήκαμε από κει, με τα πολλά καταφέραμε να βρούμε θέση μπροστά μπροστά. Ήμασταν μια παρέα πέντε έξι παιδιά, όλοι ξεπεταρούδια.

Ο γύφτος, ένας αντρούκλας ίσαμε κει πάνω, καθόταν ανακούρκουδα* και βάραγε το ντέφι. Η αρκούδα, καφετιά, μεγαλόσωμη, μ' ένα τρίχωμα γυαλιστερό σαν μετάξι, χόρευε. Ο κόσμος έκανε χάζι και γελούσε.

«Μπράβο, Ζαχάρω», έλεγε ο γύφτος και τη χαϊδολογούσε.

Ήρθε κι η ώρα να μας δείξει η Ζαχάρω την τέχνη της. Ο γύφτος χτύπησε δυο τρεις φορές το ντέφι του κι ύστερα είπε:

«Για δείξε μας, Ζαχάρω, πώς κοιτιένται οι έμορφες στο γυαλί;»

Η αρκούδα πήρε απ' τα χέρια του ένα καθρεφτάκι κι άρχισε να χτενίζεται. Παλαμάκια, σφυρίγματα, γέλια. Γέλασε κι ο αρκουδιάρης και φάνηκε το φαφούτικο στόμα του.

«Τώρα, Ζαχάρω, της λέει, θα μας δείξεις πώς κρατάν οι τσελιγκάδες την αγκλίτσα τους.»

Δασκαλεμένη καλά η αρκούδα πήρε ένα ξύλο, το πέρασε πίσω στην πλάτη της κι άρχισε να σουλατσάρει όλο καμάρι.

«Τώρα θα μας δείξεις πώς χτυπάει ο χαβαλές* το κουρμπάτσι* του πάνω στις πλάτες των κολιγάδων»,* είπε πάλι ο γύφτος.

ανακούρκουδα: σταυροπόδι, με λυγισμένα τα γόνατα

χαβαλές (ο): τυραννικό αφεντικό

κουρμπάτσι (το): μαστίγιο, βούρδουλας

κολίγας (ή κολίγος): αυτός που δουλεύει σε ξένα κτήματα και παίρνει ένα μέρος της σοδειάς

Άρπαξε η αρκούδα ένα κουρμπάτσι κι άρχισε να μαστιγώνει τον αέρα. Χρατσ... Χρουτσ...

«Μπράβο!... Μπράβο!» φώναξαν οι μεγάλοι. Κι εμείς τα παιδιά, ενθουσιασμένα από το θέαμα, χτυπούσαμε παλαμάκια και φωνάζαμε: «Κι άλλο... κι άλλο... Δείρ' τον!...»

Ο γύφτος βάλθηκε να μας δείξει όλη του την τέχνη. Χτύπησε την κουδούνα του για να κάνουμε ησυχία κι ύστερα ρώτησε:

«Και πώς θα 'ρθει, Ζαχάρω, ταχιά* ο κυρ Χριστάκης ο Ζωγράφος να μάσει τα γεννήματα* απ' αυτούς εδώ τους χλιάρηδες;»*

Η αρκούδα άρχισε καινούρια καμώματα. Μα πριν ακόμα ο γύφτος απλώσει το ντέφι του να μάσει τις δεκάρες μας, πετιέται απάνω ο θείος μου ο Βασίλης και τον πιάνει απ' το γιακά.

— Τι ήταν αυτό που είπες, έρε, για το Ζωγράφο; του λέει.

— Τι είπα, κουμπάρε; παραξενεύεται ο αρκουδιάρης και πασχίζει να του ξεφύγει.

— Τι δουλειά έχουμε μεις, μωρέ, με τους Ζωγράφηδες; Εμείς αφέντη δεν έχουμε πια. Ο Νικητήμ μπέης έφυγε. Τα χωράφια είναι δικά μας.

— Τώωωρα... Καλά κρασιά, κουμπάρε, λέει ο γύφτος και γελάει. Δεν τα μάθατε τα καινούρια;

— Ποια καινούρια, ωρέ;

Και τότε ο αρκουδιάρης κάθεται και μας τα λέει όλα. Μας πούλησε, λέει, ο Νικητήμ μπέης. Το τσιφλίκι* τ'

ταχιά (επιρ.): αύριο

γεννήματα: τα δημητριακά προϊόντα

χλιάρης: κακομοίρης

τσιφλίκι: μεγάλο αγρόκτημα που καλλιεργείται από κολίγους

αγορασε ο Χριστακης Ζωγραφος. Κι όπου να 'ναι θα στείλει, λέει, τον επιστάτη του να μας πει τα μαντάτα.

Η είδηση μας ξάφνιασε σαν να 'πεσε κεραυνός απάνω μας. Μας κόπηκαν τα ήπατα.

— 'Ωστε μας πούλησαν; έκανε ο πατέρας μου και δεν ήθελε να το πιστέψει.

Τα μάτια του στρογγύλεψαν. Και να μη μας πούνε, μωρέ, τίποτας... Έτσι στα μουλωχτά...*

— Τι ήθελες, έρε Γιώργη, να σε πάρουν κι απ' αρώτησης; του λέει ο μπαρμπα-Ανέστης.

— Ε, όσο να 'ναι... Κάτι θα 'πρεπε να μας πούνε, να ξέρουμε δηλαδή κι εμείς τι μας γίνεται.

Γέλασε πικρά ο άλλος.

— Να τώρα που το 'μαθες. Λοιπόν;

— Τι λοιπόν;

— Λέω. Τώρα που το 'μαθες, τι θα κάνεις;

Μαρούλα Κλιάφα

στα μουλωχτά (επιρ.): κρυφά, ύπουλα

1. Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το πριν (ή προτού)

- Υπογραμμίζω σε κάθε περίοδο τα ρήματα και το πριν και παρατηρώ πότε μπαίνει και πότε δεν μπαίνει κόμμα:

Η Θεσσαλία προσαρτήθηκε πριν από εκατό χρόνια.

Πριν αρχίσει το θέρος, ηρθε ένας αρκουδιάρης.

Ήρθε ένας αρκουδιάρης, πριν αρχίσει το θέρος.

Πριν ο γύφτος απλώσει το χέρι, πετιέται ο θεός μου.

- Βάζω κόμμα όταν και όπου πρέπει, σύμφωνα με τα παραπάνω:

Η Θεσσαλία ελευθερώθηκε πριν απ' τη Μακεδονία.

Οι μπέηδες πούλησαν τα τσιφλίκια τους σε πλούσιους Έλληνες πριν φύγουν για την Τουρκία.

Η εξέγερση στο Κιλελέρ έγινε πριν από εβδομήντα πέντε χρόνια.

(6-3-1910)

Προτού γίνει η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών οι κάτοικοι ήταν κολίγοι των τσιφλικάδων.

- Αντιμεταθέτω τις προτάσεις στις παρακάτω περιόδους, βάζοντας και το κόμμα στη θέση του:

Πριν γίνει η προσάρτηση της Θεσσαλίας, τα τσιφλίκια τα είχαν οι Τούρκοι αγάδες.

Προτού αρχίσει η παράσταση, ο αρκουδιάρης χτύπησε την κουδούνα του.

Άλλα περίμεναν οι κάτοικοι, πριν μάθουν τα νέα απ' τον αρκουδιάρη.

2. Φράσεις με τις λέξεις ώστε, τώρα, για

Διαβάζω τις φράσεις, υπογραμμίζω τις λέξεις και ρωτώ, αν κάτι δεν καταλαβαίνω :

● ώστε:

Όστε μας πούλησαν; έκανε ο πατέρας μου.

Κάτι θα 'πρεπε να μας πουν, ώστε να ξέρουμε κι εμείς τι μας γίνεται.

Τόσο του κακοφάνηκε, ώστε πήγε να χάσει τη μιλιά του.

Τα μάτια του θόλωσαν έτσι, ώστε δεν ξεχώριζε γύρω του.

● τώρα:

Τώρα θα μας δείξεις πώς δέρνουνε τους κολιγάδες.

– Τα χωράφια είναι δικά μας. – Τώωωρα... Καλά κρασιά.

Να τώρα που το 'μαθες. Λοιπόν, τι θα κάμεις τώρα;

Χρόνια τώρα τα ίδια και τα ίδια.

● για:

Κινήσαμε για την παράσταση.

Χτύπησε την κουδούνα του, για να κάνουμε ητυχία.

Ήταν περήφανος για την αρκούδα του.

Για δείξε μας, Ζαχάρω!

Η αρκούδα πήρε ένα ξύλο για αγκλίτσα.

Για ζούμε για πεθαίνουμε.

3. Ξαναγράφω τις παρακάτω προτάσεις, αλλαγμένες όπως στο παράδειγμα:

(το χωριό – Το σχολείο – η Θεσσαλία – η λεβεντιά – Θεοδωράκη – στα νιάτα)

Σηκώθηκαν οι χωριανοί στο ποδάρι.

Σηκώθηκε το χωριό στο ποδάρι.

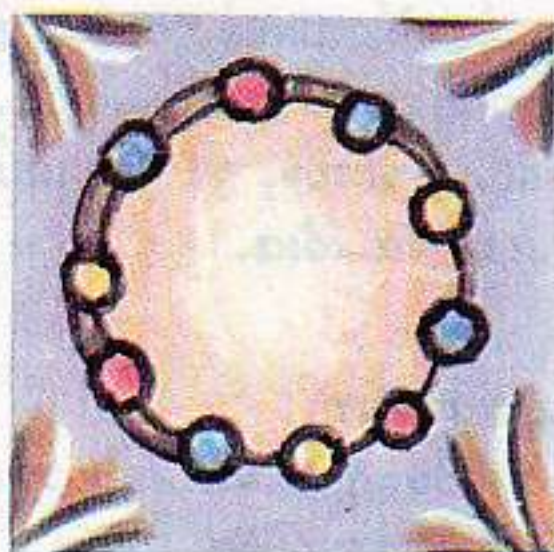
Τα παιδιά του σχολείου πήγαν εκδρομή.

Όλοι οι κάτοικοι της Θεσσαλίας τίμησαν το Κιλελέρ.

Το σπαθί το 'χαν καμάρι οι λεβέντες.

Κάντε τόπο στους νέους ανθρώπους.

Ακούω τραγούδια του Θεοδωράκη.

4. Γράφω και μαθαίνω:

Ο γύφτος βάραγε το ντέφι. Η αρμυρούδα, μ' ένα
τρίχωμα γυαλιστερό σαν χρυσάφι, χόρευε. Ο
υόσμος έβανε χάζι. Καρφίτσα δεν έδεφτε.

5. Λέξεις για την καρτέλα:

περιγράφω, βαρώ, καρφίτσα, τρίχα-τρίχωμα, μετάξι,
γιακάς, χαζεύω-χάζι, ώστε

Ο ΑΡΚΟΥΔΙΑΡΗΣ ΜΕ ΤΗ ΓΡΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ

Φορές. φορές, την ώρα που βραδιάζει, έχω την αίσθηση
πως έξω απ' τα παράθυρα περνάει ο αρκουδιάρης με τη
γριά βαριά του αρκούδα,
με το μαλλί της όλο αγκάθια και τριβόλια,*
σηκώνοντας σκόνη στο συνοικιακό δρόμο,
ένα ερημικό σύννεφο σκόνη που θυμιάζει το σούρουπο·
και τα παιδιά έχουν γυρίσει σπίτια τους για το δείπνο και
δεν τ' αφήνουν πια να βγουν έξω,
μόλο που πίσω απ' τους τοίχους μαντεύουν το περπάτημα
της γριάς αρκούδας·
κι η αρκούδα κουρασμένη πορεύεται μες στη σοφία της
μοναξιάς της μην ξέροντας για πού και γιατί·
έχει βαρύνει, δεν μπορεί πια να χορεύει στα πισινά της
πόδια,
δεν μπορεί να φοράει τη δαντελένια σκουφίτσα της, να
διασκεδάζει τα παιδιά, τους αργόσχολους,* τους απαιτη-
τικούς,
και το μόνο που θέλει είναι να πλαγιάσει στο χώμα,
αφήνοντας να την πατάνε στην κοιλιά, παίζοντας έτσι το
τελευταίο παιχνίδι της,
δείχνοντας την τρομερή της δύναμη για παραίτηση,
την ανυπακοή της στα συμφέροντα των άλλων, στους κρί-
κους των χειλιών της...

Γιάννης Ρίτσος

τριβόλια: αγριόχορτα που ο καρπός τους έχει αγκάθια
αργόσχολος: χασομέρης

1. Τα άκλιτα έξω-μέσα, πίσω-μπρος (μπροστά)

- Υπογραμμίζω ό,τι απαντά στην ερώτηση «πού;», όπως στο παράδειγμα:

Έξω απ' τα παράθυρα περνάει ο αρκουδιάρης.

Τα παιδιά δεν τ' αφήνουν να βγουν έξω απ' το σπίτι.

Η αρκούδα πορεύεται μες στη σοφία της μοναξιάς της.

Πίσω απ' τους τοίχους μαντεύουν το περπάτημά της.

Ο αρκουδιάρης πήγαινε μπροστά απ' την αρκούδα.

- Συζητούμε στην τάξη φράσεις και προτάσεις

με το έξω:

Βγήκα έξω. Έξω από το σπίτι.

Γύρισα το σακάκι μου το μέσα έξω.

Έπεσε έξω. Το 'ριξε έξω.

Μια κι έξω. Έξω φρενών.

Έξω από ψωμί και τυρί δεν έχουμε τίποτε άλλο.

με το μέσα:

Πηγαίνω μέσα. Τον έκλεισαν μέσα.

Βγήκε μέσ' από το σπίτι.

Μας κοίταξε μέσ' από τα κάγκελα.

Φοράει από μέσα φανέλα. Κάθισε από τη μέσα μεριά.

Το φυλάει μέσα του. Μιλώ από μέσα μου.

Είναι στα μέσα και στα έξω.

Έτρεχε μες στη βροχή, μες στη νύχτα.

Γέρασε μέσα σε λίγα χρόνια.

με το πίσω:

Ο κήπος ήταν πίσω απ' το σπίτι.

Πίσω έχει η αχλάδα την ουρά.

Κουράστηκα κι έμεινα πίσω.

Μου έδωσε πίσω τα δανεικά.

Δεν κάνει πίσω. Μπρος βαθύ και πίσω ρέμα.

Το ρολόι πάει πίσω.

Μπρος πίσω τα Χριστούγεννα μπαίνει βαρύς χειμώνας.

με το μπρος, μπροστά

Μπροστά πάει ο Νικηταράς, πίσω ο Κολοκοτρώνης.

Δείλιασε μπροστά στον κίνδυνο.

Μπροστά στα δικά μου θάσανα τα δικά σου δεν είναι τίποτα.

Έβαλε μπρος μια δουλειά. Από δω και μπρος.

Αυτός θα πάει μπροστά στη ζωή του.

Θέλει όλα τα λεφτά μπροστά.

2. μέσ' ή μες;

- Παρατηρώ με προσοχή τα παραδείγματα:

μέσα από το σπίτι: μέσ' από το σπίτι

μέσα στη βροχή: μες στη βροχή

- Ξαναγράφω τις φράσεις με μέσ' ή μες:

μέσα από τα κάγκελα:

μέσα από τη βροχή:

μέσα από τη θάλασσα:

μέσα στα μεσάνυχτα:

μέσα από τη σκόνη:

μέσα στη σκόνη:

3. Γράφω και μαθαίνω:

Μέσ' αὐτό το παρὰντρο βλέπω την αρμούδα
με τη δαντελένια σκουφίτσα της να πορεύεται
μες στο σούρουπο. Θέλει να πλαγιάσει στο χώ-
μα και να παραιτηθεί, δείχνοντας την ανυ-
πακοή της στα συμφέροντα των άλλων.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

σούρουπο, δείπνο, δαντέλα-δαντελένιος, σκούφος-σκου-
φίτσα, πλαγιάζω, παραιτούμαι-παραίτηση, συμφέρει-
συμφέρον

5. Σκέφτομαι και γράφω:

Αγάπη και φροντίδα για τα ζώα, ναι. Αλλά πρώτα
για τους ανθρώπους.

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΣΟΛΟΓΙΤΤΕΣ

Τα μάτια μου δεν είδαν τόπον ενδοξότερον από τούτο το
αλωνάκι.

*

Αραπιάς άτι,* Γάλλου νους, βόλι Τουρκιάς, τόπι* Άγγλου!
Πέλαγο μέγα πολεμά, βαρεί το καλυβάκι.

*

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
λαλεί πουλί, παίρνει σπειρί, κι η μάνα το ζηλεύει.

*

Είν' έτοιμα στην άσπονδη* πλημμύρα των αρμάτων
δρόμο να σχίσουν τα σπαθιά, κι ελεύθεροι να μείνουν,
εκείθε με τους αδελφούς, εδώθε με το χάρο.

*

Τουφέκια, τούρκικα σπαθιά,
το ξεροκάλαμο περνά.

άτι (το): άλογο

τόπι: σιδερένια μπάλα, οβίδα παλιών κάνονιών

άσπονδος: φοβερός, ανελέητος

Ο ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

Ήμουνα κι εγώ στο Ναβαρίνο, εδώ που αρχίσαμε και δεν τελειώνουμε, μωρέ παιδιά! Ήμουνα στο Ναβαρίνο και πολέμησα κι εγώ με την τρεχαντήρα* μου, Θιος σχωρέσ' τηνε· βούλιαξε και χάθηκε, μα δεν ξαπλώθηκε στον άμμο να λιαστεί σαν γαϊδουροκοκάλα. Ήμουνα στο Ναβαρίνο! έλεγε ο καπετάν Καλούμας.

Φορτώσαμε κρεμμύδι από τα Βάτικα. Τρεις μέρες χωρίς άνεμο· μια θάλασσα πανάγαθη, που να τη βλαστημάς. Ο ναύτης προτιμάει την κακοςύνη της από μια τέτοια νεκρομάρα. Κι ως πότε θα βαστούσε; Κάτι θα 'κρυβε και κάπου θα ξεσπούσε τέτοια της φύσης αποκάρωση.* Ξέσπασε στο Ναβαρίνο!

τρεχαντήρα: μικρό πλοίο με πανιά
αποκάρωση: απόλυτη ακινησία

Τρεις μέρες άσειστοι σαν καρφωμένοι στα νερά. Τη νυχτα έν' αγεράκι ξέψυχο μας μετατόπιζε λιγάκι, για να σθήσει στα πανιά μας την αυγή. Κι είχαμε το φόβο από τους Τούρκους που τριγύριζαν. Την τρίτη αυγή βρεθήκαμε όξω από το Ναβαρίνο.

Αντίκρυ μας ένας θεόρατος τριπόντες,* με σημαία τούρκικη, μας έβλεπε και τότε βλέπαμε κι εμείς. Άσειστοι κι οι δυο σαν απολιθωμένοι. Κατά το μεσημέρι ήρθαν απάνου μας τρεις θάρκες αρματωμένες κι έτοιμες. Σήκωσα την ιονική σημαία, έδιωξα τους ναύτες στο γιαλό με το βαρκάκι κι έμεινα μοναχός. Δεν άφηνα γω την τρεχαντήρα μου! Με τραβήξανε στο λιμάνι και μ' έδεσαν ανάμεσα σε δύο άλλα τούρκικα αραγμένα. Δε με πείραξαν, τη σημαία μονάχα μου πήραν. Και μ' αφήσανε να περιμένω την τύχη μου. Γέροντας, υπομονετικός – και περίμενα.

Κι ήβρα την ώρα τη μεγάλη! Πόσες μέρες πέρασαν;... Οι στόλοι είχανε μπει στο κορφολίμανο. Το πρώτο κανόνι έπεφτε, και τότε εγώ, μες στ' αντάρεμα* των όλων, έλυσα τα παλαμάρια,* έριξα την αλυσίδα στο νερό, άπλωσα το πανί, έδεσα το τιμόνι ασάλευτο κι άφησα το καΐκι να κυβερνηθεί. Χωμένος στο σωρό των κρεμμυδιών αγνά-ντευα τον πόλεμο. Απόγειο* φύσαγε, κι η τρεχαντήρα τραβούσε κατά την αγγλική τη ναυαρχίδα. Την έφτασε και τη φοβέριζε. Φωνές κακό από τη ναυαρχίδα. Με πήρανε για πυρπολικό! Μια κανονιά μού σήκωσε στον αέρα το μισό κρεμμύδι· κι εγώ δεν το κουνούσα!

Πέρασε στ' απάνεμο, κι η τρεχαντήρα έστριψε σαν να 'νιωσε τα δύσκολα. Τήραξε* όμως! Έβαλε πλώρη απάνου

τριπόντες (ο): παλιό πολεμικό πλοίο με τρία καταστρώματα και τρία πυροβολεία

αντάρεμα (το): αναταραχή, αναστάτωση

παλαμάρια (τα): χοντρό σκοινί για να δένουν τα πλοία στην παραλία

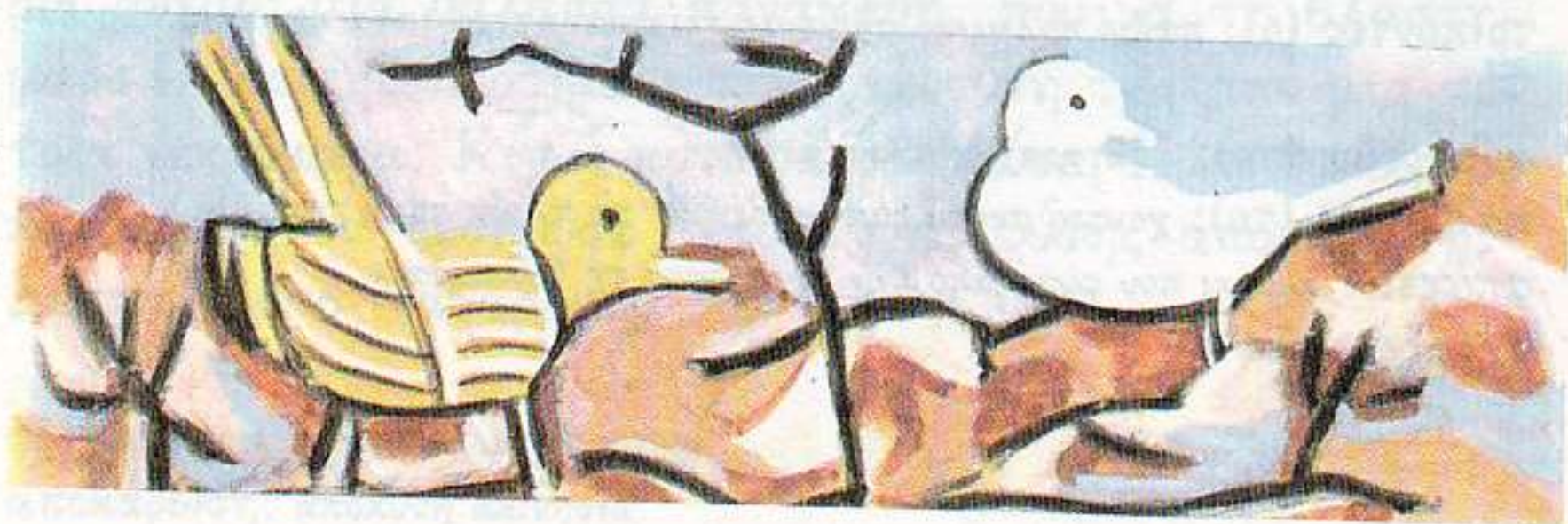
απόγειο: αεράκι που φυσά από την ξηρά προς τη θάλασσα

τήραξει: κοιτά

στα πολεμικά τα γαλλικά. Εκεί, κανόνι πάλι! Μια μπάλα ήρθε κι έσπασε μες στα κρεμμύδια και τα 'καμε ν' αναπηδήσουν και να μ' αποσκεπάσουν· έκαμαν καλά! Δεύτερο κανόνι άρπαξε το μισό κατάρτι στο πρυμίο. Άλλο χτύπησε την τρεχαντήρα στο μάγουλο! Τότε η τρεχαντήρα τα χρειάστηκε... Μες στην απελπισιά της, κάνει ανάστροφα σαν να κρατούσε το τιμόνι χέρι δυνατό, και κάνει πλώρη ίσα κατά τον τουρκικό στόλο. Οι Γάλλοι πάψαν τις φωνές.

Στο βάθος τώρα ένα βουνό καράβι καίονταν. Ήταν εκείνο που μας έπιασε. Η τρεχαντήρα τράβηξε ίσα καταπάνου του! Πήδησα στο νερό και βγήκα κολυμπώντας. Από κει πια δεν αγνάντευα τον πόλεμο· έκλαιγα τα κρεμμύδια και την τρεχαντήρα. Γιατί πήγε, η παλαβή, και κόλλησε ίσα στ' αναμμένο και πήρε φωτιά κι αυτή. Κι άναψε το κρεμμύδι και φλόμωσε τον ουρανό. Οι Τούρκοι όμως χαθήκανε. Και το κρεμμύδι που ψηνότανε γίνηκε νεκρολίβανό τους.

Γιάννης Βλαχογιάννης

1. Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το σαν

- Υπογραμμίζω το σαν όπου σημαίνει όταν και παρατηρώ τότε μπαίνει και τότε δεν μπαίνει κόμμα:

Δεν ξαπλώθηκε στον άμμο να λιαστεί σαν γαϊδουροκοκάλα.

Ξεκινήσαμε από τη Βάτικα, σαν φορτώσαμε το κρεμμύδι.

Τρεις μέρες μείναμε άσειστοι σαν καρφωμένοι στα νερά.

Η τρεχαντήρα έστριψε σαν να 'νιωσε τα δύσκολα.

Σαν έπεσέ το πρώτο κανόνι, έλυσα τα παλαμάρια.

- Βάζω κόμμα όταν και όπου πρέπει, σύμφωνα με τα παραπάνω:

Έμειναν άσειστοι κι οι δυο σαν απολιθωμένοι.

Κάνει ανάστροφα σαν να κρατούσε το τιμόνι χέρι δυνατό.

Στο βάθος ένα καράβι σαν βουνό καιγόταν.

Η τρεχαντήρα πήρε φωτιά σαν κόλλησε στ' αναμμένο καράβι.

Σαν άναψε το κρεμμύδι ο ουρανός φλόμωσε.

- Διαβάζω και ρωτώ ό,τι δεν καταλαβαίνω:

Σαν σ' αρέσει μπαρμπα-Λάμπρο, ξαναπέρνα από την Άνδρο.

Σαν πήγε στο χωριό, του έκαμαν μεγάλη υποδοχή.

Σαν είδε πως δε γινόταν τίποτα, σηκώθηκε κι έφυγε.

Με περιποιήθηκε σαν να ήταν η μάνα μου.

Αισθάνθηκα σαν μια σκιά δίπλα μου.

Σαν παπάς είχε κι άλλα καθήκοντα.

Σαν καλό είναι. Σαν καλά βολεύτηκες.

2. Σύνθετα επίθετα με σημασία πάρα πολύ, τελείως

- Τα υπογραμμίζω στις παρακάτω φράσεις:
μια θάλασσα πανάγαθη (= πάρα πολύ αγαθή)
ένας τριπόντες θεόρατος (= πελώριος, τεράστιος)
- Σχηματίζω σύνθετα επίθετα, όπως στα παραδείγματα:

(αγαθός, έξυπνος, ισχυρός)

παν- πανάγαθος,

(κουφός, τρελός, σκοτεινός)

θεο- θεόκουφος,

(μαύρος, ζωντανός, φανερός)

ολο- ολόμαυρος,

(κόκκινος, χλωμός, κλειστός)

κατα- κατακόκκινος,

(ευαίσθητος, βέβαιος, αρκετός)

υπερ- υπερευαίσθητος,

3. Γράφω και μαθαίνω:

Η αιυθέριστη τρεχαντήρα, φορτωμένη υρεμ-
μύδι, τράβηξε σαν θαλαβή ματαθάνω ο'έ-
να θεόρατο τούρμινο μαράβι.

4. Λέξεις για την καρτέλα:

κρεμμύδι, θεόρατος, κυβερνώ-κυβέρνηση, παλαβός

5. Σκέφτομαι και γράφω:

Βάζω αριθμούς στις παραγράφους του κειμένου. Έπειτα τις διαβάζω προσεχτικά και γράφω την περίληψή τους, βάζοντας τις παρακάτω επικεφαλίδες:

Από τα Βάτικα στο Ναβαρίνο (παρ. 1, 2, 3)

Αντίκρυ στο θεόρατο τριπόντε (παρ. 4)

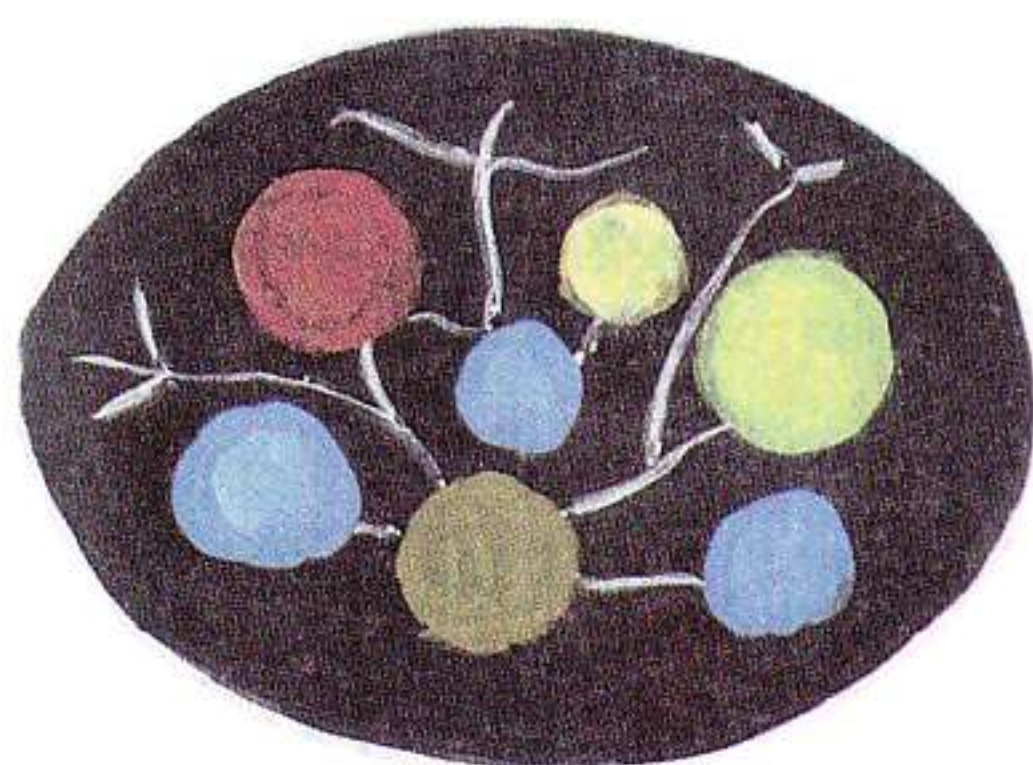
Το επεισόδιο με την αγγλική ναυαρχίδα (παρ. 5)

Το επεισόδιο με τα γαλλικά πολεμικά (παρ. 6)

Η σύγκρουση με το αναμμένο τούρκικο καράβι (παρ. 7)

Αύριο Ανθολόγιο

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

A

αγκινάρα
 άγκυρα
 αγώι-αγωγιάτης
 αδέξιος-α-ο
 αδιάκοπος-η-ο
 αλίμονο
 αλλόκοτος-η-ο
 άλλωστε
 αλώνι
 αμάξι
 αναθέτω
 ανακαλύπτω-ανακάλυψη
 αναπάντεχος-η-ο
 ανασαίνω-ανάσα
 ανάσκελα
 αναστενάζω
 ανέκδοτο
 ανέμελα
 ανεργία
 αντιμετωπίζω
 άξιος-α-ο
 απαγορεύω
 απειλώ-απειλή
 αποβραδís
 απογοητεύομαι-απογοήτευση
 αράδα
 ασθέστης
 ασφάλεια
 ασφαλώς
 ατμός
 ατμόσφαιρα
 αυτόματα
 άφθονος-η-ο

B

βαθμός
 βαρώ
 βάση-βασίζομαι
 βιολί
 βίος-βιομηχανία
 βιομηχανικός-ή-ό
 βουλώνω

Γ

γέφυρα
 γιακάς
 γιατί
 γλέντι
 γνώση
 γούνα-γουναιικά
 γύφτος

Δ

δαντέλα-δαντελένιος-ια-ιο
 δείπνο
 διαβαίνω-διαβάτης
 διαμαρτύρομαι-διαμαρτυρία
 διάστημα
 δικαιολογούμαι-δικαιολογία
 διόλου
 δράμα-δράματος
 δρεπάνι

E

εαυτός
 εγκυκλοπαίδεια-εγκυκλοπαιδικός-ή-ό

έθνος-εθνικός-ή-ό
είδος
έκρηξη
έκταση
εξακολουθώ
ευρύχωρος
εφεύρεση
εχθρός

Z

—

H

—

Θ

θέμα
θεμελιώνω-θεμέλιο
θεόρατος-η-ο
θερμός-ή-ό-θερμαίνω

I

ιερός-ή-ό
ισχυρός-ή-ό
ιχθυοπωλείο

K

καθρέφτης-καθρεφτίζω
καζάνι-Καζάνης
καλλιεργώ-καλλιεργεία
καλώ
καμινάδα
καρύδια
καρφίτσα
κατάλληλος-η-ο
καταμεσής
κατασκευάζω
κατεύθυνση
καρετής-ιά-ί
κείμενο

κειμήλιο
κονσέρβα
κοντάρι
κόπος
κούτσουρο
κράτος-κρατίδιο
κρεμμύδι
κτίριο
κυβερνώ-κυβέρνηση
κυκλοφορία-κυκλοφοριακός-ή-ό

Λ

ληστής
λιγνός-ή-ό
λογικός-ή-ό-τα λογικά
λόγος-πρόλογος
λουρί

M

μαντεύω
μαρούλι
μεμιάς
μετανιώνω-μετάνοια
μετάξι
μήνυμα-μηνύματος
μοναξιά
μονοπάτι
μπόλικος-η-ο
μπουντρούμι
μπρούμυτα

N

ναυαγώ-ναυάγιο
νους

Ξ

—

O

όγκος

ολωσδιόλου
οπωσδήποτε
όψη

Π

πάγος
παγκόσμιος-α-ο
παλαβός-ή-ό
παραιτούμαι-παραίτηση
παρελθόν
παρών-παρούσα-το παρόν
πεζός-ή-ό
πελεκώ
περιβάλλον
περιγράφω
περιποιούμαι-περιποίηση
πιέζω
πιθανός-ή-ό-πιθανότητα
πιθανόν
πιλάφι
πιετό-ποτό
πλαγιάζω
προβλέπω-πρόβλεψη
πρόβλημα
πρωτεύουσα

Ρ

ρυάκι

Σ

σαλεύω
σινιάλο
σκούφος-σκουφίτσα
σοβαρά
σούρουπο
σπάνια
στριμώχνω-ομαι
συγκινώ
συλλυπητήρια
συμφέρει-συμφέρον
συνεχώς

Τ

ταύρος
τελικά
τεράστιος-α-ο
τίμιος-α-ο
τοποθετώ
τούτος-η-ο
τουφέκι
τρικυμία
τρίχα-τρίχωμα
τρομερός-ή-ό
τροχός
τσακίζω
τσάπα-τσαπί
τσουκάλι

Υ

υγεία
υλικό
υπόθεση

Φ

φρουρός
φρύδι

Χ

χαζεύω-χάζι
χαρακτήρας-χαρακτηριστικός-ή-ό
χείλος-χειλάκι
χλωμός-ή-ό
χρωστώ
χταπόδι
χώρα

Ψ

ψες (εψές)
ψυχαγωγώ-ψυχαγωγία

Ω

ώστε

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Βηλαράς Ιωάννης (Κύθηρα 1771 – Τσεπέλοβο Ηπείρου 1823). Γιατρός στην αυλή του Αλήπασα. Είναι από τους πρώτους που έγραψαν ποιήματα και άλλα κείμενα σε δημοτική γλώσσα. Ο ίδιος επίσης πρότεινε μια τολμηρή απλοποίηση της ορθογραφίας με λιγότερα σύμβολα και χωρίς τόνους.

Βλαχογιάννης Γιάννης (Ναύπακτος 1867 – Αθήνα 1945). Σπούδασε φιλολογία και υπηρέτησε ως διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Το έργο του είναι κυρίως ιστορικό και πεζογραφικό, εμπνευσμένο από τις θυσίες των Σουλιωτών και των άλλων αγωνιστών του 1821: «Ιστορική Ανθολογία», «Μεγάλα χρόνια», «Τα παλικάρια τα παλιά» κ.ά. Έβγαλε επίσης τα απομνημονεύματα αγωνιστών, όπως του Μακρυγιάννη και του Κασομούλη.

Βρεττάκος Νικηφόρος (Η βιογραφία του στο πρώτο μέρος)

Κλιάφα Μαρούλα (Τρίκαλα Θεσσαλίας 1937). Σπούδασε σε δημοσιογραφική σχολή και στη Γαλλική Ακαδημία Αθηνών. Εργάζεται εθελοντικά ως βιβλιοθηκάριος στην παιδική δανειστική βιβλιοθήκη Τρικάλων. Ασχολείται ιδιαίτερα με την παιδική λογοτεχνία και έχει βραβευτεί για δυο της βιβλία.

Κυριαζής Αθαν. Γ. (Αγρίνιο 1887 – Θεσ/νίκη 1950). Σπούδασε νομικά και φιλολογία και εργάστηκε ως οικονομικός υπάλληλος. Ασχολήθηκε και με τη λογοτεχνία και έγραψε κυρίως ποιήματα. Ανήκει στους ποιητές που χρησιμοποίησαν παλιούς ποιητικούς τρόπους.

Λουκάς (ο Ευαγγελιστής) Σύμφωνα με την παράδοση ήταν γιατρός και έζησε τον 1ο αιώνα μ.Χ. Ακολούθησε τον Απόστολο Παύλο μετά τη δεύτερη περιοδεία του. Έγραψε το τρίτο Ευαγγέλιο και τις Πράξεις των Αποστόλων.

Λουκιανός Έζησε το 2ο αιώνα μ.Χ., στα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Έγραψε πολλά έργα, ρητορικά και σατιρικούς διαλόγους.

Λουντέμης Μενέλαος φιλολογικό ψευδώνυμο του Γιάννη Βαλασιάδη (Αγία Κυριακή Αν. Θράκης 1912 – Αθήνα 1976). Από επτά χρόνων μπήκε στη βιοπάλη. Πήρε μέρος στην εθνική αντίσταση και έζησε έπειτα ως πρόσφυγας στις χώρες της Αν. Ευρώπης. Έγραψε πάρα πολλά βιβλία, κυρίως διηγήματα και μυθιστορήματα, όπως:

«Τα πλοία δεν άραξαν», «Γλυκοχάραμα», «Συννεφιάζει», «Ένα παιδί μετράει τ' άστρα».

Μυριθήλης Στράτης (Η βιογραφία του στο πρώτο μέρος)

Παπατσώνης Τ.Π. (Αθήνα 1895-1976). Σπούδασε νομικά και πολιτικές επιστήμες και εργάστηκε στο Υπουργείο Οικονομικών. Έγινε επίσης μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Έχει δώσει σπουδαίο λογοτεχνικό έργο, κυρίως ποητικό. Είναι από τους πρώτους Νεοέλληνες ποιητές που έγραψαν σε ελεύθερο στίχο.

Παναγιωτόπουλος Ι.Μ. (Η βιογραφία του στο πρώτο μέρος)

Ρίτσος Γιάννης (Η βιογραφία του στο δεύτερο μέρος)

Ρώτας Βασίλης (Χιλιομόδι Κορινθίας 1889 – Αθήνα 1977) Σπούδασε φιλολογία και κατατάχτηκε στο στρατό, όπου έφτασε ως το βαθμό του συνταγματάρχη. Ως λογοτέχνης ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την ποίηση, το θέατρο και τη μετάφραση. Έγραψε επίσης ποιήματα και θέατρο για παιδιά («Αυγούλα», «Θέατρο για παιδιά») και θεωρείται ένας από τους καλύτερους συγγραφείς της παιδικής μας λογοτεχνίας.

Σαίξπηρ Ουίλλιαμ (Άγγλος, 1564-1616). Ένας από τους μεγαλύτερους θεατρικούς συγγραφείς όλων των εποχών. Συχνά παρουσιάζονται στο θέατρο και τον κινηματογράφο έργα του, όπως οι τραγωδίες «Ρωμαίος και Ιουλιέτα», «Άμλετ», «Οθέλος», «Μάκβεθ» και οι κωμωδίες «Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι», «Πολύ κακό για το τίποτα».

Σολωμός Διονύσιος (Ζάκυνθος 1798 – Κέρκυρα 1857). Φοίτησε από μικρός σε σχολεία της Ιταλίας και αφιέρωσε τη ζωή του στην ποίηση. Εμπνεύστηκε από την επανάστασή του 1821, και σε τη εθνική μας ελευθερία. Έγραψε τον «Ύμνο εις την ελευθερία», που τυπώθηκε μέσα στο πολιορκημένο Μεσολόγγι το 1825, μελοποιήθηκε αργότερα από το Νικόλαο Μάντζαρο και καθιερώθηκε το 1864 ως εθνικός μας ύμνος. Έγραψε επίσης τους «Ελεύθερους πολιορκημένους», που είναι η καλύτερη δημιουργία του. Ο Σολωμός είναι ο εθνικός μας ποιητής, ένας από τους πιο μεγάλους Νεοέλληνες ποιητές, και θεμελιωτής της λογοτεχνίας μας. Οι ιδέες του για τη νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία αναπτύσσονται στο έργο του «Ο διάλογος».

Τριβιζάς Ευγένιος (Η βιογραφία του στο δεύτερο μέρος)

Ψαράυτη Λίτσα (Σάμος). Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία και έχει βραβευτεί για μια σειρά από βιβλία της για παιδιά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Μοναξιά δεν υπάρχει (ποίημα), Νικηφόρου Βρεττάκου.....	7
(Οδοιπορία, Διογένης, Αθήνα, 1972)	
Ποιος είναι ο πλησίον (από το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο), μετάφραση Άγγελου Σ. Βλάχου.....	10
(Τα Ευαγγέλια, μετάφραση Άγγελου Σ. Βλάχου, Ίκαρος, Αθήνα, 1977)	
Ιερέ καπνέ (ποίημα), Τάκη Κ. Παπατσώνη.....	14
(Περιοδικό «Νέα Εστία», 15 Φεβρουαρίου 1970)	
Τραγουδάς το χιόνι (ποίημα-απόσπασμα), Αθαν. Γ. Κυ- ριαζή.....	15
(Τα όνειρα και τα παραμύθια)	
Το σιδερένιο ποτάμι (1) (συντόμευση), Μενέλαου Λουντέμη	19
(Περιοδικό «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», Αθήνα, 1954)	
Το σιδερένιο ποτάμι (2)	26
Ερμής και Χάρων, Λουκιανός (απόσπασμα), (μεταφρ. Παναγ. Μουλά).....	34
(Εταιρικοί και νεκρικοί διάλογοι, Γαλαξίας, Αθήνα, 1967)	
Γέρος και Θάνατος (ποίημα), Ιωάννη Βηλαρά.....	38
Η παλιά Αθήνα.....	43
Η λάμπα του Παλαμά (συντόμευση), Στράτη Μυριβήλη....	50
(Περιοδικό «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», Αθήνα, 1967)	
Οι μαστόροι ετοιμάζονται να παίξουν θέατρο (1), Ουίλλιαμ Σαίξπηρ, (απόσπασμα), (μετάφραση Βασίλη Ρώ- τα).....	56
(Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας, Ίκαρος, Αθήνα)	
Οι μαστόροι ετοιμάζονται να παίξουν θέατρο (2)	63
Ο Αρχιμήδης στο λουτρό του (συντόμευση).....	69
(Βα ή εγκυκλοπαίδεια σπουδών ΠΑΠΥΡΟΣ-ΛΑΡΟΥΣ, Αθήνα 1966)	

Οι μηχανές στην υπηρεσία του ανθρώπου (συντόμευση) (Μηχανές, Επιστημονική Βιβλιοθήκη ΛΑΪΦ – ΛΥΚΕΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ, Αθήνα 1964)	74
Το μηχανήμα (συντόμευση), Ευγένιου Τριβιζά.....	80
Έτος 2080 μ.Χ. (απόσπασμα-συντόμευση), Λίτσας Ψα- ράυτη	87
(Με την «Ανδρομέδα στο γαλάζιο πλανήτη», Εστία, Αθήνα, 1980)	
Ο ταχυδρόμος του διαστήματος (ποίημα-απόσπασμα), Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου.....	93
(Το παράθυρο του κόσμου, ποιήματα, εκδοτικός οίκος Γ. Φέξη, Αθήνα, 1962)	
Τρία δείγματα προεπιστημονικών αντιλήψεων.....	97
Και η επιστημονική άποψη.....	102
Η παράσταση του αρκουδιάρη (απόσπασμα-συντόμευση), Μαρούλας Κλιάφα	108
(Ένα δέντρο στην αυλή μας, Κέδρος, Αθήνα, 1980)	
Ο αρκουδιάρης με τη γριά αρκούδα (απόσπασμα από το ποίημα «Η σονάτα του σεληνόφωτος»), Γιάννη Ρίτσου.....	116
(Η σονάτα του σεληνόφωτος, Ε' έκδοση, Κέδρος, Αθήνα, 1970)	
Ο Διονύσιος Σολωμός για το πολιορκημένο Μεσολόγ- γι και τους Μεσολογγίτες (αποσπάσματα)	121
(Διονυσίου Σολωμού ΑΠΑΝΤΑ, τόμος Α', ΠΟΙΗΜΑΤΑ, Επιμέλεια-Σημειώσεις Λίνου Πολίτη, 6' έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα, 1961)	
Ο Κρεμμυδάς, Γιάννη Βλαχογιάννη	122
(Μεγάλα χρόνια, «Εστία», Αθήνα χ.χ.)	
Βασικό λεξιλόγιο.....	129
Βιογραφίες συγγραφέων.....	132
Περιεχόμενα	134

ISBN (set) 960-06-0092-9
960-06-0125-9